

**Ці ёсць
будучыня
ў беларускай
сям'і?**

**Эксплуатацыя
аўто ў маразы**

СТАР 9

Курсы замежных валют,
устаноўленыя НБ РБ з 23.01.2014 г.

Долар ЗША		9590,00 ▲
Еўра		13000,00 ▲
Рас. руб.		283,00 ▼
Укр. грыўня		1140,31 ▼

НАДВОР'Е СЁННЯ

Брэст	- 12°	
Віцебск	- 16°	
Гомель	- 12°	
Гродна	- 15°	
Магілёў	- 15°	
Мінск	- 15°	

ЦЫТАТА ДНЯ

**Алег ТОКУН, начальнік
упраўлення палітыкі
занятасці Міністэрства працы
і сацыяльнай абароны**

«У адпаведнасці з Дзяржаўнай праграмай садзейнічання занятасці насельніцтва ў 2014 годзе плануецца арганізаваць навучанне 8 тыс. 650 чалавек, прычым не менш за 70% «курсантаў» павінны быць накіраваны на навучанне па заяўках наймальнікаў з гарантыяй наступнага працаўладкавання. На рэалізацыю гэтага напрамку дзейнасці прапануецца накіраваць фінансаванне ў аб'ёме Вр40,7 млрд. Трэба адзначыць, што ў першую чаргу накіроўваюцца на прафнавучанне беспрацоўныя ва ўзросце да 21 года, тых, хто ўпершыню шукае працу і не мае прафесіі. Прыярытэт таксама захоўваецца за дзецьмі-сіротамі, юнакамі прызыўнога ўзросту. Асабліва ўвага надаецца прафнавучанню моладзі, жанчын, інвалідаў».

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

Родная газета на роднай мове

23 СТУДЗЕНЯ 2014 г.

ЧАЦВЕР

№ 12 (27622)

Кошт 1800 рублёў

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

САМЫ МАГУТНЫ Ў СВЕЦЕ

БЕЛАЗ УСТАНАВІЎ АДРАЗУ ТРЫ РЭКОРДЫ

Фота Анатона КЛЕЩУКА

Дасягненне належыць самазвалу БелАЗ-75710 грузападмальнасцю 450 тон. З гэтай нагоды ў Беларусь прыехаў Аляксей Свістунюў, галоўны рэдактар «Кнігі рэкордаў Расіі».

— Заяўка ад БелАЗа да нас паступіла яшчэ восенню. Пасля чаго праводзілася сур'ёзная экспертыза. Былы сусветны рэкорд належаў амерыканскай машыне, якая вазіла па палігоне звыш 404 тон вугалю, а еўрапейскі рэкорд належаў нямецкаму самазвалу «Лібхер». Яго паказчык — 363 тоны, — кажа Аляксей Свістунюў.

Аднак для нашага самазвала ўсе гэтыя лічбы непераадольнай перашкодай не сталі. І пасля таго, як кран пагрузіў у

кузаў апошнія бетонныя блокі, а машына паспяхова вярнулася з палігона, Аляксей Свістунюў афіцыйна прызнаў, што БелАЗ перавёз 503 тоны 505 кг і, устанавіўшы тры рэкорды (краін СНД, Еўропы і ўсяго свету), цяпер трапіць у Кнігу рэкордаў Гінэса.

— Пра гэтую ідэю мы задумаліся ўжо ў той час, калі стварылі самазвал, — распавядае Алег Сцяпук, першы намеснік генеральнага дырэктара БелАЗа па тэхнічнай палітыцы і інвацыйных тэхналогіях. — Гэтае мерапрыемства мае вялікае значэнне для нашага прадпрыемства.

Тарас ШЧЫРЫ.

г. Жодзіна.

■ Соцыум

ПРАЦОЎНЫ СТАЖ МЕНШ ЗА 10 ГАДОЎ?

У вас будзе права толькі на сацыяльную пенсію

У некаторыя законы па пытаннях пенсійнага забеспячэння плануецца ўнесці папраўкі.

Учора на пасяджэнні Пастаяннай камісіі па працы і сацыяльных пытаннях Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі былі разгледжаны два законапраекты аб унясенні паправак у некаторыя законы па пытаннях пенсійнага забеспячэння, якія прадставіла дэпутатам начальнік галоўнага ўпраўлення пенсійнага забеспячэння Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Наталля МУРАШКЕВІЧ.

Мэта запланаваных змен і далаўненняў — прывесці дзеючае заканадаўства ў адпаведнасць з Указамі Прэзідэнта № 389 і № 441, якія датычацца пытанняў пенсійнага забеспячэння і сацыяльнага страхавання, а таксама прафесійнага пенсійнага страхавання і пенсійнага забеспячэння.

Як вядома, з 1 студзеня 2014 года ў Беларусі павялічана працягласць мінімальнага працоўнага стажу, неабходнага для прызначэння працоўнай пенсіі па ўзросце і за выслугу гадоў, з 5 да 10 гадоў. Пры гэтым ранейшыя ўмовы па мінімальным стажы працы (гэта значыць, 5 гадоў) захаваны для прызна-

чэння датэрміновых пенсій па ўзросце сацыяльна ўразлівым катэгорыям грамадзян: бацькам інвалідаў з дзяцінства, шматдзетным маці, інвалідам з дзяцінства і некаторым іншым.

Намеснік старшыні Пастаяннай камісіі па працы і сацыяльных пытаннях Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі Зінаіда МАНДРОўСКАЯ лічыць павелічэнне мінімальнага стажу для атрымання працоўнай пенсіі апраўданай і неабходнай мерай. «Мы разумеем, што памер нашай пенсіі залежыць ад колькасці ўзносаў у пенсійную сістэму. Таму, калі мы хочам атрымаць годную пенсію, трэба напоўніць пенсійную сістэму. А калі страхавыя ўзносы не налічваюцца, то адкуль будзе пенсія?» — сказала Зінаіда Мандроўская.

Парламентарый лічыць 5 гадоў мінімальнага працоўнага стажу занадта малым тэрмінам для таго, каб мець у будучыні права на пенсію па ўзросце. Дарэчы, па інфармацыі Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Беларусі, мужчыны пасля выхаду на пенсію атрымліваюць яе ў сярэднім 14 гадоў, а жанчыны — 24 гады.

Святлана БУСЬКО

Агульныя інтарэсы Царквы і Саюзнай дзяржавы

У мінскім храме-помніку ў гонар Усіх Святых адбылося знаёмства дзяржаўнага сакратара Саюзнай дзяржавы Рыгора Рапаты з Патрыяршым Экзархам усяе Беларусі Мітрапалітам Паўлам.

СТАР 2

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

Стыпендыі Прэзідэнта маладым вучоным

Стыпендыі Прэзідэнта Беларусі на 2014 год назначаны 90 таленавітым маладым вучоным. Адна з іх — студэнтка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Смольскага, якая атрымала стыпендыю ў выглядзе 10 тысяч рублёў.

«Штомесячныя стыпендыі Прэзідэнта ў памеры Bг3 млн назначаны 90 таленавітым маладым вучоным, у тым ліку 10 дактарам навук ва ўзросце да 45 гадоў, 47 кандыдатам навук ва ўзросце да 35 гадоў, 33 маладым вучоным без ступені ва ўзросце да 30 гадоў», — праінфармавалі ў прэс-службе.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

— Гэта першая сустрэча, першае знаёмства, абмеркаванне таго, што нас збліжае. Мы прыйшлі да выніку, што ў нас агульныя мэты — ствараць, — сказаў журналістам пасля сустрэчы Мітрапаліт Павел. — Нам няма ў чым спаборнічаць, у нас адзіны курс — на яднанне, росквіт народаў, заснаваныя на духоўна-маральных каштоўнасцях.

У сваю чаргу Рыгор Рапота адзначыў, што новы кіраўнік Беларускай праваслаўнай царквы — чалавек з вялікім вопытам у міжнароднай дзейнасці і служэння ў Расійскай Федэрацыі. «Мы сапраўды працуем над агульнымі задачамі, — пацвердзіў

дзяржсакратар Саюзнай дзяржавы. — Таму мы дамовіліся, што будзем абменьвацца думкамі. І нават першы такі абмен паказаў, што рэлігія — тая сфера дзейнасці, якая фарміруе ідэалогію, унутраную свядомасць людзей, іх адносіны да ўсяго таго, што робіцца навокал. Таму я думаю, што добры сяброўскі сімбіёз узаемадзейнення будзе толькі на карысць развіццю Саюзнай дзяржавы.

Адказваючы на пытанні журналістаў, Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Павел, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі, паведаміў, што гатовы прыняць беларускае грамадзянства, захаваўшы пры гэтым расійскае, каб юрыдычна пацвердзіць, што ён у Беларусі не дачаснік.

— Мне даводзілася служыць раней у розных краінах, у тым ліку ў ЗША і Ізраілі. Кожны раз Патрыярх накіроўваў мяне словамі, каб я служыў так, як быццам маё жыццё будзе ўсё прывесчана гэтаму месцу, — сказаў іерарх.

Мітрапаліт таксама ўдакладніў, што ён не намераны рабіць нейкія пераўтварэнні ці рэформы ў Беларускай царкве.

На пытанне аб мяркуемай колькасці людзей, якія прайшлі ўшанаваць агульную хрысціянскую святыню, якая зараз знаходзіцца ў Мінску, — Дары валхвоў, Экзарх адказаў: «Вынікі рабіць яшчэ рана, але думаю, лічба набліжаецца да 500 тысяч. Прыходзіць вельмі шмат людзей».

Ён таксама распавёў пра нядаўні выпадак вылучэння чалавека, які дакрануўся да святыні: «Літаральна ўчора мне вернікі расказвалі, як на іх вачах здзейснілася вылячэнне чалавека, якога можна назваць ашалелым. Ён падыходзіў да Дароў з жудасным жывёльным крыкам, не мог сам падысці, яго трымалі пяць здаровых мужчын. Пасля першага дакранання да святыні ён страціў прытомнасць. А пасля другога і трэцяга дакранання сваімі нагамі ў спакойным стане духу пайшоў».

Мітрапаліт падкрэсліў, што людзі, якія прыходзяць да Дароў, свае просьбы адрасуюць не самой рэліквіі, а Богу, які благаславіў гэтую святыню сваім судакрананнем.

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА.

Дзеці адной зямлі

Свабода сумлення да многага абавязвае

Супрацоўніцтва дзяржавы і праваслаўнай царквы на ўсіх узроўнях працягнецца, каталіцкіх святароў-іншаземцаў стане менш, а супраць незаконнай дзейнасці «Сведкаў Іеговы» будуць прымаць меры.

Выніковая калегія апарату Упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў пры Савеце Міністраў Беларусі, на якой падводзіліся вынікі мінулага года, насамрэч ператварылася ў своеасаблівы «круглы стол», на пасяджэнні якога кампетэнтныя зацікаўленыя людзі абмяркоўвалі самыя злабаздзённыя праблемы. Праблемы, якія, несумненна, хвалююць і ўсё наша шматнацыянальнае і шматканфесійнае (у невялікай Беларусі жывуць прадстаўнікі больш за 140 нацыянальнасцяў, дзейнічае 25 рэлігійных канфесій і кірункаў) грамадства. І галоўная апора мірнага існавання такіх розных людзей — раўнавага, роўнасць і паразуменне ў адносінах паміж імі і да іх. І клопат дзяржавы, органаў улады — гэтыя два паняцці забяспечыць.

Лекаваць і цела, і душу

Але гэта немагчыма зрабіць без падтрымкі і актыўнасці саміх нацыянальна-грамадскіх аб'яднанняў. Вядучыя канфесіі

нашай краіны ідуць насустрач дзяржаўным органам і супрацоўнічаюць з імі. Ужо адзінаццаць год у нашай краіне паспяхова рэалізуецца праект, які Упаўнаважаны па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў Леанід Гуляка, без перабольшвання, назваў унікальным, — Пагадненне аб супрацоўніцтве паміж Рэспублікай Беларусь і Беларускай праваслаўнай царквой. Да яго падключыліся фактычна ўсе міністэрствы, мясцовыя органы ўлады, і рэальныя набыткі гэтага супрацоўніцтва відаць ужо ў многіх сферах нашага жыцця.

Узяць, напрыклад, Дом міласэрнасці ў Мінску, які знаходзіцца ва Усіхсвяцім прыходзе. Гэта фактычна першы сумесны сацыяльны праект. У Доме міласэрнасці могуць знайсці прытулак і догляд нямоглыя і старыя людзі. Штогод тут аздараўляецца больш за 200 ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны. Даглядаюць іх жанчынкі з сястрынства прыхода.

І такі прыклад не адзінакавы. У тым жа Мінску, паводле слоў начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і справах моладзі Мінгарвыканкама Сяргея Хільмана, у 23 праваслаўных прыходах ёсць спецыяльныя супрацоўнікі, якія адказваюць за сацыяльнае служэнне. У прыходзе іконы «Усіх Тужлівых Радасць» маладыя інваліды могуць авалодаць пра-

фесіяй швей і сталяра, навучыцца працаваць на камп'ютары. У Свята-Елізаветцкім манастыры добрым словам і малітвай лечыць душы тых, хто асмеліўся на суіцыд. Члены рэлігійных суполак пры сталічных храмах працуюць у бальніцах, у тэрытарыяльных цэнтрах сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва.

І гэта не толькі ў Мінску. У невялікім Дрыбінскім раёне на Магілёўшчыне праваслаўныя святары працуюць сумесна з праваахоўнікамі. Намеснік старшыні райвыканкама Дзмітрый Пімашанка прывёў такую лічбу: з 270 сустрэч, што супрацоўнікі міліцыі правялі летась з п'яніцамі і іншым праблемным кантынгентам, у 50 прынялі ўдзел прадстаўнікі царквы. Вынік відавочны: у раёне знізілася колькасць ужывання спіртнога, павялічылася нараджальнасць. Проста супадзенне? Наўрад ці. Прынамсі, Леанід Гуляка, які нядаўна быў у Дрыбіне і на свае вочы бачыў, як вядзецца работа, так не лічыць. Гэта вынік рэальнага супрацоўніцтва тых, хто можа прымаць пэўныя меры, і тых, хто можа закрануць душу і сумленне.

Прыярытэты супрацоўніцтва ў межах пагаднення паміж дзяржавай і БПЦ захаваюцца і надалей, перакананы Упаўнаважаны па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў. На гэта ёсць усе падставы і напрацоўкі.

(Заканчэнне на 6-й стар.)

Сочы-2014

УДАЧЫ, АЛІМПІЙЦЫ!

Крыху больш за два тыдні засталася да старту Алімпійскіх гульняў у Сочы. Склады камандаў абвешчаны, дэлегацыя, куды ўвайшлі трэнеры, медыцынскі персанал, журналісты і афіцыйныя асобы, сфарміравана, а беларускія спартсмены на ўсю моц рыхтуюцца да самых важных спаборніцтваў чатырохгоддзя. Дарэчы, нашы атлеты прымуць удзел у пяці відах алімпійскай праграмы — біятлоне, фрыстайле, лыжных гонках, горных лыжах і шорт-трэку.

Зразумела, што медальныя надзеі ўсіх беларусаў перш за ўсё звязаны з жаночай зборнай па біятлоне і мужчынскай камандай па фрыстайле. Гэта пацвердзіў і першы віцэ-прэзідэнт Нацыянальнага алімпійскага камітэта Ігар Рачкоўскі. «Апошнія вынікі беларускіх біятланістаў і фрыстайлістаў дазваляюць разлічваць на поспех у Сочы. І ўсе магчымасці для выдатнага выступлення нашых спартсменаў на Алімпійскіх гульнях выкарыстаны ўжо даўно. Некаторыя атлеты, сярод якіх Дар'я Домрачава, Надзея Скардзіна, не так даўно прайшлі функцыянальнае абследаванне ў адной з лепшых клінік Ізраіля. Акрамя гэтага, былі вырашаны ўсе пытанні па экіпіроўцы, харчаванні, зборах і фармакалогіі. Дарэчы, на конт апошняга... Медыкаменты спартсменам выдзяляліся не па нормах, а па неабходнасці. Дзеля гэтага сродкі выдаткоўваліся па лініі Нацыянальнага алімпійскага камітэта, Прэзідэнцкага спартыўнага клубу і спартыўных федэрацый. Шчыра кажучы, Алімпійскія гульні ў

Сочы, напэўна, першыя за дваццацігадовую гісторыю (упершыню Беларусь прыняла ўдзел у зімовай Алімпіядзе ў 1994 г. — Аўт.), калі ні ў спартсменаў, ні ў трэнераў не ўзнікла ніякіх нараканняў па падрыхтоўцы».

Наўрад ці варта вызначыць мяркуемую колькасць медалёў, якую здольныя прывезці з Сочы нашы спартсмены, бо спорт — з'ява непрадказальная. Так, Максім Рыжанкоў, памочнік Прэзідэнта па пытаннях фізкультуры, спорту і развіцця

турызму, быў акуратным у прагнозах і сказаў, што па меншай меры 10 беларускіх спартсменаў могуць трапіць у васьмёрку лепшых. А Ігар Рачкоўскі дадаў, што перад атлетамі ніхто не выказваў жорсткіх патрабаванняў, і той праславіў план у пяці алімпійскіх медалёў — усяго толькі прагноз Міжнароднага рэйтынгавага агенцтва, а не загад Міністэрства спорту. «Для нашых алімпійцаў цяпер вельмі важна, каб мы стварылі вакол іх камфортную, прыемную атмасферу, — адзначыў Ігар Анатолевіч. — Яны і так адчуваюць неверагодную адказнасць, і дадатковы прэсінг тут не патрэбны. Давайце лепш пажадаем нашым спартсменам поспехаў і ўдачы!»

Дарына ЗАПОЛЬСКАЯ

ФОТА БЕЛТА

3 нагоды

Размова Прэзідэнта з кіраўнікамі вядучых сродкаў масавай інфармацыі была арыентавана на абмеркаванне ключавых праблем беларускага грамадства. Сярод іх, безумоўна, асаблівае месца займае мадэрнізацыя

Па сутнасці, большая частка таго, што казаў Аляксандр Лукашэнка, мела дачыненне да мадэрнізацыі ў шырокім яе разуменні (напрыклад, рэформа сістэмы праваахоўных органаў, рэформы ў спорце і гэтак далей). Але ўвага была ўдзелена і непасрэдна на пытаннях эканамічнай мадэрнізацыі, ад рашэння якіх для Беларусі залежыць сапраўды многае.

Першы тэзіс Прэзідэнта: мадэрнізацыя — гэта правільна і неабходна нават ва ўмовах крызісу. Мадэрнізацыя застаецца найважнейшым імператывам эканамічнай палітыкі. Таму што так і толькі так Беларусь можа зарабіць на годнае жыццё, а Беларусь — здзейсніцца, як суверэнная дзяржава. Крызіс — гэта толькі падстава для таго, каб працаваць хутчэй і больш эфектыўна.

ІМПЕРАТЫЎ МАДЭРНІЗАЦЫІ

Другі тэзіс: змяняецца падыход да арганізацыі мадэрнізацыі, яе метадалогія. Па-ранейшаму перад кожным кіраўніком прадпрыемства стаіць задача распрацаваць і рэалізоўваць план мадэрнізацыі. Аднак дзяржава будзе падтрымліваць сваім рэсурсам толькі тыя праекты і планы мадэрнізацыі, якія абяцаюць рэальную выгаду ў перспектыве 3–4 гадоў.

Трэці тэзіс: важнай задачай эканамічнай мадэрнізацыі Беларусі з'яўляецца забеспячэнне дыверсіфікацыі яе эканомікі, як у плане крыніц сыравіны, так і ў плане рынкаў збыту. Максімальны акцэнт — на тых вытворчасцях, якія выкарыстоўваюць мясцовую сыравіну (перш за ўсё, лес, будаўнічыя матэрыялы). І пры гэтым — пошук новых рынкаў збыту, альбо самастойны, альбо арганізаваны нашымі партнёрамі ў сумесных інтарэсах.

Прыкладам апошняга можна лічыць стварэнне ў Беларусі сумеснага з кітайскай кампаніяй Geely зборачнай вытворчасці легкавых аўтамабіляў. З аднаго боку, гэта праект імпартаёмкі, цалкам заснаваны на імпарце камплектуючых і тэхналогіі.

З іншага боку, аб'ёмныя ўкладанні ў гэты праект кітайскага боку дазваляюць спадзявацца на падтрымку КНР ў пытанні пошуку рынкаў збыту для аўтамабіляў, якія будуць вырабляцца ў Беларусі. А дамагчыся большай ступені лакалізацыі тэхналагічнага працэсу ў Беларусі можна на больш позніх этапах рэалізацыі праекта.

Нарэшце, ёсць і чацвёрты тэзіс — аб мадэрнізацыі канкрэтных галін, карэнным пераглядзе схем кіравання і арганізацыі працы ў іх. У 2014 годзе такі лёс чакае сельскую гаспадарку і жыллёва-камунальную гаспадарку. Мэта ў сферы ЖКГ — забяспечыць празрыстасць фармавання тарыфаў, як для ўлады, так і для насельніцтва. Пры гэтым самі тарыфы будуць працягваць свой рост з улікам павышэння даходаў насельніцтва для таго, каб з цягам часу ўсе выдаткі на жыллёва-камунальныя паслугі пакрыліся аплатай грамадзян. З аднаго боку, гэта, вядома, павялічвае нагрузку на насельніцтва. Але з іншага боку, гэта дазваляе фінансава «разгрузіць» прадпрыемствы, зрабіць іх больш канкурэнтаздольнымі, а

значыць — забяспечыць павышэнне ўзроўню даходаў людзей.

У сельскай гаспадарцы стаіць іншая, але не менш канкрэтная і складаная задача — выйсці на фінансава заможную мадэль працы гэтай сферы. Аляксандр Лукашэнка сфармуляваў яе так: «Я хачу разабрацца. Гэтых грошай, якія мы ўклалі ў мадэрнізацыю ўсяго комплексу — ад сельскай гаспадаркі і перапрацоўкі да рэалізацыі, дастаткова ці працягваць падтрымліваць у такім плане? Шмат гэта ці мала? А вынікі трэба яшчэ суаднесці з гэтымі выдаткамі. Гэта значыць настаў час разабрацца, якая там сітуацыя, і прымаць далейшыя рашэнні: ці ж мы сельскую гаспадарку падтрымліваем, як падтрымлівалі, або іх трэба сёння нахіліць на ўсю катушку, каб яны зараблялі грошы самі».

Сёння дзяржава за кошт нізкіх закупачных цен на сельгаспрадукцыю забяспечвае адносна нізкі кошт сыравіны для харчовай прамысловасці і, адпаведна, рэгулюе цану на сацыяльна значныя прадукты харчавання. Прэзідэнт, па тудасці, задаецца пы-

таннем аб тым, наколькі мэтазгодна захаванне такой мадэлі. Ці не лепш адпусціць цэны, забяспечыць прыбытковасць сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, прымуціць спажываць плаціць больш, але пры неабходнасці — фінансава падтрымаць сацыяльна неабароненыя слаі насельніцтва? З іншага пункту гледжання — а што ў такім выпадку будзе з рэнтабельнасцю харчовай прамысловасці? Верагодна, у 2014 годзе сітуацыя будзе вывучана дэтальна і будзе прынята рашэнне па гэтым пытанні.

Такім чынам, у гутарцы з кіраўнікамі сродкаў масавай інфармацыі Прэзідэнтам быў прадстаўлены накіраваны эканамічнай праграмы, выбудаванай з улікам вельмі простых знешнеэканамічных абставінаў, у якіх знаходзіцца Беларусь. І ў цэнтры гэтай праграмы — уяўленне пра мадэрнізацыю, якая павінна мець татальны характар, але пры гэтым звышінтэнсіўна прасоўвацца наперад па некалькіх ключавых, найбольш эфектыўных кірунках.

Юрый ЦАРЫК

■ Першае інтэрв'ю на новай пасадзе

СЁННЯШНЯЯ КУБА:

дасягненні сацыялізму і цікавінкі турызму

Быць паслом — нялёгка праца. Многія думаюць, што гэта, перш за ўсё, дыпламатычная недатыкальнасць, прэстыж і проста добрае дасягненне ў жыцці. Аднак мой сённяшні суразмоўца, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Куба ў Рэспубліцы Беларусь спадар Херарда СУАРЭС АЛЬВАРЭС пераканаў мяне, што гэта далёка не так. Ён нават пажартаваў, што, вобразна кажучы, ён працуе ў «дзве змены»: з 9 гадзін раніцы да 5 вечара займаецца справамі, звязанымі з Беларуссю, а затым з 6 вечара да 12 ночы (у гэты час на Кубе дзень толькі пачынаецца, розніца паміж Мінскам і Гаванай складае 8 гадзін) — з Кубай.

Як пасол стаў шахцёрам

Спадар Альварэс знаходзіцца ў Мінску толькі чатыры месяцы. Уручэнне даверных грамад Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь адбылося летась у снежні, і «Звязда» — гэта першае друкаванае выданне, якому ён даў эксклюзіўнае інтэрв'ю на новай пасадзе. Карыстаючыся выпадкам, спадар пасол павіншаваў чытачоў «Звязды» з Новым годам і з традыцыйным для нас старым Новым годам. Дарэчы, інтэрв'ю праходзіла на дзвюх мовах: іспанскай і рускай, якой мой суразмоўца валодае на дастаткова высокім узроўні.

— Напэўна, яшчэ да прыезду ў Мінск вы вывучалі інфармацыю пра Беларусь і ў вас склалася меркаванне пра нашу краіну. Якім яно было?

— Па справах, звязаных з працай, я быў у Мінску больш за 20 гадоў таму. На жаль, тады не было магчымасці блізка пазнаёміцца з краінай, аднак уражанні пра яе гісторыю, каштоўнасці, культуру засталіся вельмі добрыя. Здзівіў той факт, як Беларусь змагла падняцца пасля разбуральнай Вялікай Айчыннай вайны. Беларусь — братаўская краіна для Кубы, і я не магу сказаць, што яна была (або з'яўляецца) малазнаёмай для кубінскага народа.

— Што можаце сказаць пра Беларусь пасля чатырох месяцаў знаходжання тут у якасці кіраўніка кубінскай дыпламатычнай місіі?

— Калі я ўпершыню наведаў Беларусь, то ўбачыў толькі Мінск, а зараз маю магчымасць пазнаёміцца з рознымі рэгіёнамі вашай краіны. Бачу, што беларусы — гасцінны народ, а ў гарадах высокі ўзровень культуры. Пакуль у мяне яшчэ не было магчымасці ўбачыць прыродныя каштоўнасці Беларусі — напрыклад, Белавежскую пушчу, а таксама гістарычныя славутасці вашай краіны, аднак, спадзяюся, хутка такая магчымасць выпадзе.

Тым не менш, за мінулыя некалькі месяцаў знаходжання ў Беларусі я ўжо пабываў у Гомелі, Жодзіне, Салігорску. У Салігорску атрымаў вельмі незвычайны вопыт: спусціўся ў шахту «Беларуськалія» ў рабочай шахцёрскай вопратцы. І самае цікавае тое, што перш чым я афіцыйна ўста-

піў на пасадку Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Кубы ў Мінску, мне ўжо быў выдадзены сертыфікат шахцёра. Таму магу сказаць, што мае знаёмства з Беларуссю пачалося літаральна з самых глыбін. Акрамя таго, я таксама наведаў прадпрыемства «БелАЗ» у Жодзіне і падняўся на самы высокі аўтамабіль грузавы дымальнасцю 450 тон — гэта ўнікальная машына!..

Сацыялізм

на Кубе будзе жыць

— У апошнія гады ў СМІ шмат гаворыцца пра рэформы на Кубе: дазволена стварэнне прыватных прадпрыемстваў, скарачаецца колькасць дзяржаўных служачых... На што накіраваны гэтыя змены?

— Усё, што ў апошні час адбываецца ў нас, кубінцы называюць абнаўленнем існуючай сістэмы, яе ўдасканаленнем з мэтай адаптацыі сацыяльнай эканомікі краіны да існуючых умоў. Па-ранейшаму на Кубе застаецца курс на сацыялізм. Раней у нас была надта цэнтралізаваная мадэль эканомікі, зараз ствараецца больш гнуткая сістэма.

Нельга забываць, што вельмі многімі сваімі дасягненнямі Куба абавязана менавіта сацыялістычнаму ладу. Дарэчы, 1 студзеня ў нас адзначаўся не толькі першы дзень новага года, але і 55-я гадавіна перамогі рэвалюцыі. Паводле даных ЮНЕСКА, наша краіна займае 51 месца па індэксе чалавечага развіцця: працягласць жыцця складае 80 гадоў, узровень смяротнасці сярод немаўляў адзін з самых нізкіх у свеце (4,2 выпадку на 1000 нованароджаных), самая вялікая колькасць урачоў на 1000 чалавек пры тым, што велізарная колькасць нашых работнікаў медыцынскай сферы працуе па ўсім свеце.

Даведка «Звязды»

Эканамічная блакада Кубы была ўстаноўлена ўрадам ЗША ў 1960 годзе. Паводле інфармацыі за 2013 год, эканамічны ўрон для краіны за ўсе гады блакады склаў 1,126 млрд долараў ЗША. Штаты забаранілі прадаваць на Кубу ўсе віды тавараў. Зараз блакада распаўсюджваецца, у тым ліку, на медыкаменты і абсталяванне. Дзеянні ЗША ў дачыненні да Кубы асуджае большасць краін свету (182 краіны з 193 дзяржаў — членаў ААН), у тым ліку краіны Еўрасаюза, Лацінскай Амерыкі і нават Канада — адзін з найбліжэйшых партнёраў Штатаў. Пачынаючы з 1992 года, Генеральная Асамблея ААН штогод прымае рэзалюцыю, якая заклікае ЗША адмяніць санкцыі.

Фота: Надзея ЮШКЕВІЧ

Усё гэта было дасягнута на суперак палітыцы ЗША, якая падтрымлівае блакаду Кубы ўжо больш за 50 гадоў.

Што да прыватнага бізнесу, то цяпер у дробных прадпрыемствах і кааператывах задзейнічана каля 500 тысяч чалавек, аднак па-ранейшаму вядучай застаецца дзяржаўная форма ўласнасці.

На Кубе з'яўца беларускія зборачныя прадпрыемствы

— Яшчэ ў 2012 годзе тавараабарот паміж нашымі краінамі перавысіў 100 мільянаў долараў ЗША — для Беларусі і Кубы гэта рэкордны паказчык. На чым заснаваны гандлёвы абмен паміж нашымі краінамі? Якія яшчэ перспектывы кірункі супрацоўніцтва можна назваць?

— З Беларусі на Кубу пастаўляецца шмат аўтобусаў, трактароў, абсталявання, запасных дэталей, калійных угнаенняў. У Беларусь мы прадаём трысняговы цукар,

лекавыя прэпараты. Акрамя таго, мы хацелі б развіваць нашы адносіны ў абмене сельскагаспадарчымі прадуктамі.

Мы сур'ёзна цікавімся эканамічнай мадэллю Беларусі, формай кіравання. У мінулым годзе абмяняліся з некаторымі кіраўнікамі інфармацый адносна кіравання рознымі прадпрыемствамі, міністэрствамі.

Таксама мы маглі б працаваць разам у сферы мадэрнізацыі прамысловасці. Куба плануе набыць у бліжэйшы час у Беларусі запасныя часткі для тэхнікі, ужо раней закупленай, — для тых жа аўтобусаў, трактароў, самазвалаў. У нас тысячы беларускіх трактароў, якія патрабуюць рамонт.

Куба і Беларусь зацікаўлены ў развіцці двухбаковага супрацоўніцтва ў сферы медыцыны і фармакалогіі. За апошнія 20 гадоў на Кубе была створана буйная біятэхналагічная прамысловасць, якая распрацоўвае і вырабляе розныя медыкаменты і вакцыны.

— Як вы адзначылі раней, на Кубе ёсць шмат тэхнікі з Беларусі. Аднак краіны размешчаны ў розных канцах свету, і, адпаведна, транспарціроўка патрабуе вялікіх выдаткаў. Наколькі актуальна весці гаворку пра стварэнне ў вас сумеснага беларуска-кубінскага прадпрыемства па вытворчасці сельскагаспадарчых тэхнікі?

— На Кубе зараз працуюць над тым, каб была маг-

чымасць рэгулярна рамантаваць, мадэрнізаваць беларускія трактары, аўтобусы. Таму можна сказаць, што ў нас развіваецца два кірункі: па-першае, купля беларускай тэхнікі, па-другое, праектаванне і стварэнне ў будучыні зборачных цэхаў (аўтобусаў, трактароў і дэталей для тэхнікі). Некаторыя беларускія спецыялісты ўжо працуюць па гэтым кірунку на Кубе.

Партнёрства супраць хвароб

— Лічыцца, што кубінская медыцына — адна з лепшых у свеце. Вашы навукоўцы распрацавалі шэраг унікальных лекаў, у тым ліку супраць раку, дыябету. Якім бачыцца супрацоўніцтва паміж нашымі краінамі ў гэтай галіне?

— Сапраўды, кубінская медыцына — адна з самых развітых у свеце. Гэта было дасягнута дзякуючы сістэме бясплатнага медыцынскага абслугоўвання насельніцтва і дзейнасці нашых урачоў за межамі Рэспублікі Куба — у нас тысячы медыцынскіх работнікаў працуюць за мяжой.

ААН, а таксама Сусветная арганізацыя аховы здароўя, адзначылі асаблівы дасягненні кубінскай медыцыны ў сферы біятэхналагічнай прамысловасці. Апошняя зараз распрацоўвае 90 розных медыцынскіх прэпаратаў, а яшчэ 60 праходзяць клінічныя выпрабаванні. Біятэхналагічная прамысловасць на Кубе мае 1200 патэнтаў. Сёння ажыццяўляецца продаж у іншыя краіны (каля 50 асноўных партнёраў) розных лекавых прэпаратаў і вакцын.

І Беларусь, і Куба зацікаўлены ў развіцці двухбаковага супрацоўніцтва не толькі па продажы і набыцці лекавых сродкаў, але і па стварэнні розных сумесных прадпрыемстваў. І гэта цалкам магчыма рэалізаваць у найбліжэйшай будучыні.

Новая Лацінская

Амерыка: незалежнасць і інтэграцыя

— Куба многія гады выступае за збліжэнне краін лацінаамерыканскага кантынента. Раскажыце, калі ласка, пра цяперашнія палітычныя ініцыятывы Кубы ў арганізацыях, саюзях свайго рэгіёна?

— Сёння Куба і Лацінская Амерыка ідуць па шляху інтэграцыі, які ў свой час акрэслілі Сімон Балівар і Хасэ Марці. Можна сказаць, што ідзе новая хваля незалежнасці краін Лацінскай Амерыкі і Карыбскага басейна. У пачатку гэтага стагоддзя былі створаны такія арганізацыі, як ALBA (альянс краін Лацінскай Аме-

рыкі і Карыбскага басейна, мэта якога — садзейнічаць гандлю і кааперацыі паміж яго ўдзельнікамі), «Петракарыбе» (арганізацыя, створаная Венесуэлай у 2005 годзе для льготных паставак нафты ў краіны Карыбскага басейна), СЕЛАК (найбуйнейшае рэгіянальнае аб'яднанне Заходняга паўшар'я, у склад якога не ўваходзяць Злучаныя Штаты і Канада). Апошняя арганізацыя была створана ўсяго два гады таму і аб'ядноўвае 33 краіны — гэта своеасаблівы пошук адзінства, нягледзячы на адрозненні гэтых краін.

28–29 студзеня ў Гаване пройдзе саміт краін — удзельніц СЕЛАК. У Лацінскай Амерыцы вельмі высокі ўзровень сацыяльнай няроўнасці, таму адна з задач саміту — разгледзець гэтае пытанне і распрацаваць праграму паступовага выкаранення праблемы.

Што такое «здоровы» турызм?

— Толькі за першае паўгоддзе 2013 года Кубу наведала больш за тысячу беларускіх турыстаў, і гэта толькі тыя, хто набываў турыстычныя пуцёўкі. Якія магчымасці супрацоўніцтва турыстычных ведамстваў нашых краін вы бачыце?

— Колькасць турыстаў, якія наведваюць Кубу, расце. Калі параўнаць інфармацыю за 2011 год, то летас менавіта беларусы сталі самымі актыўнымі турыстамі з усіх краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў — колькасць вашых суграмадзян прыкметна павялічылася.

Мы лічым, што галоўнае — гэта даць дастаткова інфармацыі пра магчымасці турызму на Кубе. Летас дэлегацыя пад кіраўніцтвам міністра спорту і турызму Беларусі Аляксандра Шамко наведвала Кубу і прыняла ўдзел у турыстычным кірмашы. У красавіку гэтага года «Гаванатур» — найбуйнейшы кубінскі тураператар — прыме ўдзел у турыстычным кірмашы ў Мінску. Летас у Мінск прыязджаў намеснік міністра транспарту Кубы. На сустрэчах з беларускімі калегамі размова ішла аб стварэнні спрыяльных умоў для пералёту беларускіх турыстаў у Гавану.

Акрамя таго, распрацоўваюцца новыя турыстычныя пакеты. Тыя, хто жадае не толькі адпачыць, але і напярэць сваё здароўе, змогуць наведаць кубінскія санаторыі — так мы развіваем своеасаблівы «здоровы» турызм, які ўключае не толькі традыцыйны адпачынак на пляжы, але і лячэнне, рэабілітацыю.

Надзея ЮШКЕВІЧ

Таланту — падтрымка

У Сморгоні нядаўна адбылася прэзентацыя паэтычнага зборніка, журналіста раённай газеты «Светлы шлях» Алы Страшынскай «Не пускайце ў сэрца адзіноту».

Выданню кнігі пасадзейнічала перамога ў першым абласным літаратурным конкурсе рукапісаў імя Цёткі.

Ініцыятыву абласнога аддзялення «Саюза пісьменнікаў Беларусі» аб правядзенні конкурсу, які скіраваны на праўленне літаратурных талентаў, падтрымаў Гродзенскі аблвыканкам. Пры гэтым было вырашана, што грашовая прэмія пераможцам у розных намінацыях (паэзія, проза і дзіцячая літаратура або пуб-

ліцыстыка, літаратурная крытыка, сатыра і гумар) павінна выкарыстоўвацца на выданне кнігі. Лаўрэатамі першага конкурсу, акрамя Алы Страшынскай, сталі Ніна Рыбік з Астраўца і гродзенец Аляксандр Слэшчоў. А ўвогуле на суд экспертнай літаратурнай камісіі былі прадстаўлены 22 рукапісы. Дарэчы, на гэтым творчай акцыя не скончыцца: ужо аб'яўлены другі конкурс.

Барыс ПРАКОПЧЫК.

БОЛЬШ ЗА 200 ТЫСЯЧ ВЕРНІКАЎ

па неафіцыйнай інфармацыі наведвалі за тры дні Дары валхвоў у сталічным Доме міласэрнасці. У першы ж дзень пакланіцца святыні прыбыло без малага 40 тысяч вернікаў. На другі дзень — 18 студзеня — святыню наведала 77 тысяч чалавек, яшчэ больш за 60 тысяч прыйшлі 19 студзеня, паведамляе ГУУС Мінгарвыканкама. За прайшоўшыя дні, можна меркаваць, колькасць ахвотных пакланіцца Дарам не зменшылася. Так што, насамрэч, гаворка можа ісці і пра большую лічбу, чым 200 тысяч.

Сяргей РАСОЛЬКА.

Alma mater для нобелеўскіх лаўрэатаў

Напярэдадні святкавання Дня беларускай навукі і свайго 85-гадовага юбілею Нацыянальная акадэмія навук назвала ТОП-10 дасягненняў акадэмічных вучоных у галіне фундаментальных і прыкладных даследаванняў за мінулы год.

Як расказаў журналістам **галоўны вучоны сакратар Нацыянальнай акадэміі навук, член-карэспандэнт НАН Сяргей КІЛІН**, летась беларускім біяхімікам — першым у свеце — удалося расшыфраваць прасторавую структуру цытахрома альдастэрон сінтазы. За гэтую работу ім будуць вельмі ўдзячныя мільёны людзей, якія пакутуюць ад павышанага артэрыяльнага ціску, паколькі будзе створана новае пакаленне эфектыўных лекавых прэпаратаў гіпатэнзіўнага дзеяння.

Беларускія матэматыкі распрацавалі новыя мадэлі і метады рашэння задач устойлівасці. Прапанаванае імі рашэнне абаліраецца на так званы малодшы сігма-паказчык. Па словах вучонага сакратара, гэтая задача не магла быць вырашана 40 гадоў. Невырашальнай лічылася і задача аптымальнага планіравання: навукоўцы інстытута праблем інфарматыкі вырашылі задачу пабудовы аптымальных раскладаў у ланцугах вытворчасці і паставак пры нявызначанасці ўваходных даных.

Навукоўцы-фізікі стварылі летась новы від гіпербалічных метаматэрыялаў, якія ўяўляюць сабой незвычайныя аптычныя асяроддзі з рознымі знакамі дыэлектрычнай пранікальнасці ў розных напрамках. Гэтыя матэрыялы абсалютна ўсё ўсмоктваюць і абсалютна ўсё прапускаюць. Дзякуючы гэтай рас-

працоўцы ў свеце быў атрыманы трэці тып матэрыялаў.

Фізікі-тэарэтыкі вынайшлі метады, якія дазваляюць эксперыментальна вызначаць выкананне паўнаты набору квантавых вымярэнняў, у тым ліку пры правядзенні тамаграфіі стану фатонаў. Нейрафізіёлагамі сумесна з фізікамі была створана праграма — мадэль нейроннага ансамбля гіпакама (структуры мозга, якая выконвае функцыю сховішча кароткатэрміновай памяці (нешта нахштальт аператыўнай памяці камп'ютара) і наступнага яе пераводу ў доўгатэрміновую памяць). Гэта праграма-мадэль скіраваная на выкарыстанне штучных нейраструктур пры лячэнні захворванняў мозга.

Матэрыялазнаўцы распрацавалі тэхналогію атрымання токаправодных фарбаў на аснове нанамарных часціц серабра, а таксама тэхналогію фарміравання шматслойных плёначных радыяцыйных экранаў для абароны вырабаў мікраэлектронікі (напрыклад, у космасе).

Геафізікі на аснове шматгадовых даследаванняў распрацавалі тэтона-фізічную мадэль зямной кары і літасферы зоны сучалення Фенаскандыі і Волга-Ураліі (у раёне Аршанскай упадзіны). На падставе гэтага даследавання ствараецца карта, якая дапаможа ў пошуку карысных выкапняў і прадказанні сейсмічнай актыўнасці ў раёне упадзіны.

Вучоныя-эканамісты ўнеслі бяспечны ўклад у распрацоўку стратэгіі развіцця сельскай гаспадаркі і рэгіёнаў Беларусі, прапанаваўшы новыя крытэрыі, а вучоныя-аграры стварылі новыя гатункі сельскагаспадарчых культур, у тым ліку першы айчыны сорт крупнога проса ДоЖ. Гэта культура раней у Беларусі не вырошчвалася.

Трапіла ў ТОП-10 самых лепшых дасягненняў навукоўцаў і работа акадэмічных мастацтвазнаўцаў, мастакоў і гісторыкаў па аднаўленні тэхналогіі вырабу сліцкіх паясоў.

Між іншым, рыхтаваць для Акадэміі навук элітныя навуковыя кадры, а магчыма, нават і будучых лаўрэатаў Нобелеўскай прэміі, будзе ў недалёкай перспектыве Акадэмічны ўніверсітэт.

Як патлумачыў **старшыня Прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук, акадэмік НАН Беларусі Уладзімір ГУСАКОЎ**, звычайныя класічныя ўніверсітэты не заўсёды спраўляюцца з задачай падрыхтоўкі навуковых кадраў, асабліва для новых перспектывных кірункаў навукі і вышэйшых тэхналагічных укладаў.

Акадэмічны ўніверсітэт будзе створаны на базе Інстытута падрыхтоўкі навуковых кадраў, які ўжо даўно дзейнічае пры акадэміі. На першым этапе да навучання ў ім будуць прыцягнуты самыя перспектывныя і захопленыя навукай студэнты трэцяга — чацвёртага курсаў, якія будуць паралельна і працаваць, і навучацца ў нашых навуковых лабараторыях і навуковых падраздзяленнях, — расказаў Уладзімір Гусакоў. — Мяркуем, што магістрантамі стануць каля 100 чалавек. Жарэс Алфёраў прапануе нам таксама адкрыць пры ўніверсітэце і ліцэй, куды будуць адбірацца самыя таленавітыя школьнікі з усёй краіны. Для іх будуць створаны ўмовы пражывання і будзе выплачваюцца стыпендыя. У перспектыве менавіта яны і будуць працягваць навучанне ў Акадэмічным ўніверсітэце.

Сёння маладыя навукоўцы складаюць чвэрць ад агульнай колькасці навуковых супрацоўнікаў акадэміі.

— Гэта дастаткова высокая лічба, якая дазваляе забяспечыць пераемнасць пакаленняў і працяг работы вядучых навуковых школ, — запэўнівае **старшыня Савета маладых навукоўцаў НАН Беларусі Андрэй ІВАНЕЦ**. — Што тычыцца памераў заробкаў, на якія могуць разлічвацца маладыя супрацоўнікі акадэміі, то яны напрума залежаць ад здольнасцяў і ступені ўдзелу маладых навукоўцаў у розных нацыянальных і міжнародных праектах і дагаворах.

Цікава, што ў акадэміі ёсць структуры, дзе колькасць моладзі яшчэ вышэйшая: напрыклад, у Інстытуце біяарганічнай хіміі з 300 яго супрацоўнікаў маладыя навукоўцы складаюць трэцюю частку — 100 чалавек. Кіраўніцтва лічыць, што немалаважную ролю ў прыцягальнасці для моладзі інстытута адыгрывае яго цудоўная матэрыяльна-тэхнічная база. А калі ёсць усе ўмовы для цікавай работы, то навошта шукаць магчымасці для сваёй самарэалізацыі ў іншых месцах?

Надзея НІКАЛАЕВА.

■ Гарадскія маршруты

КОЛЬКІ ПРАЕДЗЕШ, ЗА СТОЛЬКІ І ЗАПЛАЦІШ

Здэясняць неабмежаваную колькасць паездак у гарадскім транспарце сталіцы па нядаўна ўведзеных электронных праязных пасажыры змогуць да мая гэтага года. Магчыма, што ў будучым давядзецца плаціць альбо за пераадоленую адлегласць, альбо ў праязны будзе «закладзена» пэўная колькасць паездак.

— Нам ставіцца задача вывучыць пасажырапатак, палепшыць якасць абслугоўвання і паралельна ўвесці гнуткую тарыфную сістэму, каб даць магчымасць людзям набываць праязны на вызначаную колькасць паездак. Напрыклад, чалавек зможа заплаціць за 60 магчымасцяў праехаць на гарадскім транспарце і абавязаны будзе выкарыстаць іх за 60 дзён, — паведаміла журналістам падчас прэс-канферэнцыі **намеснік генеральнага дырэктара дзяржпрадпрыемства «Мінсктранс» Ірына ЯКУБОЎСКАЯ**.

Таксама разглядаецца пытанне аб аплаце ў залежнасці ад пераадоленай на транспарце адлегласці. Па словах Ірыны Якубоўскай, калі рашэнне па гэтым пытанні будзе ўзгоднена з Міністэрствам эканомікі і прынята, такая аплата будзе ўведзена.

Як распавёў дырэктар тэхнічнага аддзялення сумеснага прадпрыемства ЗАТ «Міжнародны дзелавы альянс» Вадзім Сматарэў, сістэма электроннай аплаты праезду валодае большымі магчымасцямі, чым тыя, што выкарыстоўваюцца сёння. Напрыклад, у вальідатара ёсць дзве сэнсарныя кнопкі, з дапамогай якіх можна будзе карыстацца дадатковымі паслугамі. Напрыклад, заплаціць за свайго спадарожніка ці за багаж. Дадатковыя функцыі пакуль не актываваны, паколькі яшчэ працягваецца працэс «знаёмства» пасажыраў з новай сістэмай аплаты.

У поўным аб'ёме яна запрацуе ў жніўні гэтага года. Пакуль што ідзе апрабаванне сістэмы на ўсіх трамвайных маршрутах. Калі дакладней, то 146 трамваяў абсталяваны электроннымі кампосцерамі і вальідатарамі. Бескантактныя смарт-карткі, на аснове якіх будуць працаваць з 1 лютага новыя праязныя, выпускаюць у працэсінгава-эмісійным цэнтры дзяржпрадпрыемства «Мінсктранс». Час, за які спрацоўвае электронны праязны, складае менш за секунду. Набыццё і абслугоўванне смарт-картак зараз адбываецца праз кіёскі прадпрыемства. Але як абцягаюць прадстаўнікі «Мінсктранса», у будучым з'явіцца магчымасць папаўняць картку, напрыклад, праз тэрмінал самаабслугоўвання. Прафесія кандуктара, якой са з'яўленнем новай сістэмы аплаты абцяжэлі знікненне, пакуль што не сыходзіць у нябыт. Па меншай меры, да таго, як электронная сістэма аплаты не пачне працаваць у поўным аб'ёме, кандуктары застануцца на сваіх месцах.

Ганна ГАРУСЦОВІЧ

Фота БЕЛТА

Фота Анастасіі КІШЧУКА

ХЛОПЧЫКА ШУКАЛІ ТРОЕ СУТАК

Вучня 6 класа, жыхара Віцебскага раёна, знайшлі праз некалькі дзён пасля таго, як ён знік.

Аб знікненні ўнука ў міліцыю паведаміла бабуля, з якой ён пражываў у пасёлку Акцябрскі, які знаходзіцца побач з абласным цэнтрам. Трое сутак Уладзіслава шукалі супрацоўнікі міліцыі, калектыў школы, дзе ён вучыўся, адміністрацыя сельскагаспадарчага прадпрыемства «Ліпаўцы», а таксама проста неабякавыя людзі. Адпаведная інфармацыя была аператыўна размешчана ў сродках масавай інфармацыі і інтэрнэце.

А знайшлі школьніка ў Віцебску — на гарышчы адной са шматпавярховак па вуліцы Воінаў-інтэрнацыяналістаў. Яго заўважыў 15 гадовы падлетак, які расказаў пра хлопчыка сваёй маці. Тая і патэлефанавала ў міліцыю. Паводле слоў знойдзенага хлопчыка, ён збег з дома з-за сваркі з бабуляй.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

КАЛІ АЎТОБУС ДА МЮНХЕНА?

«Мінсктранс» праінфармаваў аб арганізацыі рэгулярнага руху аўтобусаў па маршруце Мінск — Мюнхен цягам гэтага года.

Так, з нашай сталіцы ад АВ «Цэнтральны» будуць рэйсы адпраўленнем у 13.00 да 30 сакавіка (з 30 сакавіка — у 12.00) — па серадах, пятніцах і нядзелях. З Мюнхена да

Мінска аўтобусы будуць выходзіць таксама ў 13.00 да 30 сакавіка (з 30-га — у 12.00) — па аўторках, пятніцах і нядзелях. Падчас вясенне-летняга перыяду будуць выконвацца дадатковыя рэгулярныя рэйсы па маршруце Мінск — Мюнхен адпраўленнем: з Мінска па суботах ад АВ «Цэнтральны» ў 12.00 — з 3 мая па 30 жніўня; з Мюнхена па панядзелках у 12.00 — з 5 мая па 1 верасня.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ЗМЕРЗЛІ... ДА СМЕРЦІ

Ад моцных маразоў на Магілёўшчыне абарвалася жыццё двух чалавек.

Няшчасныя выпадкі адбыліся ў Магілёўскім і Клічаўскім раёнах, дзе ахвярамі маразоў сталі двое мужчын ва ўзросце 39 і 56 гадоў. З пачатку тыдня «хуткай дапамозе» абласнога цэнтра тройчы прыходзілася выезджаць на сігналы неабякавых грамадзян аб тым, што на вуліцы замярзае чалавек.

Як адзначыў галоўны ўрач Магілёўскай гарадской станцыі хуткай медыцынскай дапамогі Аляксандр Басенка, часцей за ўсё ахвярамі маразоў становяцца тыя, хто злоўжывае алкаголем: ён спрыяе страце кантролю самаадчування. Дарэчы, толькі ў апэкавае аддзяленне Магілёўскай бальніцы № 1 за апошнія два тыдні з абмаражэннем рук, ног паступілі 7 чалавек. Усе яны на момант шпіталізацыі знаходзіліся ў нецвярозым стане.

Але пашкодзіць здароўю можа таксама звычай апрацавання лёгка і грэбаваць паль-

чаткамі і шапкамі. Медыкі заклікаюць грамадзян быць у гэтыя марозныя дні больш уважлівымі адно да аднаго і не праходзіць міма тых, каму патрэбна дапамога.

Нэлі ЗІГУЛЯ.

НА ПАЖАРЫ ЗАГІНУЛІ ЦЯЛЯТЫ

Пажар у цялятніку вёскі Агарэвічы Ганцавіцкага раёна адбыўся ў ноч на 22 студзеня.

У памяшканні знаходзілася 82 цяляці ва ўзросце да паўгода і конь. Калі прыехалі выратавальнікі, дах быў поўнаасцю ахоплены польшем і пачаў абвальвацца. Работнікі МНС паспелі вывесці з палаючага цялятніка 60 галоў маладняку, а таксама каня. 22 цяляці ў агні загінулі. Прычына пажару высвятляецца.

Яна СВЕТАВА.

АЎТАЗЛАДЗЕІ ВЯРНУЛІ

БОЛЬШ ЯК 60 МЛН

Завершана папярэдняе расследаванне крымінальнай справы ў дачыненні да 10 жыхароў Слуцкага раёна. Яны абвінавачваюцца ў крадзяжах, згонах аўтамабіляў, хуліганстве, разбоі і забойстве. Усяго следства выявіла 48 эпізодаў іх злачыннай дзейнасці.

«На працягу года абвінавачаныя, сярод якіх і непаўналетнія, у Слуцку і Салігорску пранікалі ў салоны аўтамабіляў і выкрадалі

адтуль каштоўныя рэчы, — паведаміла **афіцыйны прадстаўнік упраўлення Следчага камітэта па Мінскай вобласці Таццяна БЕЛАНОГ**. — Падчас расследавання таксама высветлілася, што асобныя фігуранты маюць дачыненне і да забойства качагара Слуцкай бальніцы, здзейсненага ў сакавіку мінулага года».

Абвінавачаныя прызналі сваю віну і ўжо кампенсавалі палову сумы нанесенай шкоды. Шкода па крымінальнай справе склала звыш 125 мільянаў рублёў. Цяпер яны знаходзяцца пад вартай. Крымінальную справу неўзабаве разгледзяць у судзе.

Надзея ПАЎЛАВА.

ІРВАНУЛІ КАТЛЫ

Два выпадкі выбухаў ацяпляльных катлоў адбыліся ў краіне за адзін дзень.

Адзін з іх быў у вёсцы Зубкі Клецкага раёна. У прыватным жылым доме разарвала кацёл вадзянога ацяпляння на цвёрдым паліве. Тэрмічныя апёкі атрымалі гаспадыня дома і яе сын-ліцэіст. У момант выбуху абое знаходзіліся на кухні. Другі аналагічны выпадак зарэгістраваны ў Магілёве. Тут на верандзе жылога дома выбухнуў самаробны кацёл. На шчасце, гаспадыні-пенсіянеркі ў гэты час не было дома. Мяркуюцца, што ў абодвух выпадках прычынай выбухаў стала адсутнасць цыркуляцыйны вады ў сістэме.

Сяргей РАСОЛЬКА.

■ Спажывец

ЗА ПАРУШЭННІ Ё СФЕРЫ ГАНДЛЮ ШТРАФЫ ПАВЯЛІЧАЦА?

Летась, у ліпені, пры Міністэрстве гандлю было створана ўпраўленне кантролю спажывецкага рынку, ці прасцей — гандлёвая інспекцыя. Яна ажыццяўляе кантроль за выкананнем арганізацыямі і грамадзянамі, у тым ліку ІП, заканадаўства аб гандлі (у прыватнасці, патрабаванняў да якасці тавараў, якія рэалізуюцца), назірае за належным выкананнем суб'ектамі гаспадарання работ і аказаннем паслуг. Днямі аб выніках і перспектывах працы гандлёвай інспекцыі ішла размова падчас анлайн-канферэнцыі на сайце БЕЛТА. На пытанні адказаў начальнік упраўлення кантролю спажывецкага рынку — гандлёвай інспекцыі Валяр'ян Бяспалы. «Звязда» друкуе найбольш цікавыя адказы.

Аб пакаранні

«Памеры штрафных санкцый, устаноўленыя за большасць парушэнняў, што выявіліся падчас праверак і маніторынгаў, нізкія, — канстатаваў Валяр'ян Бяспалы. — Пры гэтым суды ўжываюць, як правіла, мінімальныя санкцыі». На яго думку, адсутнасць аднастайнага падыходу пры разглядзе спраў і прыцягненне да мінімальнай адказнасці вінаватых службовых і юрыдычных асоб не дазваляе забяспечыць належны парадак у сферах гандлю і паслуг, скараціць колькасць парушэнняў. «У некаторых выпадках суб'екту прадпрыемства дзейнасці больш выгадна заплаціць за рэалізацыю пратэрмінаваных тавараў штраф, чым спісваць прадукцыю, кошт якой істотна перавышае памер штрафных санкцый. У сувязі з гэтым Міністэрства гандлю 13 снежня 2013 года звярнулася ў Вярхоўны Суд з просьбай рэкамендаваць судам пры разглядзе пытанняў аб прыцягненні да адказнасці за падобныя парушэнні прымяняць больш істотныя штрафныя санкцыі, сувымерныя з характарам здзейшаных адміністрацыйных правапарушэнняў, ступенню віны парушальнікаў, а таксама цяжарам магчымых наступстваў». Акрамя таго, Мінгандаль рыхтуе прапановы па ўнясенні змяненняў і дапаўненняў у асобныя нарматыўныя прававыя акты, накіраваныя на ўзмацненне адказнасці за асобныя правапарушэнні ў сферы гандлю, грамадскага харчавання, бытавога абслугоўвання насельніцтва і абароны правоў спажывцоў.

Праверкі напярэдадні чэмпіянату

«У адпаведнасці з заканадаўствам, рэжым праверкі аб'ектаў, якія будуць абслугоўвацца гэтай і жыхароў Мінска ў перыяд правядзення ЧС, павінен супадаць з рэжымам іх працы, — заявіў Валяр'ян Бяспалы. — За апошні час праведзены праверкі аб'ектаў гандлю і грамадскага харчавання, якія працуюць у Нацыянальным аэрапорце «Мінск» і на сталічным чыгуначным вакзале. Па выніках праверак, на жаль, было ўстаноўлена шмат парушэнняў. У прыватнасці, высветлілася, што практычна ў кожным другім аб'екце гандлю рэалізуецца пратэрмінаваны тавар. Адпаведна, будуць узмоцнены патрабаванні да суб'ектаў гаспадарання, у першую чаргу тых, хто ажыццяўляе сваю дзейнасць на тэрыторыі аэрапорта і вакзала».

Дастаткова адной скаргі

Колькі павінна паступіць скаргаў на канкрэтную краму, каб супрацоўнікі інспекцыі выехалі

на месца? На гэтае пытанне адказаў так: «У гэтым выпадку колькасць не мае значэння. Мы правяраем адпаведнасць скаргі і прымаем рашэнне па праверцы. Пакупніку, чые правы былі парушаны, дастаткова патэлефанаваць адзін раз, каб мы былі гатовы правесці любы аб'ект. На жаль, за адзін раз адрэагаваць на ўсе званкі мы не можам. У штаце на ўсю краіну толькі 34 чалавекі, тады як колькасць гандлёвых аб'ектаў і грамадскага харчавання перавышае 72 тысячы. У той жа час колькасць прадпрыемстваў, якія займаюцца рэалізацыяй тавару і аказаннем паслуг, — 120 тысяч. Разам з тым, усе званкі, якія паступаюць да нас на гарачую лінію, бяром пад кантроль».

Дарэчы, Валяр'ян Бяспалы не выключыў, што для спрашчэння зваротаў грамадзян можа быць створаны кароткі нумар «гарачай лініі». «Аднак і дзеючы нумар у Мінску зусім не складаны, яго лёгка запомніць — (017) 200-92-02, — падкрэсліў кіраўнік гандлёвай інспекцыі. — Да нас пакуль не паступала скаргаў ад насельніцтва на тое, што туды нельга ці складана дазвоніцца. Тэлефон дзейнічае ў працоўны час, аўтаадказчыка там няма, зносіны ажыццяўляюцца напрамую з грамадзянінам. Калі людзі сутыкаюцца з праблемай увечары, калі вяртаюцца з працы, або ў выхадныя дні, можна патэлефанаваць па гэтым нумары пазней».

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

«ГАРАЧЫ» 287 17 41

«СЯРОД АКЦЫЯНЕРАЎ ТАВАРЫСТВА НЯМА»

Чарговы зварот на «гарачую лінію» нашага выдання паступіў з вёскі Сінкевічы Лунінецкага раёна. Паводле слоў заяўніка, яны з жонкай абмянялі чэкі «Маёмасць» на акцыі «Беларуськалія». Пытанне датычыла выплаты дывідэндаў. Як распавёў далей вясковец, за два апошнія гады яны зусім мізэрныя: 1050 — 1300 рублёў. «Я нават на пошту не хаджу па гэтыя грошы. Чаму дывідэнды такія малыя?»

Забягаючы наперад, зазначым, што заяўнік памыліўся з назвай прадпрыемства, а пра акцыі ўвогуле нешта набытаў. З гэтай прычыны рэдакцыя не згадвае яго імя. Тым не менш мы спрабавалі дапамагчы чалавеку разабрацца ў сітуацыі: неаднойчы тэлефанавалі на «Беларуськалію», потым накіравалі туды пісьмовы запыт. Вось што ў выніку, абапіраючыся на афіцыйны адказ з прадпрыемства, можам паведаміць заяўніку.

У адпаведнасці з п.1.1 Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 10.11.2008 г. № 605 (у рэдакцыі Указаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 25.06.2010 г. № 331), пры пераўтварэнні рэспубліканскіх унітарных прадпрыемстваў, згодна з дадаткам, у адкрытыя акцыянерныя таварыствы ў адпаведнасці з планам прыватызацыі аб'ектаў, якія знаходзяцца ў рэспубліканскай уласнасці, на 2008—2010 гады, належныя Рэспубліцы Беларусь акцыі вышэйзгаданых таварыстваў не падлягаюць продажу на льготных умовах за грашовыя сродкі і абмену на імяныя прыватызацыйныя чэкі «Маёмасць».

«Адпаведна, грамадзянін не мог абмяняць свае імяныя прыватызацыйныя чэкі «Маёмасць» на акцыі ААТ «Беларуськалія». Сёння 100 працэнтаў акцый таварыства знаходзяцца ва ўласнасці дзяржавы ў асобе Дзяржаўнага камітэта па маёмасці Рэспублікі Беларусь, а значыць, фізічных асоб сярод акцыянераў няма».

Сяргей РАСОЛЬКА.

Гульні з цэнамі

«Парадак афармлення цэннікаў і іх наяўнасці з'яўляецца адным з фактараў, які мы пры кожнай інспекцыі правяраем у суб'екта гаспадарання. Вядома, ёсць мноства нараканняў на неадпаведнасць цэн па многіх аб'ектах. Але мы прымаем захады, у тым ліку складаем дакументы для прыцягнення юрыдычных асоб і суб'ектаў гаспадарання да адказнасці. Калі сам пакупнік выявіў неадпаведнасць цаны ў гандлёвай зале і пры разліку, несумненна, ён мае права запатрабаваць правільнага разліку ў любога суб'екта і вяртання тавару. Заўсёды трэба звяртацца да кіраўніка аб'екта, — раіць спецыяліст, — які павінен гэтую сітуацыю разгледзець і вырашыць на карысць пакупніка, калі факт парушэння ўстаноўлены. Трэба арыентавацца на кошт, які пазначаны на цэнніках у гандлёвых залах. Калі ж у чэку кошт вышэй, пакупнік можа запатрабаваць вярнуць яму розніцу».

На інтэрнэт-краму таксама можна паскардзіцца

«Кантралюе працу інтэрнэт-крам, якіх у Беларусі налічваецца больш за 6,5 тысячы, не толькі гандлёвая інспекцыя, але і ў цэлым Міністэрства гандлю, — сказаў Валяр'ян Бяспалы. — За мінулы год праверкі прайшлі больш чым у 250 інтэрнэт-крамах. Устаноўлена мноства парушэнняў пры арганізацыі іх працы. Сярод найбольш частых — адсутнасць указання кошту на тавар або ўказанне не ў беларускіх рублях, а таксама непрадстаўленне чэка. Калі пакупнік сутыкаецца з праблемамі ў працы з інтэрнэт-крамамі, яму варта звяртацца або ў Міністэрства гандлю, або ў таварыства па абароне правоў спажывцоў».

Падрыхтаваў Уладзіслаў КУЛЕЦКІ

■ Конкурс

Хто самы прыгожы за прылаўкам?

У сталіцы ўпершыню пройдзе Мінскі гарадскі конкурс прыгажосці і жаночасці «Міс гандаль-2014».

Яго арганізатарам выступае га-лоўнае ўпраўленне спажывецкага рынку Мінгарвыканкама. Мерапрыемства плануецца ў мэтах «развіцця эстэтычнай і духоўнай культуры, рэалізацыі творчага патэнцыялу, матывацыі актыўнай жыццёвай пазіцыі ў моладзі, развіцця карпаратыўнай культуры ў арганізацыях галіны».

Чакаецца, што ў спаборніцтве возьмуць удзел прадстаўніцы прыгожага полу амаль 60 гандлёвых арганізацый Мінска. Адна з аб'яшчэннем пераможцаў і цырымоніяй ўзнагароджвання адбудзецца напярэдадні Дня жанчын — 4 сакавіка.

Сяргей РАСОЛЬКА

■ Віртуальныя грошы

ПЛАЧУ ЗА ЁСЁ!

У трымальнікаў картак найбуйнейшага банка краіны, якія карыстаюцца паслугай «Аўта-аплата», сёння ўжо знікла неабходнасць пастаянна кантраляваць своечасовасць папаўнення балансу асабовых і абаненцкіх рахункаў, паведамлілі рэдакцыі ў прэс-службе Беларускага банка. Неабходны плацеж здзяйсняецца ў аўтаматычным рэжыме — патрабаваная сума грашовых сродкаў спісваецца з рахунку, а трымальніку карткі прыходзіць апавяшчэнне аб праведзенай аперацыі.

Нагадаю, што да апошняга часу ў кліентаў банка існавала толькі магчымасць аўтаматычнай аплаты паслуг мабільнай сувязі (МТС, life і Velcom), стацыянарнага тэлефона па лініі прадпрыемства «Белтэлекам», камунальных плацяжоў (у тым ліку за электраэнергію і газаабеспячэнне), інтэрнэт-правайдараў (у т. л. byfly, Космас ТБ, Атлант Тэлекам) і іншых арганізацый — удзельнікаў сістэмы «Разлік».

Зарэгістраваць паслугу «Аўтааплата» можна ў любым інфаіёску Беларускага, а для аўтааплаты паслуг аператараў мабільнай сувязі — таксама з выкарыстаннем паслугі «М-банкінг».

Сяргей КУРКАЧ

■ Жыллё

КОЖНЫ ДРУГІ БУДАВАЎСЯ ЗА СВАЕ ГРОШЫ

Летась на будаўніцтва жылля ў нашай краіне было выкарыстана 32,9 трлн рублёў інвестыцый у асноўны капітал, што складае 16,2% да агульнага аб'ёму інвестыцый і 124,5% да ўзроўню 2012 года. Пераважнымі крыніцамі фінансавання жыллёвага будаўніцтва з'яўляюцца ўласныя сродкі насельніцтва (51,1% інвестыцый) і крэдыты (пазыкі) банкаў (31,1%), паведамлілі рэдакцыі ў Нацыянальным статыстычным камітэце.

Спецыялісты падлічылі, што арганізацыямі ўсіх формаў уласнасці за год пабудавана 63,3 тыс. новых кватэр (у 2012 годзе — 57,2 тыс.). А ўсяго ўведзена ў эксплуатацыю 5 273,8 тысячы квадратных метраў агульнай плошчы жылля, што складае 81,1% да прадугледжанага задання на год і 117,6% да ўзроўню 2012 года.

Больш за ўсё жыллёвых «кватэраў» было ўведзена ў Мінскай вобласці (1414,8 тыс.), потым ідзе сталіца нашай краіны (1166,6 тыс.), Брэсцкая вобласць (792,4 тыс.), Гродзенская (654,9 тыс.), Гомельская (521,0 тыс.), Магілёўская (363,9 тыс.) і Віцебская (360,2 тыс.).

Для грамадзян, якія стаяць на ўліку маючых патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў, уведзена ў эксплуатацыю 2 825,6 тысячы квадратных метраў агульнай плошчы, або 53,6% ад агульнага аб'ёму ўведзенага жылля. Статыстыка выявіла, што для «чаргавікоў з выкарыстаннем дзяржаўнай падтрымкі пабудавана 2 483,6 тысячы квадратных метраў, у шматкватэрных жылых дамах у гарадах — 1 894 тысячы жыллёвых «кватэраў». На вёсцы летась уведзена ў эксплуатацыю 1 404,2 тысячы квадратных метраў агульнай плошчы жылля, або 26,6% ад агульнага ўводу па рэспубліцы (у 2012 годзе — 21,5%). Асобна адзначу, што па сельскім жыллёвым будаўніцтве лідарства трымае Мінская вобласць, дзе летась было пабудавана ажно 1124 тысячы квадратных метраў жылля. Ад сябе агучу яшчэ адну новую тэндэнцыю: упершыню за апошнія гады фінансаванне гэтага сектара ажыццяўлялася пераважна за ўласныя сродкі людзей (51,1%). Раней доля банкаўскіх крэдытаў, у тым ліку льготных, у агульным аб'ёме фінансавання гэтай сферы дасягала 70-80%.

Сяргей КУРКАЧ

МАЛЕНЬКІЯ ДЗЕТКІ — ВЯЛІКІЯ БЕДКІ...

Хто вінаваты ў тым, што падлеткі пачынаюць свой шлях з крывой дарожкі?

Два гады таму ў сям'і з вёскі Лядзец адбылася трагедыя. У навагодняю ноч з дыскатэкі не вярнулася іх 13-гадовая дачка. Цела школьніцы знайшлі за вёскай... Яе забойцам-аднавяскоўцам было па 17 гадоў (!). Як высветлілася падчас следства, маладыя людзі пад бой курантаў за бутэлькай абмяркоўвалі, ці змогуць забіць чалавека... І вырашылі праверыць свае сілы. Ахвяру яны адмыслова не выбіралі. Напалі на Юлю, якая першай трапілася пад руку... Здзекаваліся з дзяўчыны, гвалтавалі, а потым задушылі і закапалі ў зямлю. Адзін з іх атрымаў 15 гадоў турмы, другі — 11... А незадоўга да гэтага Новага года 16-гадовы навучэнец аднаго з бабруйскіх ліцэяў (раней двойчы судзімы за крадзяжы) забіў 21-гадовую дзяўчыну. Яе цела знайшлі ў закінутым вытворчым памяшканні ў Бабруйску. Тое, што давялося пабачыць і адчуць бацькам, страшна ўявіць. Твару ў іх дачкі фактычна не было: дзяўчыну білі па ім не менш чым 10 разоў цэглай. Чаму ўзнікла сварка паміж маладымі людзьмі, устанавілі следства...

Хто вінаваты ў тым, што падлеткі пачынаюць свой шлях з крывой дарожкі: крадуць, а потым, як у апошнім выпадку, забіваюць, абрываюць жыццё на самым старце іншым і сабе? Як не прапусціць страшныя «званочкі» і што рабіць, каб у дзіцяці не нарадзіліся чорныя думкі? Адказы на гэтыя пытанні шукаем разам са старшым следчым упраўлення працэсуальнага кантролю ўпраўлення Следчага камітэта па Мінскай вобласці Аленай БАНЦАР. У якасці эксперта Алену Вікенцьеўну я выбрала невыпадкова: яшчэ нядаўна яна непасрэдна расследавала справы з удзелам непаўналетніх, цяпер жа займаецца аналізам дзіцячай злачыннасці.

На ўкрадзеныя грошы набылі дзяўчатам кветкі

Паводле слоў маёй суразмоўцы, летась на Міншчыне ні адзін падлетак не трапіў у крымінальную зводку за забойства. А вось пазалетась 17-гадовы хлопец забіў 16-гадовую сяброўку. «Яны разам распівалі спіртное. Малады чалавек пасля келіха-другога прызнаўся дзяўчыне ў каханні і прапанаваў працягнуць вечар у яго дома. Калі ж каханая сказала, што хоча пайсці гуляць з кампаніяй, ён абазваў яе. Яна таксама сказала ў яго адрас некалькі «ласкавых», дала апляву. Хлопец і так быў эмацыянальна неўраўнаважаны, хваравіта ўспрымаў крытыку да сябе (згодна з псіхолага-псіхіятрычнай экспертызаў), а тут яшчэ і лёгкае ап'яненне... Ён ударыў дзяўчыну — яна ўпала на зямлю. У парыве злосці стаў біць яе рукамі і нагамі і... задушыў. Зараз малады чалавек адбывае пакаранне ў турме».

На шчасце, гэта адзінкавы выпадак. У асноўным непаўналетнія «пападаюцца» за крадзяжы і грабязь. «Часцей за ўсё падлеткі крадуць тое, што знаходзіцца навідавоку. Вось толькі адзін прыклад. Непаўналетні за кампанію з сябрам завітаў у гасці да знаёмага маці. Сядзелі, выпівалі, а затым, як гэта часта здараецца, пасварыліся. Гасці пабілі гаспадару кватэры. Затым забралі грошы і цыгарэты, якія ляжалі на стала. Цікава, што на ўкрадзеныя грошы яны набылі дзяўчатам кветкі. Я чытала характарыстыку, якая прыйшла з ліцэя, дзе вучыўся падлетак. Ён, як ні дзіўна, характарызаваўся станоўча, меў добрыя адзнакі... У гэтым выпадку навідавоку ўплыў старэйшага таварыша. Ды і гарэлка, вядома, адыграла не апошнюю ролю».

У яе дзённіку ён напісаў: «Я цябе кахаю. Бывай...» На перапынку хлопчыка знайшлі на лесвічнай пляцоўцы павешаным на звязаных шаліках.

Многія праблемныя дзеці, паводле слоў Алены Банцар, з няпоўных сем'яў. Паколькі дома няма аўтарытэту бацькі, яны лёгка трапляюць пад уплыў больш упэўненых аднагодкаў.

«За мінулы год на рахунок падлеткаў — каля 30 згонаў аўтамабіляў. Сярод згоншчыкаў — і першакурснік каледжа. Яго выхоўвае адна маці. Неяк у вольны час хлопец разам з дарослымі знаёмымі выпіваў. У нейкі момант яму вельмі захацелася пакатацца. Паколькі сваёй машыны ў маладога чалавека

не было, ён узламаў дзверы чужой іншамаркі. Пакуль катаўся, наехаў на бетонны слуп... Пашкоджаную машыну вярнуў на месца. Аўтаўладальнік, вядома, запатрабаваў кампенсаваць матэрыяльную шкоду. А яна, паверце, была немаленькая. За свавольства сына рублём адказала маці, якая і так ледзьве зводзіць канцы з канцамі...»

— Алена Вікенцьеўна, якое злычынства асабіста для вас было самым складаным з псіхалагічнага пункту гледжання?

— Калісьці я дапытвала падлетка, які за адзін дзень здзейсніў ажно тры злачынствы. Хлопец не толькі злоўжываў алкаголем, але і нюхаў дыхлафос. Яго маці распавядала, што сыну бачыліся нейкія незразумельныя істоты, ён тады падхопліваўся і барыкадзіраваў дзверы ў кватэры. Але жанчына чамусьці не біла ў званы... І дачакалася, што сын аднойчы выйшаў на вуліцу і пачаў размахваць перад людзьмі нажом. У выніку ён цяжка параніў двух мужчын. Падлетка псіхалагічна складана было дапытваць. Ён не ішоў на кантакт. На любое пытанне адказваў выбухам эмоцый, абурэння. Не мог сядзець на адным месцы. Трэба было сачыць, каб нічога не пашкодзіў.

«Я цябе кахаю. Бывай»

Варта задумацца і аб тым, чаму дзеці ідуць на крайнія меры — пазбаўляюць сябе жыцця. «Прычынай можа быць нераздзеленае каханне, — распавядае Алена Банцар. — Так, у школе-інтэрнаце хлопец праявіў

сімпатыю да дзяўчынкі. Яна ж, калі вярнулася з Італіі, стала ігнараваць яго знакі ўвагі. На адным з урокаў у яе дзённіку ён напісаў: «Я цябе кахаю. Бывай...» На перапынку хлопчыка знайшлі на лесвічнай пляцоўцы павешаным на звязаных шаліках».

Прычынамі дзіцячых самагубстваў з'яўляецца як нераздзеленае каханне, так і праблемы ў сям'і (няўвага бацькоў). У якасці прыкладу мая суразмоўца ўзгадала трагічную смерць 11-гадовага хлопчыка ў піянерскім лагэры.

«Біялагічную маці хлопчыка пазбавілі бацькоўскіх правоў, таму ён жыў у прыёмнай сям'і. Летам школьніка адправілі ў аздараўленчы лагер пад Стоўбцамі. Праз некаторы час яго знайшлі павешаным на дрэве на тэрыторыі летніка. Як высветлілася, прычына такога выпадку — эмацыянальны зрыў праз тугу па біялагічных бацьках. Хоць хлопчык паводзіў сябе як звычайна, але, як бачыце, унутраны стан яго быў зусім іншым...»

— Апошнім часам у інтэрнэт-прасторы абмяркоўваюць сталічных педафілаў, ахвярамі якіх сталі тысячы хлопчыкаў ва ўзросце ад сямі да чатырнаццаці гадоў...

— Мы таксама расследавалі крымінальныя справы гэтай катэгорыі. Летась на прымусовае лячэнне адправілі педафіла, які заманьваў да сябе хлопчыкаў цыгарэтамі і...

прасіў іх рабіць тыя ці іншыя дзеянні сексуальнага характару. Церпяць ад падобных злачынцаў, як правіла, дзеці з нядбайных сем'яў. Яны за цукеркі ці чыпсы згаджаліся на непрыстойныя прапановы з боку дарослых. Пры гэтым самі цалкам не ўсведамлялі, згодна з экспертызамі, што з імі адбывалася.

Многія праблемныя дзеці з няпоўных сем'яў. Паколькі дома няма аўтарытэту бацькі, яны лёгка трапляюць пад уплыў больш упэўненых аднагодкаў.

— Алена Вікенцьеўна, як маці, што вы параіце маладым бацькам?

— Многія сучасныя мамы і таты замянілі эмацыянальныя стасункі матэрыяльнымі. Сталі менш бавіць час са сваімі дзецьмі, хадзіць кудысьці разам. Купіць сыну наварочаны гаджэт і сысці на працу — звычайная справа. Часам паміж бацькамі і дзецьмі — ледзь не адчувальнае сцяна. Часцей прыслухоўвайцеся да сваіх дзяцей. Не адмахвайцеся, калі яны спрабуюць нешта раскажаць. Старайцеся штодзень размаўляць з сынам (дачкай). Памятайце, што асуджэнне — не самы лепшы спосаб сфарміраваць даверлівыя адносіны.

Надзея ДРЫЛА.

Фота Пятра ФАМІНА.

Свабода сумлення да многага абавязвае

Каб разумець прыхаджан

Вялікі вопыт сацыяльнага супрацоўніцтва з грамадствам мае і каталіцкая царква. У Ленінскім раёне сталіцы касцёл Божай Маці Ружанцовай каторы год рэалізуе дабрачынныя праекты. У Вілейскім раёне каталіцкія святары разам з праваслаўнымі бяруць удзел ва ўсіх важных для раёна мерапрыемствах. У Докшыцкім раёне касцёлы ў Параф'янаве і Ваўкалатах ладзяць шыкоўныя моладзевыя фестывалі.

Падобных прыкладаў няма і ў іншых рэгіёнах краіны, дзе ёсць каталіцкія парафіі. Было б іх, напэўна, і больш, калі б сярод святароў было менш іншаземцаў. Іх колькасць паступова змяншаецца, але яшчэ застаецца ўнушальнай: з 449 каталіцкіх святароў, што служылі сёння ў Беларусі, летась 146, а сёлета 135 — небеларускія грамадзяне. І можна толькі здагадвацца, наколькі ім, выхаваным у іншым грамадстве, блізкія і зразумелыя праблемы іх жа прыхаджан.

Сітуацыю прызваны выраўняць Мінскі тэалагічны каледж, які ад-

крыўся ў жніўні мінулага года. Паводле слоў Леаніда Гулякі, яго адкрыццё — першы крок да стварэння каталіцкай духоўнай акадэміі. Гэта цалкам вырашыць праблему айнаўнага кантынгенту каталіцкіх святароў у нашых касцёлах.

«І не ўвядзі нас у спакусу...»

Падключваюцца да сацыяльных праектаў і пратэстанцкія супольнасці. Напрыклад, у Мінску хрысціянскія веры евангельскай працуюць з асуджанымі, дастаўляюць ім патрэбныя рэчы, кнігі.

Але адна справа — сабраць пасылку зняволенаму, і зусім іншая — званіць у дзверы кватэры і навязліва раскажаць гаспадарам пра «адзіна правільную веру». Менавіта так дзейнічаюць прадстаўнікі аб'яднання «Сведкі Іеговы». Вернікі іншых канфесій скардзяцца на іх навязлівую прапаганда ва ўсіх рэгіёнах нашай краіны. Аб'яднанне, забароненае ў многіх краінах свету, было ў нас зарэгістравана ў 1993 годзе. Пазбавіць яго рэгістрацыі складана: гэта ў кампетэнцыі Вярхоўнага Суда. Але ж прыхільнікі аб'яднання пастаянна парушаюць дзеючае заканадаўства, распаўсюджваючы сваю прадукцыю і ажыццяўляючы

рэлігійную дзейнасць зусім не там, дзе яны могуць гэта рабіць (у тым ліку і на ганку нашых дамоў). Прыцягнуць іх за гэта да адказнасці складана: аказваецца, што гэта члены не мясцовай суполькі, а з суседняга раёна або зусім нідзе не зарэгістраваныя. Тым не менш праблема наспявае, колькасць незадаволеных навязлівымі прапаведнікамі людзей расце. І меры будуць прымацца. «Аж да прапановы ўнясення змяненняў у заканадаўства», — катэгарычна зазначаў Леанід Гуляка.

Наогул, менавіта мясцовая ўлада павінна сачыць за тым, каб людзей не адурманьвалі дэструктыўныя плыні. Якія нярэдка маскіруюцца пад розныя аздараўленчыя і асветніцкія праекты. Намеснік старшыні Жлобінскага райвыканкама Віктар Касцяйкоў прыгадаў, як арганізацыя дэструктыўнага кірунку спрабавала разгарнуць на тэрыторыі іх раёна дзейнасць пад выгортам прапаганды здаровага ладу жыцця і пад абсалютна бяскрыўднай шыльдай «Цэнтр чалавека».

У нас свабода сумлення, запярэчыць нехта. Але ж гэта свабода, як і любая іншая, заканчваецца там, дзе закранае інтарэсы і свядомасць іншага чалавека. Што бывае пасля? Спытайце ў намесніка

старшыні Жабінкаўскага райвыканкама Алы Ануфрыюк. Яна вам раскажа пра сям'ю, што жыве ў іх у раёне. Гэта ахвяры вучэння Пятра Кузняцова, якія разам са сваім «настаўнікам» некалькі гадоў таму акапаліся ў зямлянцы на поўначы Расіі і чакалі канца свету. Дзеці, якіх таксама тады замуравалі пад зямлёй, сёння ўжо амаль дарослыя, толькі цяпер пачынаюць вяртацца да нармальнага жыцця.

На калегіі гаварылася яшчэ шмат пра што. Пра ўшанаванне памяці загінулых у Першай сусветнай вайне, пра магчымы пачатак сёлета будаўніцтва мемарыяла ў Трасянецкім. Закраналася пытанне заключнай працы над праектам закона «Аб беларусах замежжа» і аб неабходнасці маніторынгу сітуацыі з замежнымі студэнтамі (пасля рэзананснага сутыкнення мясцовых жыхароў з туркменскімі навучэнцамі ў Баранавічах). Быў прыняты план дзеянняў апарату Упаўнаважанага і яго падраздзяленняў на бліжэйшы год. Там прапісана шмат цікавых і знакавых мерапрыемстваў, аб'яднаных па сутнасці адной мэтай — захаваць роўнасць, раўнавагу і паразуменне паміж усімі людзьмі, што жывуць на нашай зямлі.

Алена ЛЯЎКОВІЧ.

■ Як нас дураць

«Кідаў» з крэдытамі на тэлефоны і планшэты

Урадзенец Пінска прыехаў у сталіцу, каб наладзіць бізнес. Толькі своеасаблівы... Заводзчыч знаёмствы з маладымі людзьмі, 24-гадовы зламаны прапановаў ім зарабіць 50 долараў: аформіць на свой пашпарт дарагі тэлефон або планшэт у растэрмінаўку ў адной з кампаній сотавай сувязі. Маўляў, для далейшага перапродажу. Калі было трэба, першы ўзнос уносіў сам...

Праўда, пасля афармлення неабходных дакументаў новыя знаёмыя маладога чалавека абяцалі ўзнагароджанне так і не атрымлівалі. «Наймальнік» абяцаў расплаціцца пазней, пасля чаго пераставаў выходзіць на сувязь. А праз некаторы час падманутыя ім людзі даведваліся: аказваецца, штомесячныя плацяжы за дарагую тэхніку ніхто не ўносіць. У праваахоўныя органы звярнуліся адразу некалькі чалавек... Неўзабаве зламаныкі затрымалі. Як паведамлілі ў Фрунзенскім РУУС г. Мінска, ужо ўстаноўлена, што той падобным чынам падманваў даверлівых людзей у Лідзе, Пінску, Бабруйску, Віцебску. Толькі на тэрыторыі Фрунзенскага раёна сталіцы зафіксавана 19 фактаў афер.

Сяргей РАСОЛЬКА

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.)

ПАМІЖ «ЯЙКАМ» І «КУРЫЦАЙ»

Аднойчы давалося паспрачацца з нашмат маладзейшай калегай на конт выхавання дзяцей. Дзяўчына з усім імпэтам і максімізмам юнацтва даводзіла, што магчыма выхаваць «ідэальнае дзіця» — маўляў, прафесіяналамі напісана столькі карысных кніг, а ў інтэрнэце змешчана столькі дапаможных развіваючых праграм і г.д., што трэба быць вельмі ўжо лянівым, каб гэта багацце не выкарыстоўваць. Я ж тлумачыла, што ідэальныя людзі наогул і дзеці ў прыватнасці бываюць толькі ў рэкламе памперсаў, што пры любой колькасці прачытаных падручнікаў і дапаможнікаў жыццё знойдзе, чым цябе здзівіць, бо кожны чалавек — індывідуальнасць, і што прыведзеныя ёю ў якасці доказаў знаёмства — не ідэальныя бацькі, бо ўсе мы жывыя людзі, а судзіць кагосьці, не пабыўшы ў ягонай скурцы, як мінімум некарэктна... На той момант, заўважу, маёй дачцэ ўжо было 2 гады, калега ж дзяцей у бліжэйшай будучыні не планавала. «Скажы яшчэ, як вы любіце: «Свайго народзіш, тады пагаворым!» — пакінула за сабой апошняе слова яна, бразнуўшы дзярыма.

Я і дагэтуль не магу з дакладнасцю сказаць, хто з нас меў рацыю ў той гарачай спрэчцы. А прыгадала яе, сутыкнуўшыся чарговы раз з непаразуменнем «тэарэтыкаў» і «практыкаў» дэмаграфіі. Пагадзіцеся, выхаванне дзяцей — гэта не ядзерная фізіка або тэорыя Эйнштэйна. У ім, як у музыцы або футболе, чамусьці разбіраюцца ўсе без выключэння. І вельмі многія з гэтых «усіх» з палкасцю, вартай лепшага прымянення, пры зручным выпадку рвуцца агучыць свае думкі на зададзенаму тэму.

Падумалася: дзе ж праходзіць мяжа паміж асабістай пазіцыяй і няпрояванымі парадзімі, паміж жаданнем дапамагчы і беспардоннасцю? І ці могуць «яйкі» адкрыць штосьці новае для «курэй», а «куры» ці маюць права дзяўбіць «яйкі» за нявольнасць?

«У цябе ж дзіця плача, дай яму соску!».

«Да трох гадоў даваць цыцку?! Які жах!».

«А вох я б ніколі не павысіў голас на дзіця!».

«Ды што гэта за маці, якая дваіх упільнаваць не можа? У маёй бабулі дзесяць было, і ўсе людзьмі выраслі...».

І г.д., і да т.п. Блізкія і далёкія, сябры і прыяцелі, калегі па працы і нават зусім незнаёмыя людзі ў рэальнасці і віртуальнасці абменьваюцца рэплікамі, бы аплявухамі. Узводзяць у абсалют уласны вопыт ці яго адсутнасць, не саромеюцца ў выразах, не чуюць нікога, акрамя сябе, апускаюцца да непрыкрытага хамства і не жадаюць хоць на хвіліну ўявіць сябе на месцы апанента. Многія з найлепшых памкненняў, іншыя — так проста, мімаходзь.

Безумоўна (і ў Канстытуцыі прапісана), кожны мае права на сваё меркаванне і свабоду яго выказвання. Але, на мой погляд, у гэтай свабоды мусіць быць натуральная мяжа, якая завецца кампетэнтнасцю. Палемізуйце, крытыкуйце, давайце слушыныя парадзімы — але толькі аб тым, у чым вы разбіраецеся. Не трэба быць курыцай, каб разважаць пра свежасць яечні — аднак самы вытанчаны гурман, самы лепшы кухар наўрад ці выведзіць яйкі. Так і для выхавання дзяцей недастаткова толькі веданне развіваючых метадык і цытат з Макаранкі і Мантэсоры. Бацькоўства можна вучыцца ўсё жыццё, і тое не ва ўсіх атрымліваецца...

Паважайце адзін аднаго, калі ласка. І ў спрэчках таксама. Тым больш пра дзяцей. І тым больш з дзецьмі. Яны ўсё зразумеюць і запомняць.

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

■ Быць разам

Тыя, хто любяць дзяцей, глядзяць на віцебскую сям'ю Бутманавых, калі яна ў поўным зборы, з замілаваннем.

У Таццяны і Андрэя — трайняты: два хлопчыкі і дзяўчынка. Якое яно, бацькоўскае шчасце «ў кубе»? Ці насамрэч так цяжка «змагацца на трох франтах», як лічыцца? Ці праўда (як упэўнены яшчэ многія), што шматдзетным бацькам ад дзяржавы даецца ўсё на спадачку? Пра гэта і іншае пагаворым з бацькамі трайнят.

Пра гэта і іншае пагаворым з бацькамі трайнят.

Яна — бібліятэкарка, працуе ў Віцебскай акадэміі ветэрынарнай медыцыны. Спачатку закончыла віцебскае вучылішча мастацтваў па спецыяльнасці «рэжысура», потым — мінскі ўніверсітэт культуры, дзе атрымала дыплом бібліятэкара. Ён — станочнік на віцебскім прадпрыемстве «Вістан».

«І мы іх клалі ўпоперак»

Андрэй: Сяргей, брат Тані нас пазнаёміў, з ім мы сябравалі. Жылі недалёка: я на вуліцы Люднікава, а Таццяна — на вуліцы Міра.

Таццяна: Калі я зацяжарала, медыкі спачатку казалі, што будзе двойня. Паклалі мяне на захаванне і казалі, што я двойню не вынашу, бо худзенькая вельмі. Я прыкладна паўгода праяжала ў стацыянарах невылазна. Перад выліскай ультрагукавое даследаванне зноў зрабілі. Урач паглядзела і сказала, што ў мяне ў жываце тры сэрцы б'юцца! Нарадзіліся нашы дзеткі 19 чэрвеня 2008 года. У 17.30 — Дзіяна, потым — Жэня, за ім — Вова.

Шчаслівы бацька на той час быў станочнікам на вядомым далёка за межамі Беларусі прадпрыемстве «Маналіт», якое калісьці працавала на савецкую абаронную галіну. Кажы, што яго калегі даведаліся пра тое, што з ім працуе навапечаны бацька трайнят, выпадкова. Рабочыя прачыталі ў гарадской газеце ў спісе сем'яў, дзе нарадзіліся дзеці, прозвішча Бутманаў і пацікавіліся: ці ён? Што дзіўна, ніякай матэрыяльнай дапамогі ад кіраўніцтва прадпрыемства ён не атрымаў...

Праблемай для шчаслівых бацькоў стала купля каліскі:

Андрэй: Для трайнят каляскі вялікія, нязручныя і дарагія.

Таццяна: У Віцебску, наколькі я ведаю, такія не прадаюцца, трэба заказваць. Была ў нас каляска для дваінята, і мы дзяцей клалі ўпоперак. Яны маленькія ў нас нарадзіліся, змяшчаліся. Дзіяна і Жэнька важылі менш за 1,5 кг, Воўка — аж 1700 грамаў. Раней ён быў пухленькі. А цяпер Вова, у адрозненне ад брата і сястры, есці не прымусяш...

Калі дзеці трохі падраслі, купілі каляску для дваінята і «адзіночную».

— Цікава, а як мінакі рэагавалі, калі бачылі трайнят?

Андрэй: Дрэннага на свой адрас я не чуў. Але ж калі з каляскамі хадзілі, многія галовы паравочвалі. Глядзелі: падобныя ці не. Мне гэта было непрыемна.

А было і прыемнае. Памятаю, я з траімі дзецьмі, а сустрэчны: «Твае ўсе? Ну малайчына! Сапраўдны мужык!» У наваколлі нас ужо ведаюць, прымільгались мы.

Таццяна: Нават машыны спыняліся, калі мы ішлі па тратуары.

— А ці праўда, што для шматдзетных бацькоў прадугледжаны многія дзяржаўныя «прафэрэнцыі»?

Таццяна: Толькі за дзіцячы садок палову за кожнае дзіця плацім. І ў мяне ёсць права адзін дзень на тыдзень не працаваць. Законам гэта прадугледжана. Я ў свой час напісала заяву. Але, наколькі памятаю, дадатковы выхадны можна ўзяць, калі не будзе супраць адміністрацыя. Мне ў гэтым сэнсе пашанцавала, я кожную сераду «адпачываю». У гэты дзень быць дома мне зручна: у сераду нешта зрабіла, а потым два дні папрацавала. І зноў выхадныя, і гэтак далей.

Андрэй: Я раз на год магу ўзяць два тыдні адпачынку, але ён не аплатаецца. Ды і мне гэты водпуск не даюць. Мо насамрэч, як вы кажаце, незаменны?

Наконт кватэры: так, нам прапаноўвалі будавацца з прыцягненнем крэдыту: калі ласка... Але мы гэтую суму не пацягнем. У нас трохпакаёвая кватэра, пакуль яе больш-менш хапае. А падрастуць дзеці, не хопіць, зразумела. Будаваць чатырохпакаёвую трэба. Я прыкінуў па грошых

ШЧАСЦЕ Ў КУБЕ!

Вова, Жэня, Дзіяна.

— не атрымаецца. Асабліва па новых умовах крэдытавання...

— А льготы пры аплаце за камунальныя паслугі ёсць у вас?

Таццяна: Я чула, што прадугледжаны льготы пры аплаце за электрычнасць, але не ведаю, дзе гэта ўдакладніць.

Андрэй: Я пытаўся. Калі вышэй устаноўленага ліміту «набяжыць», тады зніжка нейкая ёсць, а ў нас няма перарасходу электраэнергіі.

— Па законе такім сем'ям, як ваша, прадастаўляецца нянька...

Таццяна: Паўгода нянькі не магла дабіцца.

Андрэй: Ды і мы самі шукалі няньку. Сказалі нам у органе сацыяльнай абароны, каб шукалі...

— Можна, проста іх не хапае?

Таццяна: Так, яны казалі, што ёсць стаўка, але чалавек ужо заняты — працуе ў іншай сям'і. Мы знайшлі, і дзяўчына пайшла на «ўзгадненне». А адказныя асобы пасля гутаркі з ёй нам казалі, што ім яна не падыходзіць. І іншая не падыйшла.

— Ім яна не падыходзіць? Галоўнае, каб вам падыходзіла!

Таццяна: У тым і справа. Толькі калі патэлефанавала і стала сварыцца з начальствам, тады пагадзіліся. Першая кандыдатка ў аддзеле сацыяльнай абароны не спадабалася таму, што яна збіралася вучыцца завочна. Другая — пенсіянерка.

Сям'я Бутманавых.

Андрэй: Удвая дзіўна, што цяжка знайсці няньку яшчэ і таму, што ў яе фіксаваная стаўка — плаціць з бюджэту вельмі мала.

Разлічыць на траіх

— Хто кухарыць дома? Напэўна, Таццяна?

Андрэй: Чаму? Я ў асноўным — у выхадныя дні, а Таня — у будныя. У нас не так, як, верагодна, у большасці сем'яў, калі мужчыну жонка і згатуе, і падаець.

Таццяна: Пасярод тыдня і так бывае, бо дзяцей у садку кормяць, а ў выхадны дзень, калі ўсе дома, не атрымліваецца.

— Фірмовая страва ў таты ёсць?

Андрэй: Першая і другая стравы. Жыў да жаніцбы адзін, есці ж трэба, воль і навучыўся. Калі прадукты ёсць, прыгатаваць можна — гэта не праблема. Мяса люблю гатаваць, шчыра скажу (смяецца). Кашы я, праўда, не ўмею варыць. Здаецца, кашу зварыць прасцей, але ў мяне не

атрымліваецца. Супы неяк хутчэй...

Таццяна: А мыць — у наш час машына пральная пазбаўляе ад клопатаў.

— На каго з вас малыя больш падобныя па характары?

Андрэй: Розныя яны: могуць быць усе адразу спакойныя, а бывае, не ўсочыш...

Таццяна: Згодна, так, розныя. Жэнька — ён больш камунікабельны, а Воўка — ён крыху сам па сабе, але часам бывае больш смелым. А воўка Дзіяна — як я ў дзяцінстве, яе «не відаць». Яна больш за хлопчукамі, нават у лялькі не гуляе, а з машынкамі, самалётамі. Затое яна больш усеадлівае. Ёй трэба нешта, напрыклад, напісаць 15 разоў — піша, а хлопчыкі кідаюць.

— Як вам удаецца ўсё разлічыць на траіх: купіць адразу тры курткі, абутак і гэтак далей?

Таццяна: Купілі на днях тры пары зімовых ботаў беларускай вытворчасці — 1,3 мільёна рублёў. На рынку баюся нешта купляць, таму што не ўпэўнена ў якасці тавару.

Андрэй: А ехаць у Расію ўсёй сям'ёй спецыяльна па пакупкі няма сэнсу. Грошы выдаткуеш на паездку і колькі эканоміш? А машыны ў нас няма.

Таццяна: З нашымі заробкамі рамонт не можам зрабіць, а пра машыну і гаворкі быць не можа.

...Вялікая сям'я, каб адпачыць за горадам, бавіць час на дачы мамы Тані. Каб дабрацца, трэба садзіцца на дызель, а потым два кіламетры ісці пешшу. Андрэю на прадпрыемстве прапаноўвалі дзяцей адправіць у летнік. Абяцалі пуцёўку па ўдвая паніжанай цане, ды бацькі вырашылі, што ў такім узросце яшчэ рана адпраўляць дзяцей адных адпачываць.

А ты такі... зялёны!

Калі захварэе адно з дзяцей, у трохпакаёвай кватэры Бутманавых, паводле іх слоў, каранцін ладзіць — дарма час траціць.

Андрэй: Што зрабіць можна, калі адзін хварэе, каб іншыя не заразіліся? Нічога!

Таццяна: Як дзяцей раз'яднаць? Вось і трэба нам купляць тры наборы лекаў, антыбіётыкі дарагія...

Андрэй: Тут для нас паніжаныя цэны не прадугледжаны.

— Летась Андрэй і дзеткі хварэлі на вятранку.

Таццяна: І танкі, і машынкi тата зялёнай маляваў на дзецях.

Андрэй: Вядома, весела было — усе зялёныя!

— Ці хочацца яшчэ дзетка?

Таццяна: Трое адразу, хопіць — выканалі заказ Прэзідэнта (смяецца).

Андрэй: Думаю, што шчасця ў нас ужо дастаткова: дадому прыходзіш — і пачынаецца веселье. Прывык ужо, аднаму няўтульна, не хапае чагосьці.

— На вашу думку, шчаслівая сям'я — гэта...

Таццяна: Напэўна, самае важнае ў сям'і — узаемамаруменне. І паважаць трэба адно аднаго. Па тэлевізары бачыла сёння перадачу «Пакуль усе дома» з удзелам актрысы Вольгі Кабо і яе мужа. Апошні — вайсковец. Мне спадабалася, як ён сказаў: «Трэба ў ЗАГСе казаць маладым, што ў сямейным жыцці трэба стойка пераносіць цяжкасці і нягоды... Так, як у арміі».

Андрэй: Дзеці, вядома, гуртуюць, робяць сям'ю шчаслівай.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.
Фота аўтара і з архіва сям'і Бутманавых.

■ Дэмаграфічны «расклад»

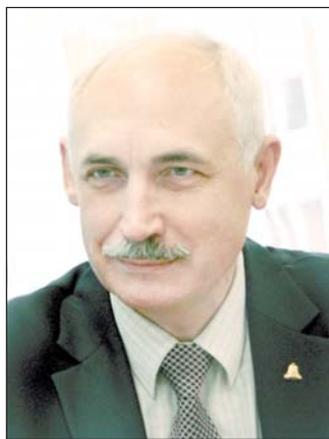
ЯК СТВАРЫЦЬ МОДУ

Святлана СІТНІКАВА

Таццяна КРАЎЧАНКА

Уладзімір ГРОЗАЎ

Аляксандр БАРСУКОЎ

Андрэй ІВАНОЎ

Словазлучэнне «дэмаграфічная бяспека» зазвычай выклікае асацыяцыі з маштабнымі дзяржаўнымі праграмамі. Але нараджэнне і выхаванне дзяцей — гэта самая натуральная рэч, якая адбываецца ці можа адбыцца ў кожнай сям'і. Усе мы — чыесці дзеці. Практычна кожны з нас — дзейсны ці патэнцыяльны бацька або маці. Дык чаму ж беларусаў ужо далёка не 10 мільёнаў і адкуль узяць яшчэ 10, неабходных для развіцця краіны?

Пагаварыць пра дэмаграфію «на побытавым узроўні» мы і запрасілі ўдзельнікаў «круглага стала» «Дэмаграфія ў Беларусі: расклад на заўтра», які адбыўся ў рэдакцыі «Звязды» пад канец 2013 года. Разам з журналістамі абмяркоўвалі набалелае рэктар Мінскага абласнога інстытута развіцця адукацыі, намесніца старшыні грамадскага аб'яднання «Беларускі саюз жанчын» Святлана СІТНІКАВА, выканаўчы дырэктар выдавецтва Беларускага Экзархату, кіраўнік рэспубліканскай духоўна-асветніцкай праграмы «Сям'я — Яднанне — Айчына» Уладзімір ГРОЗАЎ, старшыня рэспубліканскага грамадскага аб'яднання «Беларуская асацыяцыя шматдзетных бацькоў» Таццяна КРАЎЧАНКА, намеснік дырэктара па навуковай рабоце РНПЦ «Маці і дзіця», галоўны акушэр-гінеколаг Міністэрства аховы здароўя ў 2008-2012 гг. Аляксандр БАРСУКОЎ, выкладчык Інстытута бізнесу і менеджмент-тэхналогій БДУ, кансультант па цвярозасці пры ААН Андрэй ІВАНОЎ.

Не можам ці не хочам?

— Па выніках сацыялагічных апытанняў, 6 з 10 беларускіх сем'яў (а іх у нас амаль 3 мільёны) адзначаюць, што хацелі б нарадзіць і выхоўваць дваіх і больш дзяцей. Але на практыцы карціна дыаметральна процілеглая: больш за 65% беларускіх сем'яў выхоўваюць адно дзіця. Прычыны называюць самыя розныя: фінансавая неўладкаванасць, адсутнасць уласнага жылля, праблемы са здароўем, хібы сістэмы сацыяльнага абслугоўвання і г.д. Але наколькі, на ваш погляд, гэтыя знешнія складнікі насамрэч істотныя?

Святлана Сітнікава: — Безумоўна, усё гэта істотна: сям'я мусіць мець пэўны матэрыяльны дабрабыт, камфортнае і ўтульнае месца для пражывання. Разам з тым дзеці павінны разумець, што грошы не растуць на дрэвах, а іх зарабляюць бацькі... Але, на мой погляд, найперш трэба гаварыць і адраджаць, па-іншаму не скажаш, той духоўны складнік, які цяпер страчаны — устаноўка менавіта на сям'ю, на дзяцей, на пераемнасць пакаленняў. І калі ўдасца яго вярнуць на належны ўзровень, тады можна адказаць на пытанне, ці ёсць будучыня ў беларускай сям'і. Вось толькі невялічкі прыклад. Наш інстытут удзельнічаў у выставе «50+», удзельнікі якой, людзі ва ўзросце, маглі атрымаць нейкія новыя веды і ўменні. Пахлылыя жанчыны выбіралі ў асноўным заняткаў, як той казаў, «для сябе», жадалі навучыцца што-небудзь рабіць рукамі. Нашы прапановы выбіраць што-небудзь для ўнукаў, каб займацца з імі разам, водзьгу практычна не знайшлі. Пра якую сувязь пакаленняў можа ісці гаворка, калі адчуванне сямейных сувязяў настолькі размытае? Адпаведна ў сям'і страчваецца адчуванне абароненасці: а ці прыйдуць на дапамогу бабулі і дзядулі, калі спатрэбіцца (і гаворка тут далёка не пра фінансавую падтрымку)? Таму, паўтаруся, на мой погляд, самы важны складнік — усё ж духоўны, які і дазволіць вызначыць, для чаго канкрэтнаму чалавеку патрэбна сям'я.

Аляксандр Барсукоў: — Калі пачынаць з лічбаў, то нараджальнасць у Беларусі расце: у 2011 годзе адбылося амаль 110 тысяч родаў, у 2012 — больш за 114,8 тысячы, у тым ліку больш як 58 тысяч жанчын сталі парадзіхамі ўпершыню. Гэта станоўчая дынаміка. Аднак для таго, каб у краіне адбылося поўнае ўзнаўленне, на кожную жанчыну мусіць прыпадаць 2,1 родаў. Калі ў кожнай сям'і будзе ўсяго 1 дзіця, то праз 25 гадоў колькасць насельніцтва зменшыцца ўдвая.

Не аналізуючы сацыяльных аспектаў нараджальнасці, закрану толькі медыцынскія. З аднаго боку, у нас павялічваецца колькасць нармальных, нічым не ўскладненых родаў — калі ў 2007 годзе іх было 34,2%, то ў 2012 — 38,9%. Пра тое, што сітуацыя са здароўем жанчын параўнальна стабільная, сведчыць і невялікая колькасць заўчасных родаў (асноўная іх прычына — інфекцыі) — 4-4,1%, гэты паказчык у Беларусі самы нізкі сярод краін СНД, але, на жаль, пакуль што без тэндэнцыі да паніжэння. Для параўнання: у ЗША такіх родаў 12,5%, прытым эмігранты не ўлічваюцца. Таксама дастаткова высокі ў Беларусі працэнт выходжвання немаўлят — за 5 гадоў з 2007-га па 2012-ы паказчык смяротнасці сярод немаўлят зменшыўся з 7,1% да 3,4% — зноў-такі, ён самы нізкі ў СНД. Праўда, дзеля справядлівасці адзначу, што дасягаецца ён неймавернымі намаганнямі медыцынскіх работнікаў, бо пры нашых лічбах кожнае дзіця на рахунку. З другога боку, насцярожвае такі пункт медыцынскай статыстыкі: расце колькасць родаў за межамі стацыянару. Толькі летась іх было 204, прычым калі прыкладна палову парадзіх, што называецца, проста не паспелі давезці да радзільні, то больш як 70 жанчын абсалютна свядома не выклікалі «хуткую», пазбавіўшы сябе і будучае дзіця медыцынскай дапамогі. Гэта, я лічу, вельмі небяспечная мода, бо ў працэсе родаў кожную хвіліну магчымыя непрадбачаныя ўскладненні, з якімі проста нельга справіцца ў хатніх умовах.

Калі ў кожнай сям'і будзе ўсяго 1 дзіця, то праз 25 гадоў колькасць насельніцтва зменшыцца ўдвая.

І яшчэ вельмі важны момант: за апошнія 13 гадоў колькасць жанчын, якія пакутуюць на бясплоддзе, павялічылася ўдвая і без тэндэнцыі да зніжэння трымаецца на ўзроўні 14,5-15%. Таксама нас, медыкаў, турбуе тое, што змяняецца структура бясплоддзя: прыкладна ў 50-60% бясплодных сем'яў прычына крыецца ў бясплоднасці мужчыны.

Андрэй Іванов: — Наогул, ёсць цэлая група фактараў, без комплекснай распрацоўкі якіх вырашыць дэмаграфічную праблему нельга. У інфармацыйнай прасторы за надта шмат хлусні. Узгадайце, у савецкі час нас выхоўвалі: «цвярозасць — норма жыцця». А цяпер: «культура ўжывання алкаголю». І ніхто не гаворыць, што алкаголь і тытунь — наркатыкі, якія з'яўляюцца, па сутнасці, геннай зброяй. Род, у якім ужываюць хоць бы шам-

панскае, праз некалькі пакаленняў выраджаецца і знікае. Не варта скідаць з рахункаў і матэрыяльны аспект. Рост цэн, працэнты па крэдытах — усё гэта аб'ектыўна цісне на псіхіку. Скучанаць жыцця ў вялікіх гарадах — думаецца, дробязь? Між тым амерыканскія навукоўцы правялі даследаванне: у сем'ях, якія жывуць вышэй чым на другім паверсе, практычна не нараджаецца больш чым двое дзяцей. А засмечанасць інфармацыйнай прасторы сцэнамі гвалту і парнаграфіі? А шэраг экалагічных, гуманітарных ды іншых аспектаў, якія грамадства ўспрымае як норму і якія цішком нас забіваюць?

Уладзімір Грозаў: — Мяне як бацьку 5 дзяцей непакоіць маральны стан грамадства. Некалі ў зводзе законаў імператара Візантыйскай імперыі Юстыніяна было напісана: «Сіла і магучнасць дзяржавы трымаецца на справядлівасці і цнатлівасці». Уяўляецца? Не на моцнай эканоміцы, не на арміі, а на справядлівасці і цнатлівасці. Гэтым пастулатам амаль 1,5 тысячы гадоў. Але і сёння мы пераканваемся, што і ў дзяржаве, і ў сям'і перадусім важны духоўны патэнцыял. Таму, на мой погляд, пры вырашэнні дэмаграфічнай праблемы трэба ўлічваць эканоміку духоўнасці, укладаць сродкі ў яе ўмацаванне, бо гэта хрыбет нацыі. І рабіць гэта, як заведзена ў беларусаў спрадзек, талакой, усім разам. А калі будзе, прабачце, «дафенізм», то і самому чалавеку гэта не пойдзе на карысць. Зірнеш на могілкі: колькі пахавана мужыкоў у росквіце сіл, якім самы б час ствараць сям'ю і выхоўваць дзетак... А чаму? Бо чалавек без сям'і — як іржавы авіяносец у цэнтры акіяна, нікому не патрэбен. 95% тых, хто зводзіць рахункі з жыццём, пакідаюць запіскі, што ў іх няма сэнсу ў жыцці, бо няма сям'і ці яна распалася...

А. Барсукоў: — Дарэчы, пацверджаны медыцынай факт: мужчыны, у якіх ёсць сям'я, жывуць даўжэй за халасцякоў.

У. Грозаў: — А ў жанчын запас трываласці большы. Таму нават пры павышанай нараджальнасці мы маем, на жаль, дастаткова высокую смяротнасць ад цалкам бязладнага стаўлення да свайго здароўя і жыцця наогул. Каб панізіць гэтую смяротнасць, трэба ўсю сістэму сацыяльнай педагогікі пераарыентаваць на духоўнае асветніцтва, калі хочаце, сем'язнаўства, пачынаючы ад дзіцячага садка да ВНУ. Нацыянальнай ідэяй Беларусі мусіць стаць культ сям'і.

С. Сітнікава: — З пастаноўкай задачы ніхто не спрачаецца. Але хто павінен яе вырашаць?

У. Грозаў: — Трэба ствараць, мабыць, штучны гадавальнік, дзе адраджаецца традыцыя нармальнага, цвярозага, уважлівага, справядлівага і любячага бацькі.

С. Сітнікава: — Яго трэба пабудаваць, знайсці спецыялістаў, якія будуць выкладаць тую ж этыку і псіхалогію сямейнага жыцця... І тут я літаральна бачу аўдыторыю, у якую трапляюць наведнікі: сельская настаўніца, у якой хапае ўласных цяжкасцяў у жыцці, распаўядае пра прыныцы пабудовы паўнацэннай жыццёвай сям'і... Трэба не толькі выдаваць падручнікі па сем'язнаўстве, але і падабраць педагогаў, якія змогуць яго выкладаць, прычым не ўсіх запар. Інакш на месцах пачнуцца перагібы. Кансультаваць маладыя пары, якія толькі збіраюцца ствараць сям'ю, хутчэй за ўсё, абавязуць і без таго перагружаных загадкаў ЗАГСаў, у якіх няма дадатковых ставак псіхалага — хіба паспеюць яны чыста фізічна ўнікнуць у кожную гісторыю? Задачу трэба вырашаць паступова і комплексна, выпрацоўваючы эфектыўны механізм.

У. Грозаў: — Колькі цяпер чалавек уваходзіць у Беларускі саюз жанчын?

С. Сітнікава: — Больш за 180 тысяч.

У. Грозаў: — Гэта сіла? Сіла. А колькі ў Беларускім рэспубліканскім саюзе моладзі, у іншых уплывовых грамадскіх арганізацыях? Энергію, грамадскую актыўнасць усіх гэтых людзей трэба злучыць у адно цэлае і вынайсці новыя тэхналогіі. Напрыклад, на базе нашага духоўна-асветніцкага цэнтра ўжо год працуе школа бацькоўства, якая ахоплівае на сёння звыш 400 чалавек. Сярод іх хапае харызматычных людзей, якія маглі б перадаваць свой вопыт іншым. Тое ж датычыцца школ маладых маці.

Не папракайце льготамі

— Усё ж вы распавядаеце пра маштабныя планы, а я прапаную вярнуцца на побытавы ўзровень і паглядзець, што мы бачым тут. А бачым наступнае: на словах мы ўсе любім дзяцей, паўтараем заезджаную фразу «Дзеці — наша багацце» і хочам, каб шматдзетных сем'яў было больш. А ў звычайным, паўсядзённым жыцці — у паліклініках, у школах, у чэргах на будаўніцтва жылля — чуецца: «Ізноў гэтыя шматдзетныя па-за чаргой!». Тут і там іх папракаюць льготамі, падазраюць у карыслівасці, нядбайнасці і неналежным доглядзе дзяцей... Вось з гэтым стаўленнем што рабіць, як змяніць?

Трэба не спрачацца аб гendarнай роўнасці, а захоўваць у сям'і самае галоўнае — любоў, павагу і партнёрства.

Таццяна Краўчанка: — Безумоўна, усё гэта ёсць. І каб вялікая сям'я сапраўды стала культуам, а не прадметам асуджэння, папрокаў, зайздрасці, трэба яе прапагандаваць на ўсіх узроўнях. Цяпер, на жаль, гэтага няма. Ні ў прэсе, ні на тэлебачанні, ні ў рэкламе не прапагандуецца шматдзетнасць. Звярніце ўвагу на афармленне большасці рэкламных плакатаў на білбордах, вывесак у крамах: мама, тата, адно дзіця — усё. Вось вам і запраграмаванасць. Зразумела, што адно дзіця выгадаваць наштам прасцей, чым траіх, пяцірых і больш. А калі іх адзінаццаць? Выходзіць, жанчына нараджае ці не кожны год без перадышкі. Гэта, я лічу, ужо іншая краінасць, падрыў здароўя маці, якая нараджае, і бацькі, які выбываецца з сіл, каб зарабіць на ўтрыманне вялікай сям'і.

А. Барсукоў: — Цалкам падтрымліваю думку, што шматдзетнасць мусіць быць асэнсаванай і ўсвядомленай. З пункту гледжання медыцыны мінімальны перыяд паміж родамі для аднаўлення жаночага арганізма павінен складаць 2 гады.

Т. Краўчанка: — Таму заклікаць бяздумна нараджаць як мага больш — гэта таксама дрэнна. Як дрэнна і закладаць у грамадстве пэўныя стэрэатыпы, робячы ўпор на льготы, якія маюць шматдзетныя сем'і. Безумоўна, падтрымка на дзяржаўным узроўні, мэтавае будаўніцтва жылля — гэта вельмі важна, бо вырашае, бадай, галоўнае пытанне для кожнай сям'і. Аднак льготы не закрываюць усіх пытанняў, з якімі шматдзетныя сем'і спраўляюцца самастойна. Распаўядаць трэба не пра льготы, а пра ўзровень сем'і, пра вельмі няпростую штодзённую працу, якую вядуць

НА СЯМ'Ю?

бацька і маці ў шматдзетнай сям'і, пра фізічнае і маральнае напружанне і пра тую стануючы вынікі, якіх удаецца дасягнуць нягледзячы ні на што. Яны ведаюць, якая гэта радасць — мець шмат дзяцей, сачыць, як расце, сталее, робіцца годным чалавекам кожнае з іх, рыхтаваць сямейныя святы, на якія збіраюцца разам бацькі, дарослыя дзеці і маленькія ўнукі...

У. Грозаў: — І гэта — самае галоўнае! Чаму вялікая сям'я? Бо яна дазваляе адчуць усю паўнату шчасця! Таму што ад пяці свечак ідзе больш святла і цеплыні, чым ад дзвюх. Тое ж з чалавечымі сэрцамі. Як царкоўны чалавек, нагадаю: сям'я — гэта маленькі храм, у якім кожны мае духоўную радасць. І нават калі здарыцца нешта, ты — у коле самых блізкіх і родных людзей, якія заўжды падтрымаюць і дапамогуць...

— **Як паказвае жыццё, не заўжды. Здраецца ж — і да нас прыходзяць лісты ад чытачоў з падобнымі гісторыямі — выгадала маці некалькіх дзяцей, а потым засталася адна, з маленькай пенсіяй і без нічыёй падтрымкі.**

Т. Краўчанка: — А гэта ўжо залежыць ад таго, як гэтых дзяцей выхавалі самі бацькі, якія духоўны пачатак у іх заклалі. Я, напрыклад, не баюся, што мне не будзе каму шклянку вады падаць.

С. Сітнікава: — Гэта тая самая сувязь пакаленняў, пра якую я ўзгадвала на пачатку размовы. Бацькі сёння часта кажуць дарослым дзецям: вы сабе нарадзілі — вы і выхоўвайце, мы дапамагач не будзем. Я ведаю, на жаль, шмат жанчын, якія гавораць: «Унукі? Я яшчэ не даспела да гэтага!». Прабачце, як гэта — не даспела? Як можна не парадавацца з'яўленню новага жыцця, роднага табе ці нават не вельмі роднага?

Т. Краўчанка: — А потым, на старасці гадоў, такія людзі атрымліваюць бумеранг — як вы да сваіх родных ставіліся, так і яны да вас. Застаючыся ў адзіноце, вельмі многія шкадуюць, што не ўмацоўвалі, самі перарвалі гэтыя ніткі сувязі з дзецьмі і ўнукімі.

Не дабрабытам адзіным

— **Прывяду красамоўныя лічбы: у Расіі за час дзеяння праграмы «мацярынскага капіталу» нараджальнасць 2-га і 3-га дзяцей у сям'ях вырасла з 33 да 51%. У цэлым за гэтыя некалькі гадоў, паводле звестак Міністэрства працы і сацабароны РФ, нараджальнасць павялічылася на 28,5%. Сімпа тычныя лічбы. Але, зрабіўшы «сацыяльны зрэз» сям'яў, у якіх адбыўся гэты прырост, спецыялісты не спяшаюцца радавацца, бо выраслі ўтрыманскія настроі ў грамадстве... Можна, і нам пры ўвядзенні праграмы «Вялікая сям'я» варта быць вельмі абачлівымі?**

Т. Краўчанка: — Самае галоўнае, паўтараюся — забяспечыць сям'і жыллем. З 2000 года ў Беларусі пачала дзейнічаць адпаведная праграма падтрымкі шматдзетных сям'яў. А ў 2006 годзе мы праводзілі рэспубліканскі семінар для шматдзетных сям'яў. У Мінску іх налічвалася ўсяго толькі 2 з лішнім тысячы. Цяпер жа — амаль 8,5 тысячы! Так што гэты «мацярынскі

капітал» — магчымаць пабудаваць уласную кватэру, дом — даў істотны і вельмі адчувальны штуршок людзям, якіх стрымлівалі абмежаваныя жыллёвыя ўмовы.

У. Грозаў: — Добра, далі кватэру. Здавалася б, можна і далей прырастаць дзецьмі. А з даходамі ўсё вельмі сціпла, скажам, адзін ці абодва бацькі — настаўнікі. Уявіце, калі родная дзяржава дадаткова прапануе некалькі дзясяткаў варыянтаў сямейнага бізнесу — не «гатовыя» льготы і грошы, а магчымаць самім іх зарабляць. Бо кватэра — толькі фундамент, галоўнае — пабудаваць самастойнае жыццё, інакш сапраўды расце ўтрыманскі настрой.

С. Сітнікава: — На жаль, на пэўным этапе яго справакавалі захады дзяржаўнай падтрымкі. Напрыклад, зірніце на дамы сямейнага тыпу. Я даволі часта наведваю іх і бачу: мала вакол агародзікаў ці садоў. Як тады бацькі збіраюцца прывучаць гэтых дзяцей да працы? У школу іх адвозяць і прывозяць, на адпачынак выпраўляюць, да Новага года, Дня ведаў, Дня абароны дзяцей вязуць падарункі... І праз некаторы час ёсць небяспека атрымаць з гэтых дзяцей сапраўдных утрыманцаў. Не сакрэт, што многія прыёмныя сем'і пачыналі сваю работу як натхнёныя энтузіясты; цяпер, на жаль, можна сустрэць бацькоў з меркантильным інтарэсам.

Заклікаць бяздумна нараджаць як мага больш — таксама дрэнна. Як дрэнна і закладваць у грамадстве пэўныя стэрэатыпы, робячы ўпор на льготы, якія маюць шматдзетныя сям'і.

А. Іваню: — Маю пазіцыю на гэты конт вы ведаеце — калі людзі пачынаюць рабіць акцэнт на матэрыяльнае, гавораць пра тое, што не могуць дазволіць сабе дзяцей з фінансавых прычын, значыць, насамрэч яны проста шукаюць зручныя адгаворкі. Бо калі нехта сапраўды хоча вялікую сям'ю, той працуе над сабой, атрымлівае новыя веды, шукае новыя магчымасці для забеспячэння дабрабыту. Усё астатняе — проста прыхаванае жаданне халавы, каб нехта прышоў, даў грошай і вырашыў усе праблемы за цябе.

У. Грозаў: — Звярну ўвагу яшчэ на адну праблему — непадрыхтаванасць многіх маладых людзей да стварэння сям'і. Нядаўна адзін са студэнтаў-псіхкурснікаў распавёў са сябрамі на вачах: маўляў, з жонкай разышоўся. З-за чаго? У яе былі імяніны, са стыпендыі пайшлі ў кавярню, ды там усё і «прасядзелі». Раніцай прачнуліся — есці няма чаго. «Папрасі ў сваёй мамы!». — «Дык яна ж нам давала на халадзільнік, лепей ты ў сваёй папрасі!». — «Мы і маёй яшчэ пазыку не вярнулі!». Слова за слова, так і пасварыліся ўшчэнт... Мы лічым, што нашы дзеці, беручы шлюб, апырыўся знаёмыя з асновамі сямейнай эканомікі, умеюць гатаваць, планаваць бюджэт. А яны гэтага не ведаюць.

Толькі лічбы

«Ці хацелі б вы мець у сям'і дваіх і больш дзяцей?» — спыталі мы на сайце www.vviazda.by. І атрымалі адказы: «Ужо» — 19%, «Так, планую ў будучыні» — 27%, «Не з маімі фінансавымі магчымасцямі» — 29%, «Мне не дазваляе здароўе» — 5%, «Не, муж (жонка) супраць» — 5%, «Нават не думаў(ла) аб гэтым» — 1%.

Т. Краўчанка: — Мае, напрыклад, ведаюць. І прыгатаваць кожны зможа, што трэба, і выдаткі на вопратку ці іншыя патрэбы планаваць навучаныя. Гэта ж і ёсць выхаванне ў сям'і, каб дзеці ўсё ўмелі рабіць.

С. Сітнікава: — Залатыя словы! У мяне муж вайсковец, і калі, вяртаючыся дадому, ён бачыў у сыноў непачышчаны абутак ці нямытыя шкарпэткі — падымаў іх з ложкаў і прымушаў усё гэта рабіць. Сёння абедзве нявесткі кажуць «дзякуй», бо кожны з маіх хлопцаў здольны сам сябе абслугоўваць. І ў нас ніколі не стаяла пытанне, што жонка павінна гатаваць, а муж — радзіму абараняць, бо ўсё ў сям'і трэба рабіць разам, так нас вучыла яшчэ мая залатая сваякроў. І калі дзеці на гэтым вырастаюць, а дзядулі і бабулі не ўмешваюцца са сваім статусам і не падаграюць унутраныя праблемы, але заўжды, калі спатрэбіцца, прыходзяць на дапамогу — вось яно, выхаванне і вось яно, сувязь пакаленняў. Таму і сёння, праз 36 гадоў шлюбу, няма пытанняў, хто ў нашай сям'і што павінен рабіць, бо ўсё — разам.

У. Грозаў: — Ёсць пытанне! Яно ў тым, як гэты выдатны вопыт акумуляваць, кланіраваць і кожнаму па кропельцы ўліць.

Т. Краўчанка: — Ды гэта элементарна — проста быць для сваіх дзяцей аўтарытэтам і адначасова сябрам, каб яны ведалі, што заўжды могуць звярнуцца да цябе па дапамогу ці падказку.

А. Іваню: — Трэба пастаянна, штодзённа выхоўваць дзяцей на ўласным прыкладзе. У маёй сям'і пяцёра старэйшых дзяцей абавязкова прымаюць удзел і ў працы па дому — генеральная прыборка, падрыхтоўка да свят — жонка як нішто ўмее арганізаваць працэс з найлепшым вынікам, каб ніхто не ўхіляўся. Я, са свайго боку, стараюся перадаць дзецям тую навіку рамеснай дзейнасці, якімі валодаю сам, бо лічу, гэта вельмі важна, каб чалавек умеў паўныя рэчы рабіць рукамі, а не спадзяваўся заўжды на «запрошаных майстроў». Вы б ведалі, як на дачы хлопцаў падабаецца касіць траву трымерам ці распілаваць бярвяно самім!

А. Барсую: — І не спрацаца аб гэндарнай роўнасці, а захоўваць у сям'і самае галоўнае — любоў, увагу і партнёрства. Не дзяліцца: ты праца, а я здабытчык, а ўдваіх рабіць тое, што трэба ў гэты момант для сям'і, для выхавання дзяцей.

— **Прыходжу да высновы: калі людзі сапраўды хочуць стварыць вялікую сям'ю — ім нішто не перашкодзіць гэта зрабіць: ні знешнія фактары, ні ўнутраныя. А наша задача, маю на ўвазе СМІ, паказаць на канкрэтных прыкладах, што можна спалучаць выхаванне некалькіх дзяцей і кар'еру, што мець сям'ю — гэта не надзвычайны падзвіг, а нармальнае паўнацэннае жыццё...**

У. Грозаў: — Абсалютна так.
С. Сітнікава: — Вось мы тут казалі пра справядлівасць і цнатлівасць як аснову моцнай сям'і і моцнай дзяржавы, а я б яшчэ дадала — самаахвярнасць. Гэта значыць не легчы касцямі і памерці дзеля іншага, а гатоўнасць дапамагчы, падтрымаць. Каб не гучала ў кожнай маладой сям'і: «Ты павінен, ты павінна» — а было адно «мы». Мы. Сям'я.

**Падрыхтавала
Вікторыя ЦЕЛЯШУК.
Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.**

Р.С. Дарэчы, ва ўдзельнікаў гэтага «Круглага стала» — ад 2 да 6 дзяцей.

Без адваката не разбярэшся

Калі паасобку складана, а разам — немагчыма

«Я з мужам у шлюбе пабудавала кватэру з выкарыстаннем ільготнага крэдыту. У нас ёсць дзіця. Апошнім часам (больш як паўгода) муж пачаў моцна выпіваць, дэбашырыць. Я неаднаразова выклікала міліцыю, але на яго паводзіны гэта не паўплывала — ён проста робіць сумеснае жыццё невыносным. Засцерагаючыся ад наступстваў, я жыву ў сястры. Больш як 5 месяцаў з дзіцячай дапамогай плачу крэдыт і камунальныя плацяжы. Але ж я не магу хавацца ад мужа-дэбашыра ўсё жыццё... Падкажыце, калі ласка, як можна дзейнічаць у гэтай сітуацыі?»

Алена Копач, г. Гомель.

— Крыху незразумела, што маецца на ўвазе пад словазлучэннем «знайсці ўправа», але магу падказаць, як абараніць сябе ў жыллёвым пытанні, — значае адвакат Мінскай абласной юрыдычнай кансультацыі № 2 Таццяна РАМАНКЕВІЧ.

Паводле арт. 23 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб шлюбе і сям'і (КШС), маёмасць, нажытая сужэнцамі ў перыяд шлюбу, незалежна ад таго, на каго яна набытая альбо кім унесены грошы, з'яўляецца іх агульнай сумеснай уласнасцю. Пры падзеле такой маёмасці долі сужэнцаў прызнаюцца роўнымі, калі іншае не прадугледжана шлюбным дагаворам (частка 1 арт. 24 КШС). Жонка можа звярнуцца ў суд з іскам аб раздзеле сумесна нажытай маёмасці з выдзяленнем ёй асобнага пакоя ў спрэчнай кватэры, а калі кватэра аднапакаёвая — долі ў праве ўласнасці на кватэру. Суд можа адысці ад прызнання доляў роўнымі, улічваючы інтарэсы няпоўнагадовых дзяцей альбо інтарэсы аднаго з сужэнцаў, што заслугуваць увагі. Так, доля можа быць павялічана, калі муж ці жонка ўхіляліся ад працоўнай дзейнасці альбо расходавалі агульную маёмасць на шкоду інтарэсам сям'і.

Паводле п.14 пастанова Пленума Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь ад 26 сакавіка 2003 года №2 «Аб прымяненні судамі заканадаўства пры вырашэнні спрэчак, звязаных з правам уласнасці на жыллыя памяшканні», калі кватэра будавалася ці набылася сужэнцамі не толькі за кошт сумесных сродкаў, але і за кошт крэдыту, атрыманага ў перыяд сумеснага пражывання і вядзення агульнай гаспадаркі, суд можа дзяліць жылёе памяшканне паміж мужам і жонкай, са згоды крэдытара ўскалаўшы на кожнага з іх абавязак па далейшым пагашэнні крэдыту ў адпаведных долях. Але самастойна распарадзіцца сваёй доляй у праве ўласнасці на кватэру кожны з іх зможа толькі пасля поўнага пагашэння льготнага крэдыту. Такое абмежаванне прадугледжана п.18 Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 6.01.2012 года №13 «Аб некаторых пытаннях прадастаўлення грамадзянам дзяржаўнай падтрымкі пры будаўніцтве (рэканструкцыі) ці набыцці жылых памяшканняў».

— Калі ж чытачка не жадае і не збіраецца разводзіцца, — дадае адвакат, — то ёй можна параіць звярнуцца ў суд для прызнання мужа абмежавана дзеяздольным у адпаведнасці з арт. 30 Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь. Абмежаванне дзеяздольнасці магчымае пры адначасовым выкананні дзвюх умоў: 1) злоўжыванне грамадзянінам спіртнымі напоямі і 2) увядзенне сваёй сям'і ў цяжкае матэрыяльнае становішча. Пры гэтым не патрабуецца сведчанне, што грамадзянін з'яўляецца хронічным алкаголікам. У выніку абмежавання дзеяздольнасці грамадзянін без згоды апекуна не мае права здзяйсняць здзелкі па распараджэнні маёмасцю, а таксама самастойна атрымліваць заробную плату.

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

■ Увага: конкурс!

ФОТАЗДЫМАК З ГІСТОРЫЯЙ

Колішні старшыня сельсавета, а цяперашні пенсіянер Анатоль Забалотны з в. Лучын Рагачоўскага раёна, па сведчанні аднавяскоўцаў, вельмі добры апавядальнік. Але вось занатоўваць свае расказы пра мінулае не любіць. Таму сябры зрабілі гэта за яго дый даслалі гісторыі з гераічнага мінулага земляка разам з некалькімі фотаздымкамі на конкурс у «Звязду».

А мінулае ў Анатоля Андрэевіча сапраўды цікавае. У свой час ён служыў на Паўночным флоце, ды не абы-дзе, а на сакрэтнай базе ў раёне Мурманска. Падводныя лодкі прыходзілі на базу для замены выпрацаваных ядзерных стрыжняў у рэактарах. «Здымкі не лепшай якасці, — чытаем у лісце, — але тое зразумела: здымаць на базе ўвогуле было забаронена, і рабілі гэта літаральна з-пад палы. Але ўсё адно рабілі — хлопцам жа хацелася пакінуць нешта на памяць, а каб «падпольны» фотаапарат не рэквізіравалі, хавалі недзе ў тунд-

ры пад камянямі. Затое некаторыя здымкі можна без перабольшання назваць унікальнымі. Напрыклад, вось гэта фота з Брэжневым і Касыгіным — сапраўдны эксклюзіў. Такого ў газетах не было і быць не магло, бо пра гэты візіт нават нідзе не па ведамлялася. Гэта быў 1964 год, не апошні для службы Анатоля (тады на флоце служылі 4 га-

чалавека значна лепш, чым тагачасны дэвіз «Наша мэта — камунізм»? На фоне таго прапагандысцкага закліку, побач з выявамі Леніна, Маркса ды Энгельса, якія суправаджалі савецкіх людзей хоць у калгасным клубе, хоць на сакрэтнай марской базе, таксама фатаграфаваліся. Але, як той казаў, ужо зусім з іншымі пачуццямі».

□□□

Шаноўныя чытачы! Давайце пагартваем сямейныя альбомы разам! Фотаздымкі з гісторыяй (не больш за тры здымкі) дасылайце на рэдакцыйную пошту альбо электронную скрыню info@zvyazda.minsk.by. Аўтар найлепшага фота з гісторыяй будзе адзначаны каштоўным прызам.

Увага! Да ўдзелу ў конкурсе НЕ ПРЫМАЮЦА вясельныя фотасесіі, леташнія здымкі з курорта і сучасныя фота дзяцей. Арыгіналы дасланыя фотаздымкаў абавязкова вяртаюцца аўтарам.

■ Наш рэйтынг

5 ЗІМОВЫХ ФІЛЬМАЎ,

Святлана ЕРМАКОВІЧ, настаўнік-дэфектолаг:

1. «**Чарлі і шакаладная фабрыка**». Калі робіцца зусім холадна і не да прагулак, самае лепшае — сядзець дома, захутаўшыся ў коўдру, і глядзець добрае кіно. Напрыклад, такое — каб адчуць атмасферу чараўніцтва і крыху падоўжыць адчуванне Новага года.
2. «**Дзень сурка**». У кожнага з нас здараюцца няўдалыя дні. Але перш, чым скардзіцца на жыццё, паспрабуйце ўявіць, што УСЕ астатнія дні будуць падобны да гэтага. Адрозненне ў тым, што ўсё дрэннае рана ці позна мінае, і вучыцца рабіць высновы з уласных памылак. На мой погляд, гэты фільм наогул адзін з лепшых сродкаў ад зімовай дэпрэсіі.
3. «**Са мною вась што адбываецца**». Я парайла б гэты фільм усім, хто стаміўся ў соты раз глядзець «Іронію лёсу». Не вельмі доўгае і вельмі душэўнае кіно пра тое, што ў жыцці бываюць маленькія чуды, і пра тое, як дзецям і дарослым, бывае, нешта цэплены аднаго...
4. **Вялікі мультфільм «Ледавіковы перыяд»**. Спачатку я зачэпілася за яго краем вока, калі дачкі глядзелі на канікулах, а потым і самай так спадабалася, што сабрала на дысках усе чатыры часткі і з нецярпеннем чакаю выхаду наступнай.
5. «**Кяханне ў вялікім горадзе 3**». Без усякіх прэтэнзій на філасофскія глыбіні, проста добры, лёгкі і досыць забавны, месцамі сентыментальны фільм. А чаму ён зімовы? Бо выйшаў у пракат толькі гэтай зімой. Мы ўсёй сям'ёй зусім нядаўна глядзелі яго ў кінатэатры, спадабалася нават больш, чым папярэднія часткі.

якія трэба паглядзець сям'ёй:

5 КНІГ

для прачытання ў сямейным коле:

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ, беларускі паэт, празаік, публіцыст, тэлеведучы:

1. «**Каласы пад сярпом тваім**» Уладзіміра Караткевіча. Романычная гісторыя, якая распавядае пра падзеі на тэрыторыі Беларусі і яе герояў. Кніга спрыяе выхаванню патрыятызму, высакародных якасцяў чалавека ў розных абставінах. Разбурае стэрэатыпы пра беднасць і непісьменнасць нашай краіны. А ў дадатак раю «Дзікае паляванне караля Стаха» Караткевіча: захапляльны дэтэктыў, які з аднолькавай цікавасцю прачытаюць і дарослыя, і дзеці. Там шмат таямнічага і загадкавага, і ў той жа час твор носіць пазітыўны характар.
2. «**Меч князя Вячкі**» Леаніда Дайнекі. Аповед пра далёкую гісторыю нашай краіны. Аўтар маляўніча і цікава расказвае пра падзеі, і вобразы гістарычных асоб паўстаюць ярка і даступна.
3. «**Сотнікаў**» Васіля Быкава. Яркі псіхалагічны твор, які нагадвае біблейскую прыпавесць аб сіле духу і слабасці чалавека, ставіць герояў перад выбарам. Нездарма аўтар фільма па творы Ларыса Шапіцька назвала яго «Узнясенне».
4. «**Цяжка быць Богам**» братаў Стругацкіх. Цікавая фантастычная гісторыя, якая, нягледзячы на дынамізм і прыгодніцкі жанр, мае глыбокі філасофскі падтэкст: пра тое, як невуцтва і цемрашальства можа быць горам і бядой для народа. З чаго нараджаецца звычайны фашызм.
5. «**Майстар і Маргарыта**» Міхаіла Булгакава. Твор на ўсе часы, ён выклікае шмат думак і асацыяцый. За захапляльным сюжэтам тояцца глыбінныя хрысціянскія запаведзі, роздум пра месца чалавека ў свеце.

ЯК СПРАВІЦА З ДЗІЦЯЧАЙ ІСТЭРЫКАЙ?

Алена НАСАЧОВА, тэлеведучая («Беларусь-1»), маці дзвюх дзяцей:

— Для мяне гэта вельмі важнае і адкрытае пытанне, бо, зразумела, з ім не раз даводзілася сутыкацца на ўласным вопыце. Лічу, што найперш трэба разабрацца з прычынамі капрызаў і істэрыкі, а потым прымаць рашэнне, як гэта спыніць. Часам трэба проста больш уважліва сачыць за станам дзіцяці — малыя капрызляць, калі стаміліся, пераўзбудзіліся ці проста галодныя. У такім выпадку дастаткова хутка адрэагаваць на патрэбу і знішчыць раздражняльны фактар, каб прадухіліць істэрыку. Іншая справа, калі дзіця чагосьці вельмі хоча, напрыклад, патрабуе ў краме яму нешта купіць. У мяне, дзякуй Богу, такога не было, але наогул вельмі распаўсюджаная сітуацыя. Пасля праходжання «курсаў павышэння бацькоўскай кваліфікацыі» ведаю, напрыклад, што спецыялісты раяць звяртацца па дапамогу да персаналу гандлёвага цэнтра, напрыклад, папрасіць адміністратара падысці і зрабіць заўвагу. Гэта будзе куды больш дзейсна, чым калі мама павысіць голас на дзіця і разам з ім загоціць істэрыку... Нарэшце, трэцяя самая распаўсюджаная прычына дзіцячых капрызаў — недахоп увагі. Тады трэба найперш супакоіцца самому і абняць дзіця, прылашчыць яго.

Безумоўна, збоку заўжды здаецца, што ты б вырашыў сітуацыю лёгка і проста, а ў жыцці здараецца ўсякае, і прайсці выпрабаванне на бацькоўскае цяперашняе насамрэч вельмі складана. Пачынаеш зусім па-іншаму ацэньваць ролю педагогаў, напрыклад, у дзіцячых садках, якія сутыкаюцца з дзіцячымі «не хачу, не буду» штодня...

Павел КАПАРЫХА, IT-спецыяліст, бацька дзвюх дзяцей:

— Ох, якое няпростое пытанне. Бывае, абое завядуцца і жонку ў дадатак «накруцяць», то ціхенька ўздыхнеш, каб супакоіцца, і просіш: «Божа, дай мне вытрымкі і цяперашняга». І калі з уласнымі эмоцыямі справішся, толькі тады можна вырашаць дзіцячыя канфлікты.

У старэйшага сына (яму 5 гадоў) істэрыка можа пачацца, што называецца, на роўным месцы. Калі бачым, што ён проста стаміўся, мякка спыняем усе гульні і даём адпачыць. А бывае, што не выканалі нейкае яго жаданне — ды хоць бы не далі націснуць на кнопку ў ліфце альбо «не так» зачынілі дзверы ў калідоры — і панеслася... Тады найлепш спрацоўвае ігнараванне. Калі знарок што-небудзь нарабіць, пазбаўляем мультыкаў і адпраўляем у кут, каб спакойна пастаяць і асэнсаваць свае паводзіны. З малодшай дачкой, праўда, падобнае не працуе — як толькі пачынаеш з ёй строга гаварыць, адразу слёзы на вачах; таму з ёй трэба весці спакойныя тлумачальныя гаворкі. І ні пры якіх абставінах, што б ні здарылася, мы не выкарыстоўваем фізічнае пакаранне. Калі ўсплэску эмоцый, асабліва агрэсіі, пазбегчы ўсё ж не ўдаецца, часам вельмі эфектыўным аказваецца простае ўмыванне прыхалоднай вадой.

■ Пясочніца

Цішыня ў бібліятэцы

Насця (4 гады) кладзецца спаць, мама тым часам паўшэпам размаўляе з татам. Малая, крыху паварочаўшыся і павахкаўшы, з падкрэсленай жаласлівасцю звяртаецца да дарослых:

— Мама, вы не маглі б гаварыць цішэй? — і праз паўзу: — Не будзіце беднае дзіця, мне ж заўтра на працу!

Лялькі — зусім не тое...

— Мамачка, а давай мне браціка народзім? — просіць чатырохгадовая Хрысціна.

— Эээ... Ну-у... Гэта ў таты трэба спытацца.

Малая кідаецца ў слёзы: «Не! Не трэба тату пытацца! Я хачу сапраўднага браціка, а не цацканага!».

Правілы форсу

Шасцігадовая Маша ўпершыню ў жыцці выехала з бацькамі на мора і з здавальненнем загарэе на пляжы. Просіць:

— Надзеньце мне купальнік, я пайду пагуляю.

— Маша, купальнік яшчэ мокры і доўга сохнуць будзе, давай лепш ты пабегаеш крыху без нічога, так і загарыш лепш.

— Вы што? Купальнік жа новы, а папа ўжо старая!

Успомніць усё

Чатырохгадовы Саша, нязвычайна ціхі, ляжыць на канапе, хоць звычайна балбоча, не змаўкаючы. Мама цікавіцца:

— І аб чым ты задумаўся?
— Ды вось маладосць узгадваю, — з цяжкім уздыхам адказвае мал.

Смачна, як не называй

4-гадовы Рома наведвае гурток па англійскай мове. Настаўнік пытаецца: «Рома, што ты больш за ўсё любіш?». Хлопчык не задумваецца ні на хвіліну: «Мяса!». — «А як будзе гэтае слова па-англійску?». — «Не ведаю, як па-англійску, але я ўсё адно яго люблю!».

Паэзія і проза

Маруся чытае верш Карнея Чукоўскага «Тэлефон» і адрозна перабляе яго на свой лад:

— Хто гаворыць? Слон!
— Не, няхай будзе вярблюд!
— Добра, вярблюд. А адкуль?
— Ад слана!
— І што вам трэба?
— Хлопчыка.
— А ён мокры.
— Мокры? Не, тады не трэба.

У народзе кажуць: «АДЗІН СЫН – НЕ СЫН, ДВА СЫНЫ – ПАЎСЫНА, І ТОЛЬКІ ТРЫ СЫНЫ – СЫН».

Адказная за выпуск Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

■ Крытыка на шпільцы

Цяжка не заўважыць, як імкліва цяпер развіваюцца ў беларускім прыгожым пісьменстве новыя літаратурныя жанры, асабліва тыя, што адносяцца да масавай літаратуры. Здаецца, і не прыгадаць, якія знаходкі з арсенала еўрапейскага мастацкага досведу ў ёй сёння не задзейнічаны. Але чытачы працягваюць скардзіцца на адсутнасць «свайіх кнігі». І гэтак «няма што чытаць» наводзіць на думку, што сучасны чытач пакутуе не ад недахопу кніг, а ад адсутнасці суразмоўцы, таго ідэальнага аўтара, які б прадставіў не проста цікавы сюжэт ці запамінальнага героя, але, перш наперш, меў блізка святлогляд.

Адным з самых цікавых адкрыццяў мінулага года стала для мяне проза Таццяны Мушыньскай, якая ўвайшла ў чароўную ва ўсіх сэнсах кнігу «Джэўлета і экстрасэнс». Імя гэтай аўтаркі было мне вядома і раней, але не ў якасці стваральніцы выключна густойнай, тонкай жаночай прозы. Пад жаночай у гэтым выпадку разумеецца не столькі гендарны аспект, колькі жанравы — адразу тры з прадстаўленых у кнізе апавесцяў з поўным на тое правам могуць быць азначаныя як «любоўныя раманы». Мяне заўсёды здзіўляла адсутнасць у нашай прозе твораў, дзе б каханне адбылася не на фоне нейкіх гістарычных падзей, а было самастойнай гісторыяй.

У юнацтва я была страшэнна захопленая творами С. Маэма, і асабліва яго слаўным «Тэатрам». І трэба прызнаць, што гэтую захопленасць — у першую чаргу да чароўнага свету мастацтва — пранесла праз усё сваё дарослае жыццё. Таму

апавесці Т. Мушыньскай, героямі якой сталі спявачкі і кампазітары, рэжысёры і акцёры, мастакі і іх мадэлі, сталі для мяне ў пэўнай ступені сатысфакцыйны за доўгія гады чакання прозы, якая б адначасова апеявала да розуму і сэрца.

Парадокс прозы Таццяны Мушыньскай заключаецца ў тым, што, нягледзячы на тое, што месцам дзеяння ў гэтых творах з'яўляюцца канцэртныя пляцоўкі і мастацкія майстэрні, тэатры і выставачныя залы, у творах няма спецыфічнага флёру багемнасці, знаёммай нам хутчэй па замежнай літаратуры, чым па ўласным жыцці. Гартаючы без напругі і прымусу старонку за старонкай гэтай немаляой кнігі, ты бачыш сапраўдную Беларусь і сапраўдных беларусаў. І смешны — як для еўрапейца — эпізод дзе оперная дзіва закрывае на зіму кансервы і ўяўляе, як будзе распавядаць пра гэта ў наступным інтэрв'ю, выглядае цалкам натуральным. Бо сапраўды на-

ша жанчына — і швец, і жнец, і на дудзе ігрэц.

Цікава, што артыстычны асяродак, які апісваецца ў апавесцях «Доўгае развітанне», «Апошняя каханне Дон-Кіхота», «Джэўлета і экстрасэнс», дае выдатную магчымасць, каб паказаць не столькі праявы творчага індывідуалізму, колькі выявы нацыянальнага характару. Так, спявачка класічнага рэпертуару Надзя — герайна «Доўгага развітанна» — пакутуе не ад таго, што не можа справіцца з бытавымі клопатамі, мала сумяшчальнымі з артыстычным жыццём, а таму, што не хоча ды і не ўмее жыць у свеце, дзе ўсё вырашаюць грошы.

Сарамлівая, стрыманая, з адчуваннем уласнага гонару галоўная герайна ірвецца паміж высокім светам мастацтва і неабходнасцю зарабляць грошы на сям'ю. За што і мае вечныя кпіны з боку былога мужа, які не не ды і нагадае, маючы на ўвазе людзей культуры: «Калі вы такія высакародныя, чаму дзяржава вас так нізка ценіць?» Сам ён даўно ўжо адмовіўся ад мастацтва і лічыць недарэчнай «каронку» на галаве беднай, але працавітай жонкі. Відавочна, што дыялогі паміж імі (у чым праўда: грашах ці чыстым мастацтве?) імаюць у сваім падмурку рэальнасць ці, прынамсі, з'яўляюцца плёнам доўгага роздуму самай аўтаркі і яе атачэння.

Гэтая ж тэма неаднойчы падымаецца і ў іншых творах Мушыньскай. Створаны ёю воб-

раз сучасніцы — гэта вобраз жанчыны, якая ўвесь час раздвойваецца праз неабходнасць існаваць у рэальным свеце і ў свеце высокай культуры. Так, фінал апавесці «Доўгае развітанне» здзіўляе, бо твор завяршаецца зусім не хэпі-эндом, што было б даволі натуральным у межах выбранага жанру. Герайна зноў аказваецца перад выбарам, на раздарожжы, ад якога яна пакутвала ўсё сваё творчае жыццё... З другога боку, такі адкрыты фінал цалкам адлюстроўвае і рэальнае чалавечае жыццё, і раздвоенасць нашай беларускай душы, пра якую столькі пісалі класікі беларускай літаратуры.

Разам з тым кніга «Джэўлета і экстрасэнс» па-добраму ўражае тым, што ў кожнай старонцы, у кожным радку пазнаецца сучаснасць ці, як цяпер любяць казаць, «рэаліі». І гэтая выяўляецца не столькі ў апісанні наваколля ці побыту, колькі ў саміх развагах і назіраннях аўтаркі. Аматарка і знаўца тэатральнага жыцця, чалавек вельмі сучасных поглядаў, Мушыньская прадстае ў ролі не ментара, які ведае, «як трэба», а хутчэй блізкага сябра. З аднаго боку, яна як быццам бы раскавае табе гісторыі, добра знаёмыя ёй самой, гісторыі, дзе чуюцца амаль суседскія інтанацыі. З другога — у тэкставую канву іх уплечаны вельмі неардынарныя асабистыя назірэнні пра асабліваці сучаснага мастацтва, якое аўтарка не толькі ведае, але і

можа выказаць з тонкасцю сапраўднай даследчыцы. Прычым уплечены яны ў апавед так лоўка, што ты не адчуваеш іх нейкую чужароднасць, элітарнасць, высакапарнасць. Яны выдатна супастаўляюцца з тваімі ўласнымі назіраннямі, нават тады, калі раней ты нават і не задумваўся над гэтай з'явай. Так абсалютна нечаканым стала для мяне параўнанне працы крытыка і спявачкі. Вось жа, здавалася б, што тут можа быць агульнага, а пачытаеш аўтара і думаеш — як гэта я раней не заўважала!

Усе творы ў кнізе — а тут і чатыры вялізныя апавесці, і аповядна, і абразкі — чытаюцца проста выдатна. І справа тут, мажліва, нават не ў зямальным сюжэце і блізім коле тэм, колькі ў самой сакавітай мове, якой гаворыцца і піша аўтарка. Таццяна Мушыньская не злоўжывае нейкімі спецыфічнымі дыялектызмамі, паўната і мастацкасць яе мовы ствараюцца за кошт вялікай колькасці фразеалагізмаў — прыказак, прымавак, якія дасталіся ёй у своеасабліваю спадчыну ад бабулі па кудзелі. Цікава піша пра гэта сама пісьменніца: «У гарадскіх дзяцей і падлеткаў, якія вывучаюць мову па кнігах, па творах літаратуры, а не ў жывым і натуральным моўным асяроддзі (а яго ніколі зашмат у горадзе не было, а цяпер наогул усё менш і меншае, і меншае), мова амаль заўсёды мае смак дыстыльванай вады. Нібыта і вада, нібыта і празрыстая, нібыта і смагу наталяе... А не калодзежная, не крынічная.

Смаку сапраўднага — няма. Няма, і усё тут».

Напэўна, найцікавейшым момантам прозы Мушыньскай ёсць гэтая паўната смаку, якая асабліва адчуваецца ў выдатнай дакументальнай апавесці «Сад маіх успамінаў». Слова «дакументальная» тут падкрэслівае непрыдуманасць гісторыі, але я б, па шчырасці, яго б з загаловак прыбрала. Бо гэта тонкі, кранальны, поўны фарбаў, водараў і дотыкаў апавед пра жыццё сапраўднай беларускай жымі. Грушавка — раён Мінска, — дзе правала сваё дзяцінства і юнацтва аўтарка, знайшла ў яе асабе выдатнага гістарыяграфі і мастака. Атмасфера гэтага месца, яго душэўнасць наўрад ці калі-небудзь змогуць быць паказаны лепш...

Прызнаюся, што мне, чалавеку далёка не сентыментальнаму, было дзіўна заспець сябе за чытаннем гісторыі зусім чужога жыцця а трэцяй гадзіне ночы, але факт ёсць факт — ад гэтай апавесці цяжка сябе адцягнуць. Тут і стары Мінск, і старыя людзі, і старыя цяністыя сады... А глытаецца гэта ўсё імгненна, як робіцца той глыток крынічнай вады, пра які гаварыла аўтарка. Калі першыя тры апавесці я б рэкамендавала ў першую чаргу жаночай аўдыторыі, то «Сад маіх успамінаў» — выдатнае чытвое без усякіх абмежаванняў. Густоўнае, яркае, незвычайнае ў сваёй паветранай атмасферы чытвое, якому хочацца пажадаць шчаслівага лёсу.

Ганна КІСЛІЦЫНА.

ДЗЁРЗКІ ЎЗРОСТ «МАЛАДОСЦІ»

Бадай, няма ў беларускай літаратуры такога пісьменніка ці паэта, творчы шлях якога не перасёкся з часопісам «Маладосць». Што не дзіўна: у мінулым годзе адзначылі яго 60-гадовы юбілей, у якім — лёс некалькіх пісьменніцкіх пакаленняў, развіццё літаратурнага працэсу ў Беларусі і, уласна, гісторыя самога часопіса.

Галоўным рэдактарам «Маладосці» Святлана Дзянісава стала напярэдадні юбілею. З-за чаго адразу давлялося вырашаць дзве задачы: акрамя таго, што трэба было хутка ўваходзіць у курс справы выдання часопіса, знаёміцца з аўтарамі, планаваць будучае «Маладосці», неабходна было ладзіць сустрэчы з чытачамі, прэзентацыі, розныя іншыя юбілейныя мерапрыемствы.

— Усё гэта на працягу 2013 года мы і рабілі, — распавядае яна. — Да юбілею была падрыхтавана і надрукавана кніга «Скрозь «Маладосць» — не самая сумная кніжка пра грошы, чорны шакалад, пісьменнікаў і літаратуру!» Гэта ўспаміны розных гадоў. Адметнасць кнігі ў тым, што ў ёй няма ніводнага артыкула, які б дзе-небудзь да гэтага выйшаў: усё напісана спецыяльна для кнігі тымі, хто друкаваўся ў часопісе, працаваў альбо прыходзіў у рэдакцыю. Напісана шчыра, ад душы. Мы апынаемся ў 1960-х, 1970-х, 1980-х гадах мінулага стагоддзя, бачым не застылыя вобразы вядомых твораў, як на старонках падручнікаў і афіцыйных партрэтах, а звычайныя людзей, якія жылі простымі чалавечымі клопатамі і праблемамі, мелі слабасці і недахопы.

— **Юбілей адсвяткавалі, ён — нейкая рыса пад гісторыяй выдання. А што, на ваш погляд, можа сёння лічыцца мастам «Маладосці» ў дзень заўтрашні?**

— Калі мне раптам здаецца, што я нешта раблю не так, перамагчы хвіліну слабасці дапамагае простае параўнанне інтэрнэт-старонкі часопіса «Маладосць», якая была да майго прыходу, і сённяшняй — сучаснай у прамым сэнсе гэтага слова.

Сёння сайт літаратурнага часопіса не паўтарае папяровую версію, як гэта было раней, гэта самастойная творчая прастора для чытачоў і аўтараў «Маладосці». Тут ёсць рубрыка «Дзённічак» з навінамі літаратурнага жыцця, іншымі мерапрыемствамі, якія ладзіць часопіс, тут можна пазнаёміцца з рэдакцыяй, прачытаць, якім чынам лепш аформіць свой твор і візітоўку да яго, які фотаздымак пажадана падабраць... Ёсць інфармацыя пра тое, дзе набыць выданне і як на яго падпісацца. Нават

ёсць парада, што зрабіць з ганарарам! Для школьнікаў будзе карыснай рубрыка «Цытатнік» — з лепшымі цытатамі для школьных сачыненняў.

— **«Маладосць» як узрост і творчы перыяд не пазбягае памылак, пошукаў, дзёрзкасці, адмаўлення ад традыцыйнага як старога і нецывага...**

— Калі сустракаюся з чытачамі і аўтарамі ў бібліятэках і навучальных установах, заўсёды нагадваю, што часопіс «Маладосць» 60 гадоў таму ствараўся як творчая лабараторыя, эксперыментальная пляцоўка для маладых. Мы і сёння так сябе пазіцыяніруем, а выраз «эксперыментальная пляцоўка», здаецца, ужо стаў устойлівым.

Нядаўна прыдумала чарговы слоган: «Пішаць? Друкуйце ў «Маладосці». Прычым у маладосці — у сваім узросце. Абвясцілі, што «Маладосць» да красавіка рыхтуе спецыяльны выпуск, складзены з твораў фантастыкі, містыкі, жахаў, фэнтэзі і да таго падобнага. Запрасілі да супрацоўніцтва ўсіх тых, хто хавае нешта такое ў сваіх шуфлядах, рэальных і віртуальных.

Увогуле, пажадана, каб кожны твор, які друкуецца на старонках нашага часопіса, быў нейкім феноменам: мовы, стылю, сюжэту, формы падачы. Гэта павінна быць нейкае новае слова ў літаратуры, пошук, новая ідэя. Такі наш ідэал, планка, да якой імкнемся. Але на самой справе ў літаратурным асяродку не так шмат цудаў, каб напаяцца кожны нумар «Маладосці» эксперыментальнымі: літаратура высокага гатунку — гэта штучная рэч. Таму мы самі рухаемся, самі шукаем, абвясчаем спакуслівымі словамі патэнцыяльным аўтарам на сайце, што не проста чакаем ад іх твораў, а «часаме вашых поспехаў».

У нас шмат спецыяльных пра-

ектаў менавіта для студэнцтва: напрыклад, другі нумар «Маладосці» сёлета цалкам прысвечаем конкурсу «БрамаМар» Інстытута журналістыкі. У конкурсе сем намінацый, столькі ж будзе блокаў з творами пераможцаў у «Маладосці». Свет пабацаць не толькі прэміраваныя творы, але і тыя, якія вылучыць сама рэдакцыя.

У мяне як у рэдактара вялікія спадзяванні на гэты конкурс: маю надзею, што мы атрымаем не толькі матэрыялы для часопіса, але і аўтараў надалей.

Выхоўваем у «Маладосці» і новае пакаленне перакладчыкаў — аддалі рубрыку Лінгвістычнаму ўніверсітэту, тут друкуюцца студэнты і выкладчыкі. Прымаем творы, перакладзеныя на беларускую менавіта з мовы арыгіналу. Гэта жалезная ўмова: без рускага падрадкаўніка, як гэта было часам раней. Хоць рубрыка і належыць Лінгвістычнаму ўніверсітэту, яна не закрыта для ўсіх астатніх студэнтаў, выкладчыкаў і проста творчых людзей, якія займаюцца мастацкімі перакладамі сучаснай, актуальнай моладзевай замежнай літаратуры. Ужо амаль год існуе рубрыка «Cathedra», якая належыць кафедры літаратур-

на-мастацкай крытыкі Інстытута журналістыкі БДУ.

— **Значыць, вы не чакаеце аўтараў, а самі іх шукаеце?**

— Так, наша мэта — знайсці талент, разгледзець яго, дапамагчы развіццю — на тое мы і эксперыментальная пляцоўка. На майстар-класах для студэнтаў першыя мае словы аб тым, што калі хтосьці хоча мець аўтарскую рубрыку ў нашым часопісе, то я запрашаю: калі ласка, выкладчыкі кажуць, што звычайна такія прапановы ад галоўных рэдактараў не пачуеш. Але галоўны рэдактар «Маладосці» прапануе супрацоўнічаць менавіта так, бо аўтарскія калонкі — гэта добрыя амбіцы. Мы чакаем такіх людзей!

Ёсць новая рубрыка «Выбітныя», якую мы распачынаем з апаведа пра маладога чалавека, які збіраецца ляцець на Марс у 2023 годзе. Карэспандэнт задае пытанне: «А як вы будзеце на Марсе размаўляць?» І герой адказвае: «Першае, што ад мяне пачуюць, будзе гукаць на беларускай мове». Наша моладзь марыць катэгорыямі, калі межы ўжывання роднай мовы расоўваюцца да памераў Сувету ці, прынамсі, Сонечнай сістэмы. Маладыя людзі разважаюць не пра ўтылітарныя рэчы. У карэспандэнта таксама не ўзнікла пытанняў пра грошы, матэрыяльныя выгоды ад удзелу ў такім праекце. Як вынікі ў чытача «Маладосці» ўзнікаюць пытанні больш высокага парадку, чым меркантильныя.

Напрыканцы мінулага года ў нас з'явілася рубрыка «Без вышэйшай адукацыі». Яна пра моладзь, якая выбрала сваім шчасцем і лёсам не атрыманне вышэйшай адукацыі, а проста любімую справу. Нашы героі рамантуюць машыны, шліфуюць алмазы, вырабляюць труны... І гэтыя вельмі цікавыя, глыбокія асобы.

— **Калі аўтары «Маладосці» — гэта эксперыментатары ў літаратуры, не зважаючы на ўзрост, то сваю чытацкую аўдыторыю вы вызначаеце дакладна — моладзь.**

— Так, у пераважнай большасці. Асабліва гэта датычыцца той тэрыторыі, на якой зараз размяшчаецца «Бярозка». Пакуль легендарны падлеткавы часопіс выходзіць пад адной вокладкай з «Маладосцю». Гэта была

вымушаная і заведама часовавая мера. Тэрмін «супольнасці» ў 2,5 гады — як час перазагрузкі: у ранейшым фармаце «Бярозка» ўжо не магла існаваць, але зрабіць яе новым сучасным выданнем адразу таксама было немагчыма. Новую самастойную «Бярозку» — выданне для тых, хто ведае, што светам кіруе той, хто чытае, — плануем выпускаць з ліпеня гэтага года.

— **Летась вы падрыхтавалі першы ў гісторыі «Маладосці» міжнародны нумар. Гэты вопыт прадоўжыце?**

— Стасункі часопіса з творацамі рэспублік СССР некалі існавалі: друкаваліся «гасцявыя» падборкі паззіі і прозы. Але так, каб выйшаў сапраўдны міжнародны нумар, з удзелам твораў самастойных краін, — такога яшчэ не было. Ён заяўлены як першы міжнародны рэгіянальны — з удзелам Украіны (Ровеншчыны) і Польшчы (Падляшша).

Па сутнасці, гэта трансфармаваны традыцыйны восеньскі берасцейскі нумар. Мы проста пашырылі межы, ахапіўшы творчасць суседзяў. Атрымаўся цікавы часопіс з трох самастойных частак, кожная з якіх мае адметную назву: беларуская называецца «Свежая бярозка Берасцейшчыны», польская — «Старонкі-казкі Бяла-Падляскі», украінская — «Роўна роўныя радкі». Прычым польскія і ўкраінскія адпаведнікі назвам — гэта чытаць з надрукаваных твораў замежных аўтараў. Падыход крыптаграфічны, амаль як у Леанарда да Вінчы! У польскай частцы друкаваліся пераможцы агульнапольскага літаратурнага конкурсу імя Юзафа Ігнацыя Крашэўскага. Украінскія старонкі таксама прадставілі творы пераможцаў розных літаратурных конкурсаў. І гэта ўсё моладзь 1990-х гадоў нараджэння.

«Дэбют» спадабаўся, мы атрымалі шмат водгукаў з-за мяккі. Чарговы міжнародны нумар таксама будзе міжнародным, але ўжо ў навішым фармаце.

Сёння «Маладосць» імкнецца адкрыць новыя імёны не толькі беларусаў, але і для беларусаў. Мэта «Міжнародных» выпускаў ляжыць на паверхні: трэба даць магчымасць пабачыць, чым творчасць моладзі суседніх рэгіёнаў падобная і ў чым адрозніваецца, у якіх кірунках увогуле развіваецца сучасная літаратурная праца — айначынны і сусветны.

Ларыса РАКОЎСКАЯ.

■ Ваенная гісторыя: беларускія гарнізоны

ЛІДА СТРАТЭГІЧНАГА ПРЫЗНАЧЭННЯ

У вайсковай справе тое, што пазначана тытулам — стратэгічнае — самая моц. У гэтым плане беларускі горад Ліда калісьці меў, можна сказаць, сусветнае значэнне. Узбраення пад рашэнне стратэгічных мэт у Лідскім гарнізоне хапала з лішкам. У час СССР бадай ніводны беларускі горад не меў столькі ядзернай зброі, колькі назапасілі яе каля Ліды. Ну хіба яшчэ Паставы.

Войны гэты горад не шкадавалі. Толькі ў XX стагоддзі Ліда дзевяць разоў пераходзіла з рук у рукі.

Недзе з XIX стагоддзя тут кватараваў полк данскіх казакоў. Часам сігалі кавалерысты на сваіх скакунах туды, дзе сялянкі працавалі, хапалі, не пытаючыся, маладзіцу, якая спадабалася, перакідвалі яе папярком сядла і мчалі ў далёкі лес. І дарэмна потым хадзілі бацькі ці мужы тых жанок са скаргай у полк. Як пазнаць віноўніка, калі ўсе ў адзінай форме з чырвонымі лампасамі, усе з вусамі, чубатыя? Мясцовыя памешчыкі таксама стаялі за казакоў, бо пасля тых набегав у мясцовых сем'ях часта нараджаліся моцныя чарнявыя «казачкі» — будучыя добрыя работнікі для панскай гаспадаркі.

Казакоў у гарадку пасля змянілі пехацінцы. Якраз грывнула Першая сусветная, і лідскі 172-і пяхотны полк палег там амаль цалкам.

Перад той вайной тут з'явіўся адзін з першых расійскіх ваенных аэрадромаў. Спачатку адсюль ляталі дырыжаблі, потым і баявыя самалёты. Славу там «Ільі Мурамцы» ў лідскае неба выпраўляў сам Ігар Сікорскі — стаўшы пасля эміграцыі ў ЗША сусветна вядомым авіяканструктарам.

Калі Заходняя Беларусь адышла да Польшчы, на аэрадром прыбыў новы камандзір — Ежы Касоўскі, вядомы трансантынтэнтальным пералётам з Варшавы да Токіа. Палякі тут спачатку размясцілі 11-ы полк знішчальнікаў Войска Польскага, пасля 5-ы бамбардзіроўшчыкаў полк. У верасні 1939 года авіятары з Ліды далі добры бой нямецкім асам. А перад прыходам Чырвонай Арміі перадыслакаваліся ў Латвію, прычым 23 самалёты пакінулі тут.

Чырвоная Армія адразу перакінула ў Ліду 122-і знішчальны полк і 11-ю змешаную авіадывізію. Яшчэ ў мясцовым гарнізоне раскватаравалі пехацінцаў — 56-ую Маскоўскую Чырванасцяжную стралковую дывізію. На яе рахунок — задружэнне паўстанню у Тамбоўскай вобласці, у Бухары, і ў Крандштаце. Паваявала і на савецка-фінскім фронце. А вось у чэрвені 1941-га супраць гітлераўцаў 56-я змагалася няўдала. За два-тры дні была ўшчэнт разбіта і расфарміравана.

Немцы, захапіўшы Ліду, аэрадром выкарыстоўвалі слаба. А вось пасля вызвалення там не было спакою. Адсюль ляталі лётчыкі знакамітай «Нарманды-Нэман». Пасля — штурмавы полк. Дзясяткі Герояў Савецкага Саюза служылі ў тым палку. Шасціра яго пілотаў Зоркай Героя ўзнагароджваліся двойчы. Пажылыя лідчанкі і дагэтуль памятаюць шыкоўныя танцы ў мясцовым Доме афіцэраў, дзе зала зіхацела ад зорак на Герояў дваццаціпяцігадовых Герояў.

Важкая ваенная місія выпала Лідзе ў пасляваенны час. Бадай, тут быў самы моцны ядзерны гарнізон Савецкай Арміі на беларускай зямлі. Яго аснову складалі дзве баявыя дывізіі — авіяцыйная бамбардзіроўчая і ракетная стратэгічная. Абедзве «заточаны» пад прымяненне атамных боепрыпасаў. Ракетчыкі неслі баявыя дзяжурствы з ядзернымі зарадамі пастаянна, а атамныя бомбы самалётаў чакалі свайго часу ў сакрэтным сховішчы.

Ваенны аэрадром сёння.

З-за сваёй «стратэгічнасці» Ліда і сама знаходзілася пад пільным прыцэлам: у тых часы патэнцыяльны вораг, планууючы ядзерны ўдары, на выпадак вайны ніяк не мог пакінуць звышлітарызаваную беларускую Ліду без увагі. І таму знаходзілася ў Лідзе яшчэ цэлая брыгада супрацьпаветранай абароны. Ад нападу чужых самалётаў зенітчыкі Ліды маглі прыкрыць. Ад ракетнага ўдару з космасу — не.

Дзякуй богу, абыйшлося без вайны.

З 1952 года ў Лідзе «прызямлілася» 1-я гвардзейская Сталінградская ордэна Леніна двойчы Чырванасцяжная ордэнаў Суворова і Кутузава бамбардзіроўчая дывізія. І пры-

Па некалькі сутак запар афіцэры дзяжурнай змены не паднімаліся з каманднага пункта, схаванага глыбока ў зямлі.

зямлілася надоўга. Адзін яе полк лятаў з Ліды, два другія — з Росі і Паставаў. Усяго ў дывізіі налічвалася 89 магутных франтавых бамбардзіроўшчыкаў маркі Су-24. Кожны самалёт мог несці да 8 тон бомбавай нагрузкі. У тым ліку і ядзернай. Гэта была адна з самых складаных машын савецкай авіяцыі. І, на жаль, адна з самых аварыйных.

Пасля развалу СССР авіадывізію аддалі Расіі. На месца бамбардзіроўшчыкаў прыляцеў наш «беларускі» штурмавы авіаполк, дзе аб'ядналіся «штурмавікі» з Пружанаў і Паставаў. Перадача аэрадрома прайшла будзённа.

— Мы селі тут на сваіх Су-25, выйшлі з самалётаў. Насустрэч якраз крочылі крайнія экіпажы стаўшых расійскімі бамбардзіроўшчыкаў. Здаецца, на аэрадром Шаталава збіраліся яны ляцець. Мы павіталіся, пажадалі адзін аднаму ўдачы. Так

змена гаспадароў на аэрадроме і прайшла, — успамінаў той дзень падпалкоўнік Валерый Хіхол.

На лідскай авіябазе, стаўшы «беларускай», спачатку размясцілі самалёты, якія яшчэ на «афганскай» вайне ваявалі і былі выведзены потым у Беларускую ваенную акругу. Калі закупілі ва Украіне партыю вучэбных Л-39 іх месцам базіравання таксама абралі Ліду. Побач з баявымі лётчыкамі пачалі вучыцца лятаць курсанты авіяцыйнага факультэта Ваеннай акадэміі. Гады тры таму перагналі сюды беларускія франтавыя бамбардзіроўшчыкі Су-24М і Су-24МР з Росі, калі закрывалі аэрадром. Цяпер тыя «дваццаць чацвёртыя» і тут ужо не лятаюць — састарэлі, а падтрымліваць такія «ўзроставаыя» найскладнейшыя машыны ў баявым стане дорага.

ках не здагадваліся пра тое, што тварылася ў гушчары суседніх лясоў. Асноўныя тэхнічныя работы наогул вяліся ноччу, каб і з паветра было нябачна.

Межкантынентальныя ракеты Р-12 і Р-14, якія пачалі баявую службу ў лясах Гродзеншчыны, спачатку аказаліся небяспечнымі не толькі для ворага, але і для саміх разлікаў. Іх перад дзяжурствам належала запраўляць вельмі таксічным палівам і акісліцелем. Ды і атамныя боегалоўкі таксама добра «фанілі». Кажуць, што салдаты і афіцэры, хто непасрэдна запраўляў тады ракеты, у лічаныя гады пайшлі з жыцця.

Гэтыя тыпы ракет прастаялі на Гродзеншчыне да 1980 года. А тады пачалося пераўзбраенне палкоў Лідскай дывізіі на самаходны комплекс РСД-10, больш вядомы пад назвай «Піянер». Яго «лідчане» атрымалі пазней за ўсе ракетныя дывізіі, якія знаходзіліся ў Беларусі. Праз год пасля атрымання «Піянера» 142-і ракетны полк з Навагрудка быў перадыслакаваны ў расійскі горад Ніжні Тагіл — і такія часам бывалі вайсковыя лёсы.

«Піянеры» хутка трапілі пад дагавор паміж Савецкім Саюзам і ЗША аб скарачэнні стратэгічных узбраенняў. Іх пачалі знішчаць. Аднак пазіцыі ў беларускіх лясах нядоўга стаяць пустымі: сюды прыходзіць больш сучасны і больш магутны комплекс «Таполя». Баявы зарад той «Таполя» складаў 500 кілатон, што было роўна 500 тысячам тон

Бадай, тут быў самы моцны ядзерны гарнізон на беларускай зямлі. У горадзе стаялі дзве паўнаватасныя баявыя дывізіі — авіяцыйная бамбардзіроўчая і ракетная стратэгічная.

звычайнай узрыўчаткі. Дарэчы, магутнасць амерыканскай атамнай бомбы, якую скінулі на Хірасіму, налічвала «ўсяго» 20 кілатон. Яшчэ існавала адна асабліва сучасная ўзбраення: было немагчыма вылічыць, з якой кропкі ракета будзе пушчана на цэлі — у адрозненне ад стацыянарных ці шахтных комплексаў. «Таполя» несла дзяжурства на хад, магла запусціць ракету са свайго маршруту ў любы момант. Спецыялісты казалі, што за акіянам таксама спрабавалі стварыць падобны тэхнічны чуд. Але не змаглі.

Па якіх непасрэдна цэлях павінны былі вылятаць ракеты з беларускіх лясоў, ужо не даведацца. Тыя даныя лічыліся страшнай тайнай. Нават камандзіры ракетных палкоў яе не ведалі. Іх задача была правесці пуск. Каардынаты ж палёту і маршрут закладвалі ў праграмны блок кожнай ракеты камандзіраваныя маўклівыя спецыялісты са спецыяльнага аддзела Генеральнага штаба.

Мне пашчасціла бываць у ракетным палку ў яго лепшыя часы. Сакрэтнасць у такіх часцях

будуць памятаць асабліва. А тэрыторыю былога палка ў Мінноітах, якая страціла ваенны статус, аблюбовалі прадпрыемствы. Там і тэхніку рамантавалі, і мэблю выраблялі, і нават грыбы вырошчвалі.

На месцы колішняга ракетнага гарадка ў Лідзе — сёння пагранічны атрад. Пагранічнікі таксама сцерагуць беларускія межы. Але не стратэгічныя, а надзённыя, памежныя. Дарэчы, у іх музеі кляпаліва зберагаюцца вельмі цікавыя матэрыялы і пра сваіх папярэднікаў у Паўночным ваенным гарадку — 49-ю ракетную дывізію. Такі ж даволі змястоўны музей ёсць і ў авіятараў. Абодва музеі такія розныя, на першы погляд. Але яны на адну агульную тэму — пра ваенную гісторыю беларускай Ліды. І пра сучаснасць.

Вікенцій КЛЮЧНИК.

Запраўка ракеты Р-12 перад баявым дзяжурствам.

І яшчэ адзін беларускі след у тых цягачах, на якія чаплялі «Піянеры» і «Таполі». Іх рабілі ў нас, у Мінску, на заводзе коллавых цягачоў.

Яшчэ ракетная дывізія мела ўласную авіяцыю — цэлую верталётную эскадрыллю. Чаго не мелі ні пяхотныя, ні танкавыя, ні артылерыйскія дывізіі. Ракетчыкам тады нічога не шкадавалі.

На момант распаду СССР у складзе 49-й ракетнай дывізіі налічваліся 4 ракетныя палкі, якія стаялі ў Мінноітах, Гезгалах, Ружанах і Шэрышаўе. Дывізія пасля тых палітычных змен адразу перайшла ў склад расійскіх Узброеных Сіл. І хаця некаторыя гарачыя галовы дагэтуль шкадуць аб тым кроку, лічачы страту міжкантынентальных ракет бядой для Беларусі, лепш усё ж больш чырозна глядзець на тагачас-

падтрымлівалася неймаверная. Але ўдалося і баявую службу пглядзець. Па некалькі сутак афіцэры дзяжурнай змены не паднімаліся з каманднага пункта, схаванага глыбока ў зямлі. Суткі за суткамі, удвух, у цесным круглым памяшканні дыяметрам недзе ў тры метры ўсяго. І кнопка «Пуск» на пульце пад рукой — кнопка сапраўднага «атамнага» пуску. Каб атрымаць права на дзяжурства, кожны афіцэр вучыўся і трэніраваўся пастаянна. У ракетных войсках было шмат дубліруючых сістэм кіравання, але непасрэдна запуск ракет ажыццяўляўся з пульта дзяжурнай змены васьм тут, у самім ракетным палку.

Ракетчыкі тады ўжо ведалі, што іх выведуч з Беларусі. Вельмі не хацелі пакідаць мясцовы край. Каторыя ж і пажаніліся тут з мясцовымі дзясцічатамі. Многіх пасля накіравалі працягваць службу ў Забайкалле. Там, у населеных пунктах з суровым кліматам і безаблічымі назвамі тыпу Ледзяная, Алавая, Дравяная, беларускую Ліду

Першыя лідскія ваенныя авіятары.

ГАЛОЎНАЕ — НЕ РЫЗЫКАВАЦЬ

ДАІ дае парады вадзіцелям
па эксплуатацыі аўтамабіля ў моцныя маразы

«Умудронья вопытам аўтааматары не чакаюць маразоў, а рыхтуюцца да зімы загадзя. Шэраг нескладаных маніпуляцый у матарным адсеку аўтамабіля дасць магчымасць паспяхова эксплуатаваць машыну і ў сцюжу, і ў слату, не баючыся, што аўто адмовіцца заводзіцца ў самы непадыходзячы момант. Калі маразы ўсё ж засталі зняцку, заўсёды можна выкарыстаць шэраг прыёмаў, каб аблягчыць жыццё свайму аўтамабілю», — паведаміла кіраўнік прэс-службы ДАІ Мінска Таццяна ХАРЛІНСКАЯ.

Перад зімовым перыядам эксплуатацыі аўтамабіля неабходна заліць свежае масла. Сінтэтычнае або паўсінтэтычнае, але ні ў якім разе не мінеральнае, якое на морозе гусце. У сістэму ахалоджвання павінна быць заліта ахалоджвальная вадкасць правільнай канцэнтрацыі. Эканомія на антыфрызе і разбаўленне апошняга вадой выйдзе бокам. Варта таксама правесці шчыльнасць акумулятарнай батарэі, даліць дыстыляванай вады, калі трэба, павысіць ёмістасць да аптымальнай. У моцныя маразы ніколі не пашкодзіць забіраць акумулятар дадому для сарвавання і падзарядкі. Неабходна таксама замяніць усе фільтры (маслены, паветраны, паліўны).

З бензінавымі рухавікамі на морозе пасля доўгай стаянкі можа ўзнікнуць праблема з запускам. Бензін пры нізкіх тэмпературах дрэнна выпараецца. Калі акрамя маразоў прысутнічае і высокая вільготнасць паветра, існуе рызыка «заліць» свечкі. Калі такое адбылося, іх трэба выкруціць. Калі пясчэныя і графітавы стрыжань мокрыя, праблема вырашаецца двума спосабамі: або заменай камплекта свечак на новы, або нагрыванне «мокрых» свечак дома на газе. З цёплым свечкамі рухавік, як правіла, заводзіцца з паўабароту.

Дызельным аўтамабілям у халоднае надвор'е даводзіцца асабліва цяжка, калі ў баку аказалася «летняе» паліва. Пры нізкіх тэмпературах паліва гусце, а то і зусім ператвараецца ў парафінападобную масу ў паліўнай помпе высокага ціску (ППВЦ), фарсунках, паліўным фільтры. Калі такая бяда здарылася, адзіным правільным рашэннем будзе кіпень, які

Фота Ангелы КІШЧУКА

трэба акуратна ліць на ППВЦ, фарсункі і паліўны фільтр. Аднак ліць трэба вельмі акуратна, каб не заліць генератар і стартар, якія пажадана ўкрыць цэлафанам.

Пры нізкіх тэмпературах гусце не толькі салярка і масла, але і ахалоджвальная вадкасць (АВ). У асобных выпадках апошняга замарзае, на што ўказвае перагрэў рухавіка. У такой сітуацыі трэба загнуць матор і пастаяць 10-15 мінут, не адкрываючы капот, а потым завесці зноў. Калі прычынай перагрэву быў толькі адзін ледзяны корак, які заблакіраваў цыркуляцыю АВ, часовае спыненне растопіць гэты корак, і можна будзе працягнуць рух. Калі коркаў некалькі, то лепш выклікаць эвакуатар, які даставіць аўто ў цёплы гараж, дзе можна будзе замяніць АВ больш марозаўстойлівым саставам.

Зімой спецыялісты настойваюць на абавязковым прагрэве рухавіка да ніжняй мяжы працоўнай тэмпературы. Пры вольным абыходжанні з педальлю акселератара язда на непрагрэтым рухавіку з уключанай печкай, магнітолай і святлом фар можа скончыцца незапланаваным спыненнем. Перад запускам рухавіка неабходна разарэць акумулятар. Для гэтага можна ўключыць далёкае святло на 10 секунд. Праз паўмінуты пасля выключэння фар можна спрабаваць завесці. Калі пасля халоднага запуску не цалкам прагрэты матор загнуць, завесціся зноў можа атрымацца не адразу. У такім разе не трэба спяшацца. Лепш пачакаць некалькі мінут, чым сутыкнуцца з

паломкай стартара або акумулятара. Каб рухавік лепш праграваўся і павольней астываў на морозе, мае сэнс уцяпляць радыятар — паміж рашоткай радыятара і самім аграгатам ставяць ліст шчыльнага кардону. Гэта таксама дапаможа зберагчы радыятар ад пашкоджанняў, паколькі драбкі солі, якія трапляюць у соты ў доўгатэрміновай перспектыве здольны выклікаць карозію і парушыць герметычнасць сістэмы ахалоджвання. Калі аўтамабіль з механічнай каробкай перадач, заўсёды перад «халодным» запускам выціскаем счэпленне. Больш таго, калі машына завялася, але паводзіць сябе не зусім адэкватна, счэпленне трэба патрымаць выціснутым мінуту-паўтары. Гэта на першых парах палегчыць работу рухавіка і знізіць шанец загнуць. Таксама неабходна памятаць, што халастое кручэнне стартара на працягу больш чым 10 секунд небяспечна заменай самога стартара, што даволі дорага.

Каб у машыне ў моцныя маразы надзейна адкрываліся дзверы і багажнік, можна змазаць гумавы ўшчыльняльнік сіліконам.

«Аднак самая галоўная парада Дзяржаўтаінспекцыі аўтааматарам — не рызыкаваць і ў час моцных маразоў ці цяжкіх умоў надвор'я пакінуць свой аўтамабіль на паркоўцы, а самім скарыстацца паслугамі грамадскага транспарту. Гэта зберажэ і аўтамабіль, а галоўнае — зменшыць рызыку трапіць у непрыемную сітуацыю на дарозе», — адзначыла Таццяна Харлінская.

БЕЛТА.

Канфіскаваны тысячы «шэрых» аўташын

Супрацоўнікамі ўпраўлення Дэпартамента фінансавых расследаванняў Камітэта дзяржаўнага кантролю Беларусі па Гомельскай вобласці праводзіліся рэйдавыя мерапрыемствы, накіраваныя на спыненне незаконна ўвезеных таварна-матэрыяльных каштоўнасцяў на тэрыторыю Беларусі.

На складзе аднаго з Гомельскіх камерцыйных прадпрыемстваў знаходзілася на захоўванні больш за 3000 аўташын, з іх амаль 1500 адзінак — без дакументаў, якія пацвярджаюць іх наяўнасць, паведаміла рэдакцыя спецыяліст Дэпартамента фінансавых расследаванняў КДК Беларусі Лілія ЧАТЫРБОК.

Эксперты КДК выявілі, што гэтая прадукцыя была ўвезена ў Гомель з тэрыторыі Расіі. Потым аўташынны на суму каля 800 млн рублёў былі канфіскаваны і змешчаны на склад часовага захоўвання. Матэрыялы праверкі накіраваны ў суд для прыняцця канчатковага рашэння. Санцыя за гэтае правапарушэнне прадугледжвае штраф да 50 базавых велічынь з канфіскацыяй тавару.

Сяргей КУРКАЧ.

Плюс адлегласць — мінус аўто...

Прадставішы ў пункт мытнага афармлення дакументы з непраўдзівымі звесткамі, індывідуальны прадпрымальнік застаўся без машыны, кошт якой папярэдне ацэнены ў 600 мільёнаў беларускіх рублёў.

Аўто маркі DODGE RAM 1500, выпушчанае ў 2013 годзе, паводле прадстаўленай інфармацыі, мела прабег больш за 38 тысяч міль (больш за 61,1 тысячы кіламетраў). Гэтыя лічбы выклікалі ў супрацоўнікаў Мінскай рэгіянальнай мытні падзэрэнне.

— Машына выпушчана параўнальна нядаўна. Да таго ж яна практычна не мела прыкмет эксплуатацыі, — распавёў карэспандэнту «Звязды» начальнік аддзела па барацьбе з кантрабандай і адміністрацыйнымі мытнымі правапарушэннямі Мінскай рэгіянальнай мытні Аляксандр ШАЎЧЭНКА.

Тэхнічны пашпарт на аўто адправілі на экспертызу, якая паказала, што звесткі пра прабег сапраўды былі адкарэктаваны. Насамрэч машына «наездзіла» на 30 тысяч міль менш, чым сведчыла заяўленая лічба. Як адзначыў Аляксандр Шаўчэнка, велічыня прабега ўплывае на ацэначны кошт. Непраўдзівыя звесткі былі прадстаўлены з мэтай ухілення ад аплаты мытных плацяжоў у поўным аб'ёме. Машыну канфіскавалі як прадмет адміністрацыйнага правапарушэння.

Ганна ГАРУСОВІЧ.

Крымінал, здарэнні

САЛДАТ УЦЁК З ЧАСЦІ І НАПАЎ НА ПРАДАЎЦА

Яшчэ 17 студзеня салдат тэрміновай службы без дазволу пакінуў брэсцкую вайсковую часць. Хлопец хаваўся на паддашку адной з нежылых пабудов у Брэсце. Калі скончыліся запасы ежы, ён пайшоў у краму прадпрыемства «Залаты Цімір». Было гэта 19 студзеня. Пра далейшае расказала старшы інспектар аддзялення інфармацыі і грамадскіх сувязяў Дэпартамента аховы МУС краіны Алена ЯРМАЛІНСКАЯ:

— 19 студзеня а 23 гадзіне экіпаж аддзела аховы Маскоўскага раёна Брэста ў складзе прапаршчыкаў Міхаіла Селівоніка і Сяргея Дышко выехаў на спрацоўку трывожнай сігналізацыі ў магазін па вуліцы Ковельскай. Міліцыянеры знайшлі там параненую супрацоўніцу. Яна расказала, што ў гандлёвую залу зайшоў невядомы і хутка пачаў складваць у пакеты прадукты. На яе пытанне, ці ёсць у яго грошы, ён адказаў агрэсіў, стаў наносіць множныя удары нажом.

Прапаршчыкі выклікалі падмогу і сталі шукаць зламысніка па слядах. Менавіта след прывёў да закінутага дома па вуліцы Вузкай. На паддашку яны знайшлі ўцекача. Штык-нож быў схаваны за блокам. Супраціўлення ён не аказаў. Высветлілася, што былы салдат прызываўся на службу з Пінска. 20 студзеня заведзена крымінальная справа ў дачыненні да былога салдата.

Яна СВЕТАВА.

3 КЛУБА ДАДОМУ — НА ЧУЖЫМ АЎТО

Каля дзвюх гадзін ночы ўвагу нарада Фрунзенскага (г. Мінска) раёнага аддзела Дэпартамента аховы МУС прыцягнуў малады чалавек, які схіліўся над аўтамабілем «ВАЗ» каля дома па вуліцы П. Глебкі. Капот машыны быў адчынены. Убачыўшы міліцыянераў, хлопец паспрабаваў збегчы, аднак быў затрыманым. Малады чалавек быў нападлітку. Але гэта не ўся гісторыя яго «падзвігаў»...

Па словах прэс-афіцэра Фрунзенскага РУУС г. Мінска Веранікі Стрэльскай, 19-гадовы мінчанін пасля адпачынку ў начным клубе вырашыў ад дома таварыша дабрацца дадому... на аўтамабілі. На вочы патрапіліся «Жыгулі». Праўда, спробы завесці чужы аўтамабіль ключом ад паштовай скрыні паспеху не прынеслі. Тады ўгончык папроста замкнуў правады, напрумаю. Аднак, праехаўшы заднім ходам, п'яны кіроўца ўрэзаўся ў дрэва, пасля чаго адчыніў капот, каб правесці супрацьнасна машыны. Якраз у гэты момант ён і патрапіў у поле зроку міліцыянераў.

Як было ўстаноўлена, затрыманым раней прыцягваўся да адміністрацыйнай адказнасці звыш дзясятак разоў — за дрэбнае хуліганства, ужыванне алкаголю ў грамадскіх месцах, кіраванне транспартным сродкам нападлітку.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ЗАБІЛІ ПРАДАЎЦА. ЁСЦЬ ПАДАЗРАВАНЫ

Увечары 19 студзеня ў харчовай краме райцэнтра Ушачы знайшлі труп 55-гадовай прадаўшчыцы.

— Аб страшнай знаходцы ў праваахоўныя органы паведаміла мясцовая жыхарка. На месца здарэння прыбылі найбольш кваліфікаваныя следчыя, якія спецыялізуюцца на расследаванні злачынстваў гэтай катэгорыі, супрацоўнікі органаў унутраных спраў, спецыялісты Дзяржаўнага камітэта судовых экспертаў Рэспублікі Беларусь, — паведаміла «Звяздзе» Іна Гарбачова, афіцыйны прадстаўнік упраўлення Следчага камітэта Рэспублікі Беларусь па Віцебскай вобласці. Падчас агляду месца здарэння было ўстаноўлена, што з крамы выкрадзена выручка — каля 2,5 мільёна беларускіх рублёў. Па падзэрэнні ў здзяйсненні злачынства супрацоўнікамі міліцыі затрыманымі мясцовы жыхар, 1968 года нараджэння.

— Цяпер вядзецца праца па зборы доказнай базы, каб правесці дачыненне грамадзяніна да здзяйснення асабліва цяжкага злачынства, — дадалі ў вышэйзгаданым упраўленні.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

ЦУКЕРКІ З ПРАТЭРМІНОЎКАЙ

Прадэманаваныя прадукты, а гэта 19 тысяч каробак з шакаладнымі цукеркамі і амаль 4 тысячы ўпаковок «Індывідуальны рацыён харчавання», выявілі супрацоўнікі ўпраўлення па барацьбе з эканамічнымі злачынствамі УУС Гомельскага аблвыканкама і ІМПС Навабеліцкага раёна ў Гомелі.

Прадукты, вырабленыя ў Германіі і Расіі, захоўваліся ў двух гаражах гамельчан. У момант праверкі ў адным з дамоў якая шлоў працэс перапакавання пратэрмінаванай прадукцыі з мэтай утойвання рэальных тэрмінаў прыдатнасці. Начальнік УБЭЗ УУС Гомельскага аблвыканкама Валерый Атрошчанка паведаміў, што выяўленыя ласункі канфіскаваны, а цяпер вырашаецца пытанне аб прыцягненні вінаватых да адміністрацыйнай адказнасці.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

ЗАМЕЖНЫ ЗЛОДЗЕЙ

У Пінску затрыманымі 43-гадовым грамадзянін Украіны, які займаўся крадзяжамі ў навучальных установах. А затрымалі злодзея ў пінскай школе № 11 дзякуючы смеласці і рашучасці дырэктара і пільнасці настаўнікаў.

Зламыснік прайшоў у школу перад пачаткам заняткаў пад вядомым бацькі вучня малодшых класаў. Але на падзэрэннага грамадзяніна звярнула ўвагу настаўніца. Яна ж здолела яго прывесці ў кабінет дырэктара. На пытанні дырэктара школы няпроясны госьць даваў блытаньня адказы — яго адразу западозрылі ў крымінале. Калі дырэктар зачыніў дзверы кабінета і паспрабаваў зрабіць званок у міліцыю, злодзея выхапіў нож і ударыў кіраўніка школы. І ўсё ж адважны педагог здолелі ўтрымаць злачынцу да прыезду аператыўнай групы.

Міліцыянерам ужо вядома пра серыю крадзяжоў, якія здзейсніў гэты грамадзянін у Гродне і Гомелі. А вось пінскія «гастролі» скончыцца для яго, хутчэй за ўсё, турэмнымі нарамі.

Яна СВЕТАВА.

ИЗВЕЩЕНИЕ
Государственное производственное объединение

«МИНСКСТРОЙ»

ДОВОДИТ ДО СВЕДЕНИЯ ЗАИНТЕРЕСОВАННЫХ ЛИЦ
О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ В ПРОЕКТНУЮ ДЕКЛАРАЦИЮ
О СТРОИТЕЛЬСТВЕ ЖИЛЫХ ПОМЕЩЕНИЙ

объекта «Комплексный проект застройки жилой территории
в границах улиц Притыцкого, Скрипникова, Одинцова, Лобанка
(микрорайон № 3). Жилой дом № 36 по генплану» в г. Минске,
опубликованную в газете «Звезда» 31 декабря 2013 года:

Начало строительства жилого дома – 27 ноября 2013 года.

Предполагаемый срок ввода в эксплуатацию в соответствии с ПОС
– 2 сентября 2014 года.

Генеральный директор

Н.В. Милошевский

■ Конкурс апавяданняў: вынікі

ШЛЯХ ДА СЭРЦАЎ

Увага, аўтары! Увага, нашы чытачы, якія сачылі за ходам абвешчанага «Звездой» літаратурнага конкурсу: 2013-ты год пайшоў у гісторыю, і вынік яго такі: 11 надрукаваных твораў, якія давалі магчымасць адчуць тое, што хвалюе і цікавіць людзей, што дае ім глебу для разваг і глыбокіх перажыванняў. І прыемна, што сярод нашых пераможцаў і тыя, хто з намі даўно, хто сёння працуе на літаратурнай глебе, і тыя прадстаўнікі новага пакалення, якое нясе свой погляд як на асобныя з'явы жыцця, так і на форму, у якой пра іх можна пісаць. Такім чынам, віншумем:

1-я прэмія — *Анатоль Бігайдараў, апавяданне «Марусьчына дарога» (23 студзеня 2013 г.).*

2-я прэмія *Валерый Гапееў, апавяданне «Націснучы «энтэр» (15 лютага 2013 года).*

3-я прэмія — *Марына Яўсейчык «Я паказала табе космас! (3 кастрычніка 2013).*

Усім нашым пераможцам мы зычым поспехаў і натхнення і запрашаем іх на ўзнагароджанне, якое неўзабаве адбудзецца ў рэдакцыі (удакладніць інфармацыю можна па кантактным тэлефоне ў Мінску: 287 18 69 (аддзел культуры) альбо +375296910249 (Velcom).

Дзякуй усім нашым сталым аўтарам, якія не першы год дасылаюць свае апавяданні на конкурс. Дзякуй і ўсім тым, хто проста піша, таму што хоча пісаць па-беларуску, хто гатовы працаваць над сабой далей. Таму што беларуская мова адкрывае прастору для творчасці.

Але цяпер мала радавацца апавяданню, якое прыходзіць у рэдакцыю, толькі таму, што яно напісана па-беларуску. Хочацца, каб яно несла думку і было напісана па-майстэрску, адлюстроўвала праз вобразы частку сучаснай беларускай рэчаіснасці. А тут ёсць над чым працаваць нашым аўтарам, сярод якіх ёсць прафесійныя літаратары і тыя, хто пачаў пісаць пад уплывам чытання газеты на беларускай мове. Вызначальная ўсё ж якасць і адметнасць самога твору. Вядучы конкурсу 2012 года Аляксей Бадак імкнуўся выбіраць для друку менавіта такія апавяданні. Але і ў тых аўтараў, хто хоча працягваць пісаць, ёсць магчымасць дасылаць свае творы і надалей.

УВАГА: «Звезда» працягвае конкурс на лепшае апавяданне ў 2014 годзе.

Наш конкурс адкрыты для ўсіх — як для прафесійных літаратараў, так і для тых, хто вырашыў толькі паспрабаваць свае сілы, выказаць свае набалелыя думкі ці парадаваць чытачоў сваімі поглядамі на нейкія падзеі ці з'явы.

Умовы: разглядаецца толькі адно апавяданне ад аднаго аўтара (!) памерам да 5 машынапісных старонак (ці да 10-12 тысяч знакаў). Гэта павінна быць апавяданне на беларускай мове, якое нідзе дагэтуль не друкавалася. Рэдакцыя пакідае за сабой права не рэцэнзаваць і не вяртаць творы.

Творы накіроўваюцца на адрас: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а, газета «Звезда», з паметкай «на літаратурны конкурс». Можна дасылаць апавяданні на электронны адрас: info@zvazda.minsk.by таксама з паметкай «літаратурны конкурс».

Шаноўныя аўтары! Абавязкова паведамляйце сваё прозвішча і імя (сапраўднае), імя па бацьку, дакладны паштовы адрас і поўныя пашпартныя звесткі (нумар, кім і калі пашпарт выдадзены, асабісты нумар), а таксама кантактны тэлефон. Калі ласка, напішыце колькі слоў пра сябе: чым займаецеся, калі і пад уплывам чаго пачалі пісаць.

Вядучым конкурсу ў 2014 годзе застаецца пісьменнік Аляксей Бадак. Лепшыя апавяданні, пададзеныя на конкурс, будуць надрукаваны на старонках газеты з выплатай ганарару. Грашовыя прэміі атрымліваюць пераможцы пры падвядзенні вынікаў.

■ Інфарм-укол

20 СУПРАЦЬ РАКАВЫХ ПАРАД

Давід Серван-Шрэйбер — нейрабіёлаг, клінічны псіхолаг, псіхатэрапеўт, аўтар кнігі «Антырак» казаў: «У мяне часта пытаюцца, ці можна звесці здаровы лад жыцця да некалькіх простых, зручных для запамінання правілаў. Я спрабаваў выкласці ўсё, пра што сам даведаўся ў гэтай галіне за апошнія дваццаць гадоў заняткаў інтэгратыўнай медыцынай (новы напрамак у медыцыне, у якім пры дзягностыцы і лячэнні захворванняў спалучаюцца метады сучаснай заходняй медыцыны і нетрадыцыйных медыцынскіх сістэм (гэта можа быць традыцыйная кітайская медыцына, індыйская аюрведа, тибетская медыцына. — Аўт.). Атрымалася 20 парад. Я ведаю, што для мяне асабіста яны працуюць. Спадзяюся, яны прынясуць здароўе і задавальненне і вам!».

Шрэйбер захварэў у 30 гадоў, а таму ў сваёй кнізе выступае і як відэаочка, і як урач: «Сёння не існуе альтэрнатыўных метадаў вылечвання раку. Немагчыма нават падумаць аб тым, каб лячыць яго, не звяртаючыся да сучасных дасягненняў заходняй медыцыны. Але пры гэтым неразумна грэбаваць натуральнай здольнасцю арганізма абараняцца ад пухлін, папярэджаючы хваробу або дапамагаючы арганізму падчас тэрапіі». Кніга спадара Шрэйбера — не догма, яна проста дае чытачу навуковыя звесткі, якія дазваляць любому больш свядома ставіцца да свайго здароўя.

запраўкі салатаў. А сланечнікавы, соевы і кукурузны лепш выкарыстоўваць радзей: у іх надта шмат амега-6.

9. ВЫКАРЫСТОЎВАЦЬ МОЦ РАСЛІН.

Чабор, малярдушка, базілік, размарын, мята... Гэтыя духмяныя травы вельмі карысныя для здароўя. Акрамя задавальнення, яны даюць нам разнастайныя антыаксіданты і нават рэчывы з супрацьракавым дзеяннем. Іх варта рэгулярна даваць у стравы.

10. ХАРЧАВАЦЦА «ЦЭЛЬНА».

Аддавайце перавагу прадуктам з цэльнага зерня, а таксама сумесі розных злакаў — цэльназерневай і шматзерневай макароне і хлеба. Па магчымасці адмоўцеся ад прадуктаў з белаі мукі. Макароны варыце «аль дэнтэ», як заведзена ў італьянцаў (пры гэтым адчуваецца ўнутраная пругкасць), каб пазбегнуць пад'ёму цукру ў крыві.

11. АБМЕЖАВАЦЬ ЦУКАР.

Дэсерт, салодкія газаваныя напоі і сокі з дабаўленнем цукру не павінны станавіцца штодзённай звычайкай. Пазбягайце прадуктаў, у якіх цукар узаканены сярод інгрэдыентаў на адным з першых трох месцаў. Часцей ешце садавіну, асабліва персікі, слівы, чырвоныя ягады. А калі хочацца нечага смачнага на дэсерт, узгадайце пра чорны шакалад з колькасцю какавы звыш 70 працэнтаў.

12. ТРЫ КУБКІ ЗЯЛЁНАЙ ГАРБАТЫ Ў ДЗЕНЬ.

Іх лепей выпіваць па-за асноўнымі прыёмамі ежы.

13. НЕ БЫЦЬ КАТЭГАРЫЧНЫМІ.

Нам варта памятаць: для нашага здароўя найбольшае значэнне маюць нашы штодзённыя звычкі, а не кулінарныя радасці, якія можна дастаўляць сабе час ад часу.

1. ГАТАВАЦЬ ПА-СТАРОМУ

Імкніцеся як мага часцей вяртацца асноўную страву па прыняцце, які быў да наступлення эры індустрыяльнай жывёлагадоўлі: 80 працэнтаў агародніны і бабовых, не больш за 20 працэнтаў жывёльных бялкоў. Так мяса становіцца дапаўненнем, смакавым кампанентам, а не галоўным складнікам нашай стравы.

2. ЗМешваць розную агародніну.

Брокалі — эфектыўны сродак прафілактыкі раку і спрыяе вывадзенню з арганізма таксінаў. Дзейнічае яшчэ мацней у спалучэнні з цыбуляй або часнаком ці нават таматным соусам. Звядзіце звычайку дадаваць цыбулю, часнок і цыбулю-парэй да сваіх страў.

3. УЖЫВАЦЬ (ПА МАГЧЫМАСЦІ) БІЯПРАДУКТЫ.

Але памятайце, што лепей з'есці брокалі або любую іншую агародніну, вырашчаную з дапамогай сучасных хімічных тэхналогій, чым наогул гэта не есці.

4. ДАДАВАЦЬ СПЕЦЫІ.

Куркума — магутны супрацьзапаленчы сродок. Яе, як і чорны перац, можна дадаваць амаль ва ўсе стравы, а таксама ў запраўку да салатаў.

5. ЗАБЫЦЦА НА БУЛЬБУ.

Крухмал, які ў ёй змяшчаецца, паднімае ўзровень цукру ў крыві. І ў ёй столькі пестыцыдаў, што фермеры (з тых, каго я ведаю асабіста) імкнучыся не ўжываць уласную прадукцыю — калі толькі яна не вырашчана па біятэхналогіі.

6. АДДАВАЦЬ ПЕРАВАГУ РЫБЕ.

Лепей ужываць рыбу тры разы на тыдзень — селядзец, скумбрыю, сардзіны, у якіх змяшчаецца менш ртуті і поліхлорбіфеналаў, чым у больш буйной рыбе кштальту тунца. У рэстаранах я пазбягаю страў з рыбы-меч і акулы: у ЗША яны ўжо пад забаронай для цяжарных жанчын — так шмат у іх забруджванняў (з-за буйных памераў гэтых рыб).

7. ВЫБІРАЦЬ ДОБРЫЯ ЯЙКІ.

Аддавайце перавагу яйкам, якія змяшчаюць неземныя тлустыя кіслоты амега-3 або не ўжываеце жаўткі. З таго часу, як курэй пачалі адкармліваць кукурузай і сояй, іх яйкі змяшчаюць у дваццаць разоў больш тлустых кіслот амега-6, якія спрыяюць развіццю запаленчых працэсаў, чым карысных для здароўя амега-3.

8. ЗМЯНІЦЬ АЛЕЙ.

Аліўкавы і рапавыя цудоўна падыходзяць для гатавання страў і

Не варта сеяць насенне вельмі рана — перарослая расада прыжываецца значна горш за тую, якая недарасла. Чым буйнейшая расліна, тым больш праблем узнікае пры яе транспартаванні і высадцы на сталае месца.

Да таго ж перарослая расада значна больш адчувальная да замаразкаў і няўстойлівага вясновага надвор'я. Памятайце: зусім не абавязкова, каб уся расада была аднаго ўзросту. Можна выгадаваць некалькі каліў суперранніх гатункаў перцу і таматаў у вялікіх двухлітровых кантэйнерах, дзе яны будуць адчуваць сябе досыць камфортна. Астатнія пасейце на тры-чатыры тыдні пазней, і клопатаў з імі будзе значна менш. У такім разе вы атрымаеце свежыя плады ўжо да сярэдзіны лета, а асноўны ўраджай — у другой яго палове. Самае падыходзячае месца для вырошчвання расады — на падаконніках з паўднёвага боку ці побач з імі.

Умоўна агароднінныя культуры можна падзяліць на некалькі груп.

Першая група — гэта расліны, якія патрабуюць на пэўным этапе свайго развіцця ніжэйшай тэмпературы навакольнага асяроддзя: 12—15 °C удзень і 6—10 °C у начны час. Да такіх раслін адносяцца розныя віды капусты. Раннія гатункі капусты высаджаюць у адкрыты грунт ва ўзросце 45-50 дзён, а пазнейшыя — ва ўзросце 30 дзён.

Другая група раслін патрабуе ўмеранай тэмпературы: 15—18 °C у дзённы час і 10—15 °C ўначы. Да такіх раслін адносяць качанную салату, пекінскую капусту.

Трэцяя група — цеплалюбівыя культуры, для якіх патрэбна тэмпература 18—22 °C у дзённы час і 14—17 °C ўначы. Павольней за ўсіх развіваюцца ўсходы перцаў і баклажанаў, таму іх

ЯШЧЭ РАЗ ПРА РАСАДУ

высеіваюць за 55—65 дзён да высадкі ў цяпляці і за 50 дзён — для пасадкі пад плёначныя ўкрыцці. На тыдзень менш патрабуецца таматам: 50—55 дзён для цяпліцы і 45 дзён — для плёнкі.

Насенне дыні і кавуна высеіваюць прыкладна за 30 дзён да перасадкі на сталае месца, а насенне агуркоў і фасолі — за 20 дзён.

Не варта якасць расады прыносіць у ахвяру яе колькасці. Кволая расада — пакаранне на ўсё лета.

ЯКІ ВЫКАРЫСТОЎВАЦЬ ГРУНТ?

Самы танны варыянт — сумесь урадлівай садовай зямлі і пяску, але пра гэта трэба было папярэдне паклапаціцца яшчэ з восені. Самы просты — купіць гатовую сумесь.

Добры грунт павінен валодаць наступнымі характарыстыкамі:

- павінен лёгка прапускаяць паветра да каранёў раслін;
- быць досыць вільгацяёмістым;
- змяшчаць дастатковую колькасць пажыўных рэчываў, неабходных расліне;
- добра праводзіць цяпло;
- быць бяспечным у плане наяўнасці шкоднай і ўзбуджальнікаў розных хвароб.

Класічная праверка якасці грунту — пасей крэс-салаты. Яна хутка прарастае, лёгка змяняе афарбоўку пры дэфіцыце і лішку ўгнаенняў, лісце лёгка дэфармуецца пры наяўнасці таксінаў.

Аб'ём ёмістасцяў для расады павінен залежаць ад культуры. Капуста, напрыклад, утварае магутныя карані і ў сцябле адкладае, хай невялікі, запас пажыўных рэчываў, а лісце яе вяду расходую даволі эканомна. Дзякуючы гэтаму яна нядрэнна пачуваецца і добра развіваецца, пасеяная ў параўнальна невялікі ёмістасці. Агуркі і кабачкі хутка растуць, не сільныя рабіць запасы ва ўласных тканках, маюць адчувальную каранё-

вую сістэму і таму не выносяць цеснаты, прычым ні для наземнай, ні для падземнай частак.

Самыя вялікія кантэйнеры спатрэбяцца для расады: таматаў і перцу (60—70 дзён ад усходаў) і агуркоў (25—35 дзён). Для іх спатрэбіцца кантэйнер аб'ёмам не менш за 1,5 літра. Для звычайнай ранняй расады таматаў і перцу ад 0,7 да 1 літра, а для пазнейшай — ад 0,3 да 0,5 літра.

У касетах 8x8 см ці 7x7 см высаджаюць толькі раннюю капусту. Познюю вырошчваюць у менш аб'ёмных кантэйнерах (4x4 см і 2,5x2,5 см) ці зусім у скрыні. Цыбуля і сельдэрэй усіх відаў таксама абыходзяцца малым аб'ёмам, таму што на пачатку свайго жыцця вельмі павольна набіраюць хуткасць росту (гэта потым яны наганяюць, разрастаючыся да восені).

Каб расліны ў юным узросце займалі менш месца, іх вырошчваюць з ужываннем пікіроўкі, а для тых, якія горш яе пераносяць, — з перавальваннем. Перавальванне — гэта калі расліны, якія раслі ў маленькіх ёмістасцях (кубіках, касетах) перамяшчаюць з часам у буйнейшыя разам з камяком зямлі, не пашкоджваючы карані.

(Заканчэнне будзе.)

14. ЗНАХОДЗІЦЬ ЧАС ПРАЙСЦІЯ ПЕШШУ.

Або патанцаваць, прабегчыся. Імкніцеся, каб у вас атрымалася хоць бы паўгадзіны хады (або падобнага руху) за дзень. Дастаткова пятнаццаці хвілін, каб дайсці пешшу да працы ці краны і столькі ж пешшу назад. Сабака часта аказваецца лепшым спадарожнікам для пешай прагулкі, чым чалавек. А калі нейкі заняткаў прыносіць задавальненне, больш шанцаў, што вы яго не кінеце.

15. БЫВАЦЬ НА СОНЦЫ (НАВАТ КАЛІ ВОБЛАЧНА).

Хвілін па дваццаць у дзень, каля поўдня. Або парайцеся з урачом на конт таго, які ў вас узровень вітаміну Д у крыві і ці можна вам прымаць гэты вітамін у капсулах або ў кроплях.

16. ПАЗБЯГАЦЬ БЫТАВЫХ «ЗАБРУДЖВАЛЬНІКАЎ».

Праветрывайце адзенне пасля хімічкі на працягу дзвюх гадзін. Для прыборкі аддайце перавагу менш агрэсіўным сродкам (сода, гаспадарчае мыла) або надзявайце пальчаткі. Старайцеся не грэць ваду і іншыя вадкасці ў пластыкавых ёмістасцях (чайніках або іншым посудзе). Адмоўцеся ад пестыцыдаў у доме і, наколькі гэта магчыма, у садзе. Замяніце старыя патэльні з падрэпаным тэфлонавым пакрыццём. Фільтруйце ваду, калі ў вашай мясцовасці яна можа быць забруджана пестыцыдамі. Калі размаўляеце па мабільным, трымайце апарат падалей ад галавы.

17. БЫЦЬ НА СУВЯЗІ ЯК МІНІМУМ З ДВУМА СЯБРАМІ.

І памятаць, што да іх можна звярнуцца па дапамогу ў цяжкаму хвіліну, хоць бы па інтэрнеце ці тэлефоне. Калі яны жывуць недалёка, сустрэкайцеся з імі часцей — як з усімі, каго вы любіце.

18. АСВОІЦЬ ПРОСТЫЯ ПРЫЁМЫ РЭЛАКСАЦЫІ.

Напрыклад, з дапамогай дыхання — каб знімаць напружанне, калі ўзнікае пачуццё, што жыццё заганяе ў кут.

19. АБАВЯЗКОВА РАБІЦЬ ТОЕ, ШТО ПАДАБАЕЦЦА.

Няхай гэта будзе нешта адно і хоць бы зусім нядоўга, але абавязкова штодня.

20. РАБІЦЬ НЕШТА Добрае.

Знайдзіце магчымасць зрабіць нешта сапраўды патрэбнае і карыснае для тых, хто жыве у вашым пад'ездзе, двары або раёне. І сапраўды рабіце гэта.

Святлана БАРЫСЕНКА

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

Государственное предприятие
«Минский областной центр инвестиций и приватизации»
(организатор аукциона)

по поручению Минского областного унитарного предприятия
«Минское специализированное строительное управление» (продавец)
проводит открытый аукцион по продаже автомобильной техники:

- ЛОТ № 1: ГРУЗОВОЙ АВТОМОБИЛЬ-САМОСВАЛ – МАЗ 5551**
(1990 г.в., г/н АА 1509-5).
Начальная цена с НДС – 6 630 000 бел. руб.
- ЛОТ № 2: ГРУЗОВОЙ АВТОМОБИЛЬ-САМОСВАЛ – МАЗ 5551**
(1991 г.в., г/н АА 8117-5).
Начальная цена с НДС – 3 240 000 бел. руб.
- ЛОТ № 3: ЛЕГКОВОЙ АВТОМОБИЛЬ – ГАЗ 3110** (2005 г.в., г/н АС 0004-5)
Начальная цена с НДС – 10 800 000 бел. руб.
- ЛОТ № 4: ЭКСКАВАТОР – ЭО 3322** (1990 г.в., г/н АО 8339-5)
Начальная цена с НДС – 12 000 000 бел. руб.

Транспорт находится по адресу: Минский р-н, п. Гатово.

Задатки в размере 10% от начальной цены предмета аукциона перечисляются на р/с № 3012108260016 в ЦБУ № 701 ОАО «БПС-Сбербанк», БИК 153001369, г. Минск, УНП 690324015 государственное предприятие «Минский областной центр инвестиций и приватизации».

Договор купли-продажи должен быть подписан в течение 5 (пяти) рабочих дней после проведения аукциона. Оплата за объект производится в течение 10 (десяти) банковских дней после подписания договора купли-продажи, если иное не предусмотрено договором купли-продажи. Затраты на организацию и проведение аукциона возмещает победитель торгов (покупатель).

Порядок проведения аукциона и оформления участия в торгах оговорен в условиях его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.rif.by.

Аукцион состоится **24.02.2014 в 14.00** по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, каб. 324. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по **21.02.2014 до 16.00** по указанному адресу.

Тел.: (8017) 224 61 34, (8029) 102 21 17.

СП «Динамо Програм Текстиль» ООО

ПРОДАЕТ
кругловязальные машины
ORIZIO (Италия):

- 1) **Однофактурная SOHN/C**; диаметр — 30" (762 мм); класс 24; количество систем — 90; количество игл — 2200;
- 2) **Однофактурная FINNA**; диаметр — 30" (762 мм); класс 20; количество систем — 90; количество игл — 1860;
- 3) **Двухфактурная SNO4A**; диаметр — 30" (762 мм); класс 24; количество систем — 60; количество игл — 2200.

Справки по телефону **(8 0165) 33 16 09**. УНП 800000438

В суд Светлогорского района Гомельской области поступило заявление о признании умершим САВЧЕНКО Николая Александровича, 11.11.1963 года рождения, уроженца д. Белица Чечерского района Гомельской области, зарегистрированного по последнему известному месту жительства по адресу: Гомельская область, Чечерский район, аг. Вознесенский, ул. Гвардейская, д. 25, место нахождения которого с 2010 года неизвестно. Просьба ко всем гражданам и юридическим лицам, имеющим сведения о Савченко Николае Александровиче, сообщить их в суд Светлогорского района в течение двух месяцев с момента публикации.

Извещение о проведении аукциона по продаже объекта, находящегося в собственности Республики Беларусь, и права заключения договора аренды земельного участка для обслуживания недвижимого имущества

Аукцион состоится **27 февраля 2014 г. в 11.00** по адресу: г. Могилев, ул. Первомайская, 62, к. 106.

Организатор аукциона: **фонд «Могилевоблимушество»**, г. Могилев, ул. Первомайская, 62, тел.: 8(0222)229022, 311185, 223375.

Продавец недвижимого имущества: **Министерство промышленности Республики Беларусь**, тел. 8(0222)261017.

Аукцион проводится в соответствии с Положением о порядке организации и проведения аукционов по продаже объектов государственной собственности и земельного участка в частную собственность или права заключения договора аренды земельного участка для обслуживания недвижимого имущества, утвержденным постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 26 марта 2008 г. № 462.

Заявления на участие в аукционе с прилагаемыми к ним документами принимаются ежедневно в рабочие дни с 8.00 до 13.00 и с 14.00 до 15.00 по адресу: г. Могилев, ул. Первомайская, 62, к. 103, 104, начиная со дня публикации извещения. Последний день приема заявлений на участие в аукционе с прилагаемыми к ним документами 25 февраля 2014 г. с 8.00 до 13.00 и с 14.00 до 15.00. Заявления, поступившие после установленного срока, не рассматриваются. Сроком поступления заявления является дата его регистрации в журнале регистрации заявлений на участие в аукционе.

Сведения о предмете аукциона							
Сведения о недвижимом имуществе			Информация о земельном участке				
Наименование и краткая характеристика капитального строения	Место нахождения	Начальная цена, тыс. руб.	Площадь, га	Срок аренды, лет	Начальная цена права заключения договора аренды земельного участка, тыс. руб.	Начальная цена предмета аукциона, тыс. руб.	Размер задатка, тыс. руб.
Находящееся в безвозмездном пользовании у открытого акционерного общества «Могилевский металлургический завод» одноэтажное каменное здание гаража на четыре автомашины 75,6 кв.м	г. Могилев, ул. Кобринская, 41	10 509,028	0,0117	10	14 489,112	24 998, 140	4 900,0

В отношении земельного участка, право заключения договора аренды которого входит в состав предмета аукциона в соответствии с решением Могилевского городского исполнительного комитета от 26 декабря 2013 г. № 30-9 установлены:

обязательства победителя аукциона либо единственного участника несостоявшегося аукциона, выразившего согласие на предоставление земельного участка в аренду (далее – победитель (единственный участник) аукциона): в течение двух месяцев со дня подписания договора аренды земельного участка в установленном порядке обратиться за государственной регистрацией прекращения прав, возникновения прав на земельный участок, ограничений (обременений) прав на него; обеспечить использование земельного участка в соответствии с целевым назначением; не позднее чем за три месяца до истечения срока аренды земельного участка обратиться в Могилевский городской исполнительный комитет за заключением договора аренды на новый срок либо по истечении срока аренды земельного участка возвратить (в состоянии, пригодном для дальнейшего использования) арендодателю; осуществить государственную регистрацию прекращения существования земельного участка и права на него; соблюдать права и обязанности землевладельцев, землепользователей и собственников земельных участков, установленные Кодексом Республики Беларусь о земле; осуществлять строительство, расширение, реконструкцию строений и сооружений в соответствии с законодательством Республики Беларусь;

предоставление победителю (единственному участнику) аукциона земельного участка, для обслуживания отчуждаемого имущества с переводом земельного участка из категории земель населенных пунктов, садоводческих товариществ, дачных кооперативов в земли промышленности, транспорта, связи, энергетики и иного назначения;

направление возможного использования земельного участка – по существующему функциональному назначению капитального строения.

Аукцион является открытым, его участниками могут быть граждане, юридические лица и индивидуальные предприниматели Республики Беларусь, а также иностранные инвесторы (иностранное государство, объединения, международные организации, иностранные юридические лица, иностранные граждане, граждане Республики Беларусь, имеющие постоянное место жительства за границей, и лица без гражданства).

Для участия в аукционе в указанный в извещении срок в фонд «Могилевоблимушество» подается заявление на участие в аукционе с приложением следующих документов:

документ с отметкой банка, подтверждающий внесение суммы задатка до подачи заявления на участие в аукционе на расчетный счет фонда «Могилевоблимушество» № 3642900001315 в филиале № 700 – Могилевское областное управление ОАО «АСБ Беларусбанк», код 536, УНП 700052050; юридическим лицом Республики Беларусь или индивидуальным предпринимателем – копия документа, подтверждающего государственную регистрацию юридического лица или индивидуального предпринимателя, без нотариального засвидетельствования; иностранным юридическим лицом – копии учредительных документов и выписка из торгового реестра страны происхождения (выписка должна быть подготовлена в течение шести месяцев до подачи заявления на участие в аукционе) либо иное эквивалентное доказательство юридического статуса в соответствии с законодательством страны происхождения, документ о финансовой состоятельности, выданный обслуживающим банком или иной кредитно-финансовой организацией, при необходимости легализованные в установленном порядке, с нотариально заверенным переводом на белорусский или русский язык; иностранным гражданином или лицом без гражданства – документ о финансовой состоятельности, выданный обслуживающим банком или иной кредитно-финансовой организацией, с нотариально заверенным переводом на белорусский или русский язык; представителем заявителя (кроме случаев, когда юридическое лицо представляет его руководитель) – доверенность, выданная в

установленном законодательством порядке, при необходимости легализованная в установленном порядке, с нотариально заверенным переводом на белорусский или русский язык.

При подаче документов заявитель (его представитель) предъявляет документ, удостоверяющий личность, а руководитель юридического лица также – документ, подтверждающий его полномочия в установленном порядке из Устава либо иного учредительного документа.

Допускается участие в аукционе на стороне покупателя консолидированных участников – двух и более субъектов малого предпринимательства – индивидуальных предпринимателей и (или) микроорганизаций (далее – консолидированные участники).

Консолидированными участниками для участия в аукционе к соответствующему заявлению прилагаются следующие документы:

копия договора о совместном участии в аукционе с предъявлением оригинала этого договора; документ, подтверждающий внесение суммы задатка на расчетный счет, указанный в извещении, с отметкой банка; копии документов, подтверждающих государственную регистрацию индивидуальных предпринимателей и (или) микроорганизаций, заключивших договор о совместном участии в аукционе; сведения о средней численности работников микроорганизаций, заверенные подписью руководителя и печатью.

При подаче документов от консолидированных участников уполномоченное лицо (его представитель) предъявляет документ, удостоверяющий личность, и доверенности, выданные индивидуальными предпринимателями и (или) микроорганизациями, заключившими договор о совместном участии в аукционе. Представителем уполномоченного лица дополнительно предъявляется доверенность, выданная в установленном законодательством порядке, либо документ, подтверждающий полномочия руководителя.

К участию в аукционе допускаются юридические и физические лица, перечисленные выше, подавшие организатору аукциона в названный в извещении срок заявление с приложением необходимых документов и внесшие в установленном порядке на указанный в извещении расчетный счет сумму задатка, получившие билеты участников аукциона с указанием даты регистрации заявления и заключившие с организатором аукциона соглашение о правах и обязанностях сторон в процессе подготовки и проведения аукциона.

Организатор аукциона вправе отказаться от проведения аукциона в любое время, но не позднее чем за 3 дня до его проведения, при этом объявление об отказе от проведения аукциона публикуется в газете «Республика».

Победитель (единственный участник) аукциона в течение 10 рабочих дней после дня проведения аукциона (утверждения протокола) обязан внести плату за право заключения договора аренды земельного участка (часть платы – в случае предоставления расщотки ее внесения), возместить затраты на организацию и проведение аукциона, включая расходы, связанные с изготовлением и предоставлением участникам документации, необходимой для его проведения, формированием земельного участка и изменением земельного участка в результате такого формирования, в том числе с государственной регистрацией в отношении этих участков, на счета получателей, указанные в протоколе аукциона.

Срок подписания договора купли-продажи недвижимого имущества и договора аренды земельного участка – не позднее 2 рабочих дней со дня возмещения вышеназванных затрат.

Оплата за недвижимое имущество осуществляется денежными средствами по безналичному расчету в течение 30 календарных дней со дня заключения договора купли-продажи имущества.

Информация об объектах, предлагаемых к продаже, размещена на сайтах Могилевского областного исполнительного комитета region.mogilev.by и Государственного комитета по имуществу Республики Беларусь gki.gov.by.

Гродненский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки»

ИЗВЕЩАЕТ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ ИМУЩЕСТВА

Наименование	Характеристика
ЛОТ 1	
Наименование объекта, краткая характеристика, адрес расположения	Капитальное строение, инв. № 420/С-50552 (назначение – здание специализированное для производства продуктов питания, наименование – здание хлебопекарни) площадью 870,2 кв.м с составными частями и принадлежностями и оборудованием, расположенное по адресу: Лидский р-н, г. Березовка, ул. Заводская, 15.
Земельный участок, на котором расположен объект	Кадастровый номер 423650100001000011 площадью 0,6252 га (назначение – обслуживание хлебопекарни)
Начальная цена продажи	2 334 912 000 (два миллиарда триста тридцать четыре миллиона девятьсот двенадцать тысяч) белорусских рублей с учетом НДС
Сумма задатка	116 745 600 (сто шестнадцать миллионов семьсот сорок пять тысяч шестьсот) белорусских рублей
Продавец	Лидский филиал Гродненского областного потребительского общества, 231300, г. Лида, пер. Фурманова, 19
Организатор торгов	Гродненский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки», г. Гродно, ул. Врублевского, д. 3, каб. 209, тел.: 41-98-32, 41-98-34
Условия аукциона	Без условий
Условия оплаты	По договоренности сторон
Срок заключения договора купли-продажи	Не позднее 20 рабочих дней с момента подписания протокола аукционных торгов
Номер р/с для перечисления задатка	р/с 3012579170017 в Дирекции ОАО «Белинвестбанк» по Гродненской области, БИК 153001739, УНП 500833225.

Аукцион состоится **25 февраля 2014 г. в 11.00** по адресу: **Гродненская область, г. Гродно, ул. Врублевского, 3, 209**

К участию в аукционе допускаются физические лица, юридические лица и индивидуальные предприниматели, подавшие организатору аукциона в названный в извещении срок заявление с приложением необходимых документов и внесшие в установленном порядке на указанный в извещении текущий (расчетный) счет сумму задатка, получившие билеты участников аукциона с указанием даты регистрации заявления и заключившие с организатором аукциона соглашение о правах и обязанностях сторон в процессе подготовки и проведения аукциона.

Для участия в аукционе в указанный в извещении срок в Гродненский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки» подается заявление на участие в аукционе со следующими документами:

заверенная банком копия платежного поручения о внесении суммы задатка на текущий (расчетный) счет, указанный в извещении;

юридическим лицом – резидентом Республики Беларусь – копия документа, подтверждающая государственную регистрацию юридического лица;

индивидуальным предпринимателем – документ, подтверждающий государственную регистрацию индивидуального предпринимателя, и его копия, которая заверяется организатором аукциона;

юридическим лицом – нерезидентом Республики Беларусь – легализованные в установленном порядке копии учредительных документов и выписка из торгового реестра страны происхождения (выписка должна быть подготовлена в течение шести месяцев до подачи заявления на участие в аукционе) либо иное эквивалентное доказательство юридического статуса в соответствии с законодательством страны происхождения; документ о финансовой состоятельности, выданный обслуживающим банком или иной кредитно-финансовой организацией, с удостоверенным переводом на белорусский или русский язык.

При подаче документов на участие в аукционе организатору аукциона предъявляются:

представителем юридического лица, индивидуального предпринимателя – доверенность (документ, подтверждающий полномочия должностного лица) и документ, удостоверяющий личность этого представителя;

физическим лицам – документ, удостоверяющий личность физического лица;

представителем физического лица – доверенность и документ, удостоверяющий личность представителя.

Прием заявлений на участие в аукционе со всеми необходимыми документами заканчивается в установленные организатором аукциона день и время, указанные в извещении. Заявления, поступившие после установленного срока, не рассматриваются. Сроком поступления заявления является дата его регистрации в журнале регистрации заявлений на участие в аукционе. Организатор аукциона имеет право снять предмет аукциона с торгов в любое время, но не позднее чем за 3 календарных дня до назначенной даты проведения аукциона, о чем организатором аукциона извещаются участники аукциона.

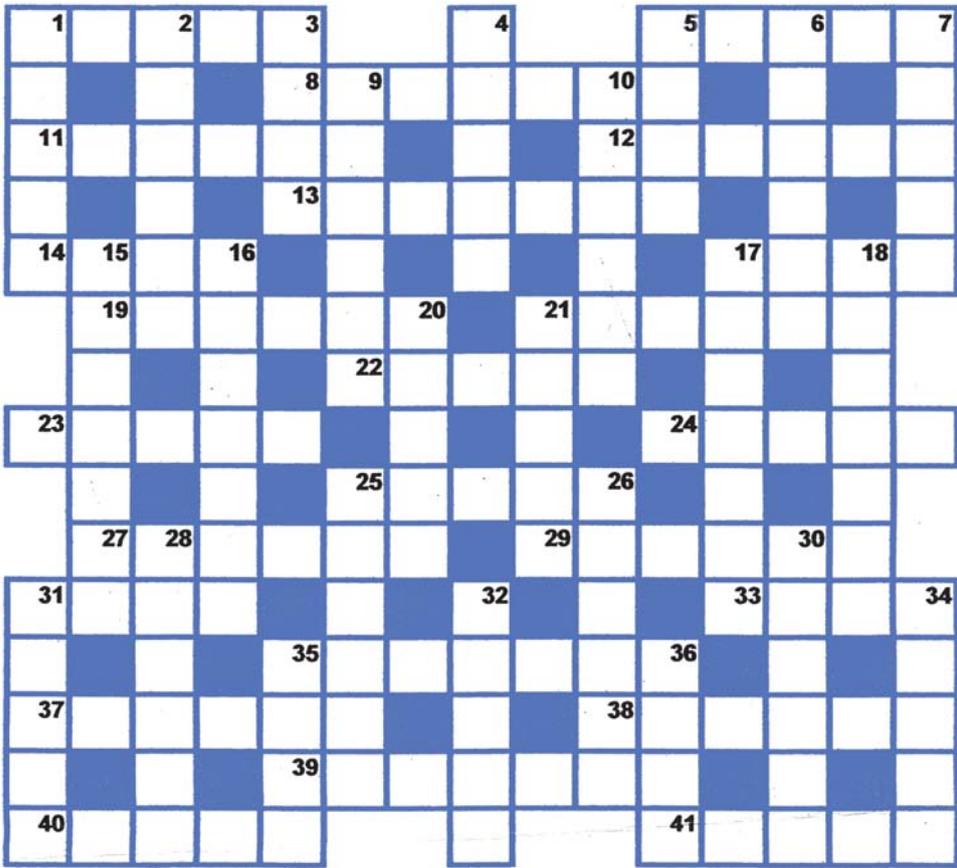
В процессе торгов начальная цена повышается аукционистом до тех пор, пока только один участник согласится приобрести предмет торгов. Данный участник объявляется победителем торгов. Если аукцион признан несостоявшимся в силу того, что заявление на участие в нем подано только одним лицом, предмет аукциона продается этому лицу при его согласии по начальной цене, увеличенной на 5 процентов.

Заявления на участие в аукционе принимаются по адресу: г. Гродно, ул. Врублевского, 3, каб. 209, с 8.30 до 17.30 (понедельник–четверг) и с 8.30 до 16.30 (пятница).

Последний день приема заявлений – 19 февраля 2014 г. до 15.00.

Телефон для справок: 41-98-32, 41-98-34 – Гродненский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки».

Крыжаванка

Склаў Уладзімір ЕСМАНТОВІЧ.

Па гарызанталі: 1. Беларускі народны танец. 5. Рака, левы прыток Нёмана. 8. Мясціца, якое ў 1-й палавіне XVI ст. належала жонцы вялікага князя ВКЛ Жыгімонта I. 11. Дрэва, адна з «сясцёр» беларускіх партызанаў. 12. Незаслужаная знявага. 13. Стылістычная фігура ў вершаскладанні. 14. Стан душэўнай прыгнечанасці. 17. Пышнае, драгое адзенне. 19. Прызыў, кліч. 21. Доўгая сялянская вопратка. 22. Задняя частка судна, лодкі. 23. Колькасць экзэмпляраў друкаванага выдання аднаго выпуску. 24. Народны паэт Чувашыі. Пе-

раклаў на чувашскую мову паасобныя вершы А. Куляшова. 25. Каштоўнасці, схаваныя ў патаемным месцы. 27. Плоскае шыла, якім колюць свіней. 29. Беларускі танец, у якім хлопцы выхваляюцца сваімі ботамі. 31. Даўней: урачысты званы вечар, прыём. 33. Мэта, разумная падстава. 35. Вытворчы калектыў. 37. Тытул вышэйшага дваранства ў Заходняй Еўропе. 38. Выбарны начальнік у казацкіх войсках. 39. Украінскі народны шматструнны музычны інструмент. 40. Прыбор у руках едака. 41. Шырокае жаночае паліто, звычайна з футра.

Па вертыкалі: 1. Беларускі пісьменнік (раман «На парозе будучыні» (1961—68)). 2. Пасяджэнне для сумеснага абмеркавання чаго-небудзь. 3. Беларускі народны

абрад, пашыраны на каляды. 4. Першая літара грэчаскага алфавіта. 5. Кавалак шкла, устаўлены ў аконную раму. 6. Тое, што і абярэмак. 7. Земляроб. 9. Шчотка на доўгай палцы для чысткі канала гарматнага ствала. 10. Праваслаўны храм. 15. Творчае аб'яднанне беларускіх пісьменнікаў (26.5.1926 — снежань 1931). 16. Цыркавы артыст. 17. У абутковай вытворчасці — стужка для абмеру капыла і ступні. 18. Горад у Віцебскай вобласці. У XVII стагоддзі належаў Сапегам, якія заснавалі тут касцёл. 20. Вадаплаўная птушка. 21. Атмасферны вихор, які ўтвараецца ў навалнічнай хмары. 25. Праява незадавальнення, нараканне. 26. Майстар па вырабе бочак, дзежак. 28. Прадметы для запраганна каня. 30. Слова і слова-спалучэнне, якія з'яўляюцца дакладным абазначэннем прадмета, з'явы. 31. Найбольш яркая зорка сузор'я Льва. 32. Узаемная дамоўленасць. 34. Возера ў басейне ракі Крывінка Віцебскай вобласці. 35. Мыс у Турцыі, заходняя частка Азіі. 36. Найменшая частка хімічнага элемента, якая з'яўляецца носьбітам яго ўласцівасцяў.

Правярце, калі ласка, адказы
 1. Перадзвіж. 2. Садзілка. 3. Сямейны савет. 4. Паштэйны. 5. Паштэйны. 6. Паштэйны. 7. Паштэйны. 8. Паштэйны. 9. Паштэйны. 10. Паштэйны. 11. Паштэйны. 12. Паштэйны. 13. Паштэйны. 14. Паштэйны. 15. Паштэйны. 16. Паштэйны. 17. Паштэйны. 18. Паштэйны. 19. Паштэйны. 20. Паштэйны. 21. Паштэйны. 22. Паштэйны. 23. Паштэйны. 24. Паштэйны. 25. Паштэйны. 26. Паштэйны. 27. Паштэйны. 28. Паштэйны. 29. Паштэйны. 30. Паштэйны. 31. Паштэйны. 32. Паштэйны. 33. Паштэйны. 34. Паштэйны. 35. Паштэйны. 36. Паштэйны. 37. Паштэйны. 38. Паштэйны. 39. Паштэйны. 40. Паштэйны. 41. Паштэйны.

СЁННЯ

Сонца	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск	9.11	17.33	8.22
Віцебск	9.06	17.17	8.11
Магілёў	9.01	17.23	8.22
Гомель	8.51	17.26	8.35
Гродна	9.25	17.49	8.24
Брэст	9.19	17.56	8.37

Месяц

Апошняя квадра 24 студзеня. Месяц у сузор'і Скарпіёна.

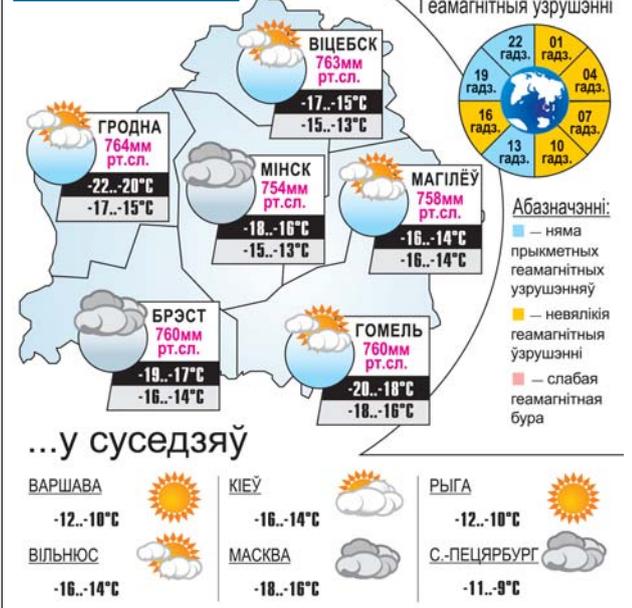
Імяніны

Пр. Анатоля, Макара, Паўла, Рыгора, К. Марыі, Фернанды, Раймунда, Яна.

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА

ЗАЎТРА

А не шкодзь!

НЕЛЕГАЛЬНЫ ПАЛЯЎНІЧЫ

Супрацоўнікі Пінскай міжраённай інспекцыі па ахове жывёльнага і расліннага свету каля вёскі Малінаўка Драгічынскага раёна затрымалі жыхара вёскі Радастава гэтага раёна, калі згаданы грамадзянін займаўся незаконным промыслам. 38-гадовы непрацуючы мужчына застрэліў казулю еўрапейскую. Пры гэтым зброя ў яго, як высветлілася, была незарэгістравана. Ніякіх дакументаў на права палявання ў грамадзяніна, зразумела, не было. Следчым камітэтам Драгічынскага раёна заведзена крымінальная справа. Урон, нанесены прыродзе, ацэнены ў 60 базавых велічынь. А меру адказнасці за парушэнне закона вызначыць суд.

Яна СВЕТАВА

УСМІХНЕМСЯ

— Мама, можна я яшчэ пагуляю?
 — Не, калі ты цяпер не ажэнішся, то не ажэнішся ўжо ніколі!

працаваць з гарэлачнага аддзела ў малочны, яе чамусьці перасталі называць «Гэй, прыгажуня!».

— Дарагая, табе ўсё ж такі трэба навучыцца гатаваць.
 — А чым табе не спадабаліся рыба з бульбай, што я прыгатавала ўчора?
 — Ты пра чыпсы з кольцамі кальмара, што насыпала ўчора мне на вячэру ў талерку?

caricatura.ru

Каб аддаць доўг, вырываў

у жанчын сумачкі

Супрацоўнікі Першамайскага РУУС сталіцы затрымалі 21-гадовага мінчаніна, які «паляваў» на жаночыя сумачкі.

— Першае злачынства затрыманы здзейсніў напярэдадні Новага года, калі адкрыта ўкраў сумку з маёмасцю проста з дому пацярпелай. Але яе змесціва не апраўдала надзей зламчыка, і праз некалькі дзён ён здзейсніў аналагічнае злачынства, затым — яшчэ адно. Нападаўшы вырываў сумачкі з рук жанчын і вымаў з іх грошавыя сродкі, — расказала прэс-афіцэр Першамайскага РУУС г. Мінска Святлана БІЛІНСКАЯ. — Затрымалі маладога чалавека пасля трыяга рабавання. Падчас допыту ён прызнаўся ў здзейсненым і раскаяўся. На злачынствы яго падштурхнуў доўг у 20 мільёнаў, якія хлопцэ павінен быў вярнуць у бліжэйшы час. А паколькі ў даўжніка былі праблемы з працай, ён у якасці адзінага выйсця са становішча ўбачыў толькі крымінальны спосаб.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Даты Падзеі Людзі

1863 год — у Варшаве пачалося паўстанне за аднаўленне Рэчы Паспалітай у межах 1772 года. Падрыхтавана было польскімі, беларуска-літоўскімі канспіратыўнымі арганізацыямі ў кантэксце з расійскімі рэвалюцыянерамі-дэмакратамі з арганізацыі «Зямля і воля». Першыя паўстанцкія атрады з'явіліся ў Беларусі ў канцы студзеня 1863 года. У Беларусі і Літве паўстанне рыхтаваў Літоўскі правінцыйны камітэт, які ўтварыў гродзенскі, навагрудскі, мінскі і іншыя мясцовыя рэвалюцыйныя камітэты. Асабліва шмат зрабіў для падрыхтоўкі паўстання беларускі рэвалюцыянер-дэмакрат К. Каліноўскі. Разам са сваімі прыхільнікамі ён вёў агітацыю сярод сялян і заклікаў іх да барацьбы з памешчыкамі і самадзяржаўем. У студзені 1864 года Каліноўскі быў арыштаваны, былі раскрыты і рэвалюцыйныя арганізацыі. Паўстанне было задушана, яго ўдзельнікі жорстка пакараны.

1943 год — нарадзілася (вёска Талька Пухавіцкага раёна Мінскай вобл.) Зоя Іванаўна Кузава, беларускі хімік, доктар хімічных навук (1999). Аўтар навуковых прац па фізічнай хіміі, лекавых сродках на аснове амінакіслот, даследаванні асноўных заканамернасцяў узаемадзеяння біялагічна актыўных рэчываў з іонаабменнымі экстрагентамі. Распрацавала экстракцыйныя тэхналогіі вылучэння амінакіслот з асяроддзяў мікрабіялагічнага сінтэзу.

1960 год — першае апусканне чалавека на дно Марыянскай упадзіны. Гэта самая загадкавая і непрыступная частка нашай планеты. Марыянская ўпадзіна — самае глыбокае месца ў сусветным акіяне і адначасова самая глыбокая ўпадзіна ў зямной кары. Яна размешчана паміж Японіяй і Папуа Новай Гвінеяй паблізу ўсходняй часткі Паўночных Марыянскіх астравоў. Яе даўжыня — 2926 кіламетраў, глыбіня — 11 кіламетраў, а шырыня — 80 кіламетраў. Адзінае апусканне на дно Марыянскай упадзіны ажыццявілі 23 студзеня 1960 года амерыканскі лейтэнант Дон Уолш і марскі следчы Жак Пікар на батыскафе «Трыест». Прыборы апарата зафіксавалі рэкордную глыбіню — 10.918 метраў. У 1997 і 2009 гадах былі ажыццёлены яшчэ два апусканні, але на гэты раз з дапамогай аўтаматычных падводных апаратаў Kaiko і Neurus.

Было сказана

Янка БРЫЛЬ, народны пісьменнік Беларусі:
 «Абавязкова ёсць на гэтым шалёным свеце куток, дзе любяць і цябе».

Галоўны рэдактар КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н.КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), В.КЛЮЧНІК (намеснік галоўнага рэдактара), А.КЛЯШЧУК, С.ПРОТАС (першы намеснік дырэктара — галоўнага рэдактара), Н.РАСОЛЬКА, С.РАСОЛЬКА, А.СЛАНЕУСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В.ЦЕЛЯШУК, Л.ЦІМОШЫК.

НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прымальні — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: пismaу — 287 18 64, падпіскі і распаўсюджванне — 287 18 38, 287 17 21, бухгалтэры: 287 18 81.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, іх меркаванні не з'яўляюцца меркаваннем рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

<http://www.zvyazda.by/>
 e-mail: info@zvyazda.minsk.by, (для зваротаў): zvarot@zvyazda.minsk.by

ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79, РЭКЛАМЫ e-mail: reklama@zvyazda.minsk.by

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета аддрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛД № 02330/0494179 ад 03.04.2009. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 22.817. Індэкс 63850. Зак. № 317.

Нумар падпісаны ў 19.30 22 студзеня 2014 года.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12